

วท 123096

การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

สิบเอกวรรณิตา ภูบุญมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัย : สิทธิเอกวรรณิศา ภูบุญมา

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนธิ์ ตีเมืองชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.เนติพัฒน์ ฐีขึ้นยง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สัตยญา เคนาภูมิ)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ศักดิ์พงษ์ หอมหวล)

กรรมการ

ชื่อเรื่อง : การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัย : นางสาววรรณิศา ภูบุญมา

ปริญญา : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
ดร.ศักดิ์พงษ์ หอมหวาน

ปีการศึกษา : 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและสร้างวิถีชีวิตที่ยั่งยืนให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืน เรื่องการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง โดยการปรับประยุกต์ใช้สร้างกระบวนการเรียนรู้และหาวิธีการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของคนในชุมชน ที่เหมาะสมให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งใช้การวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ และประยุกต์ใช้วิธีวิทยาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ การสำรวจชุมชนแบบสอบถามเพื่อการวิจัย การเสวนาทางวิชาการ การและ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ วิถีพอเพียงทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มากที่สุด คือ ในหัวข้อการดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล ข้าพเจ้าทำกิจกรรมพิเศษ เช่น การเล่นกีฬาทำงานพิเศษอย่างสม่ำเสมอ ผลการวิเคราะห์รวมทั้งหมดด้านการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง แสดงว่าอยู่ในระดับสูงมาก 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ได้แก่ ได้แก่ หนี้สิน บทบาทหรือตำแหน่งในชุมชนภาพรวมด้านทัศนคติภาพรวมด้านค่านิยมและ ภาพรวมด้านวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรตาม (การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง) ($F = 148.819$; $p\text{-value} = 0.000$) 3) แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ดังนี้ 3.1) ประเด็นสำคัญคือชุมชนกำลังเผชิญกับความเสี่ยงต่อการสูญสลายของทรัพยากร และการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งค่านิยมในชุมชนที่เปลี่ยนไป ยึดถือค่านิยมที่เป็นปัจเจกบุคคล วัตถุนิยม ขาดความพอประมาณใน

การดำเนินชีวิต จากการวิเคราะห์ร่วมกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า หนึ่งคนเป็นแบบอย่างก็จะมีสองและสามต่อ ๆ ไป ต้องมีคนในชุมชนมีการปฏิบัติที่เห็นผลเป็นรูปธรรมและสามารถให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง โดยได้มองเห็นว่าการดำเนินชีวิตพอเพียงนั้นเป็นวิถีของความยั่งยืน ชุมชนมีจุดแข็งอยู่ในเรื่องของการเปิดใจเรียนรู้และยอมรับฟังและมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตน ยังแบ่งปัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี จึงต้องนำจุดแข็งนี้ไปสู่การพัฒนาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนอยู่ดีและ 3.2) กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และมีท่าทีตอบรับในแนวคิดการพัฒนาเป็นอย่างดี มีการคิดปรับประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตและเปิดใจเรียนรู้ศึกษา แต่จะถึงขั้นลงมือปฏิบัติตามหลักการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงหรือไม่นั้นไม่สามารถคาดเดาได้ 4) รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าการจัดการครอบครัวแบบอย่าง ครอบครัวคือรากฐานสำคัญในการก่อตัวของความสุขในการดำเนินชีวิต แบบอย่างการกระทำยอมชี้ทางให้คนในครอบครัวปฏิบัติตาม จุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเรียนรู้คือครอบครัว ครอบครัวที่ดีก็จะเกิดขึ้นได้ ร่วมกันปลูกฝังให้ความรู้ในทางที่ถูกควรคู่กับการปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง รวมถึงการปลูกฝังให้รู้จักรักและหวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การดูแลควบคู่กับพึ่งพา ก็จะทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่มีความสมบูรณ์ตลอดฤดูกาล การใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่า ก็จะทำให้เรารู้ถึงขีดจำกัดในการพึ่งพาทรัพยากร และรู้จักการดูแลรักษาให้คงอยู่ วิถีพอเพียงจึงเป็นวิถีที่ให้ความสุขโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นและตัวเอง และยังสร้างภูมิคุ้มกันให้กับการดำเนินชีวิต และครอบครัวให้ดำเนินชีวิตไปด้วยความไม่ประมาท และมีเหตุมีผลในการตัดสินใจ วิถีพอเพียงให้ความยั่งยืนแก่ทุกๆสรรพสิ่ง ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต ที่ยังคงต้องพึ่งพิงอาศัยกันและกัน อยู่เสมอ

Title : Way of Life According to Sufficiency Economy of People in Yangtalad
Sub-district, Yangtalad District, Kalasin Province

Author : Miss.Wannisa Phooboonma

Degree : M.P.A (Master of Public Administration)
Rajabhat Maha Sarakham University

Advisors : Associate Professor.Dr.Sanya kanapum
Dr.Sakpong Homhuan

Year : 2017

ABSTRACT

The objective of this research is to study the ways of life of the community in Yangtalat sub-district, Yangtalad district, Kalasin province, to build up the immunity and strong sustainable livelihoods communities, by using the philosophy of sufficiency economy as example of a sustainable lifestyle. To live sufficiency, by adjusting the application of learning process, and find the ways to improve living sufficiency of the community is appropriate to the target audience and using research to combines. The use of qualitative research with quantitative research and application methodology of community-based research (CBR).The tools used to collect data are depth interviews, group chat and the data were analyzed using content analysis.

The results were as follows ; 1) The way of living life sufficiency has found, most average people using sufficiency can support themselves and most standard deviation regarding the topic of living life reasonably, I have done a special activities such as sport activity, extra work invariably. The analysis of overall by using sufficiency economy has found. which shown a very high level. 2) The factors that influence lifestyle to live sufficiency of the people in Yangtalat sub-district, Yangtalat district, Kalasin Province which have significant statistically ($p > 0.05$) such as liabilities, role or position in the community, attitude, values and the cultural overview are have a linear relationship with the dependent variable (Living life based on sufficiency) ($F = 148.819$; $p\text{-value} = 0.000$) 3) Guidelines for develop the sufficiency of people in Yangtalat sub-district, Yangtalad district, Kalasin province thus 3.1) Major issues is the community is facing the risk of lost resources and self-reliance. Moreover, values of the community are changes. Upheld the values that materialism, lack of restraint in individual lifestyles. Based on the analysis of the

data together with a group of data providers or target group. Which shown, from one example, there would be two, three and so on. There must be someone in the community have seen tangible results and practical knowledge to be able to live in lifestyle of sufficiency, and they must see the sight of that lifestyle is the only way of sustainability. The community has strengths in terms of open minded to learn, to accept and thinking of changing the way they live. To share adhering to the customs and traditional their have to lead this strength for develop the way of living sufficiency regarding philosophy of sufficiency economy, to build the strengthening and immune system for the community as well. And 3.2) the target group are recognize and act in response way to the concept of development quite well. They have an idea of adjust and applied for use the sufficient economy in life and open minded to learn. But they will take action according to the way of living sufficient or not is not predictable.4) developmental patterns as philosophy of the people in the district, Tambon Yang talad. Amphoe Yang Talatkalasin province. Attitudes are the result of both color page reprints. The emotional behaviors and thoughts. Having a good attitude will make open-minded thinking and lead to effective learning is consistent with our values, which are important in choosing a life of people in the community. Adherence to values and effect. Life went by as a precaution and a community cultural ideals, are important areas which affect the beliefs and behaviors of the people in the community. Family management model The family is fundamental in the formation of the joy of life. An example action inevitably point the way, family members follow. An important starting point in learning is the family. A good family will always occur together cultivate knowledge in a way that is coupled with practice, as an example, including planting, cherish resources Ltd. Care coupled with dependence on it will make existing resources with integrity throughout the season. To use the resource to learn, it makes us aware of the limits on the resources and know how to care for. Trajectory enough so the way that give pleasure, without exploiting others, and ourselves, and yet immune against life and the family, life goes by as a precaution and have resulted in a decision. Trajectory enough to give every sanction all things sustainable natural resources and organisms continue to reliance on relying on each other always.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สัจญา เคนาภูมิ และดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาส ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.เนติพัฒน์ ฐีไยียง ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนทั้งคณาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอนที่ให้ความรู้ตลอดทั้งการศึกษาตามหลักสูตร ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ดร.สันติ ฤาไชย และ นางสาวเกวลี อ่อนเรือง ที่ได้กรุณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และให้คำแนะนำ ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้อำนวยการศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง ที่มีส่วนร่วมและให้คำปรึกษาแนะนำ ญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้กำลังใจให้ ความช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มทดลองทุกคนที่ให้ความ ร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ประโยชน์ที่ได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ บิดา มารดา ครูอาจารย์ผู้มีพระคุณทุก ท่านตลอดทั้งบูรพาจารย์ที่มีส่วนในการสร้างพื้นฐานแก่ผู้วิจัย

นางสาววรรณิศา ญบุญมา

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ง
ABSTRACT	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ฅ
สารบัญตาราง	ฉุ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 สมมติฐานการวิจัย	5
1.5 ขอบเขตการวิจัย	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	7
1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับ	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดเรื่องชุมชน	10
2.2 แนวคิดคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม	22
2.3 แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น	31
2.4 แนวคิดสังคมสีเขียว	42
2.5 แนวคิดเกษตรยั่งยืน วิธีการเกษตรเพื่ออนาคต	53
2.6 ทฤษฎีปรากฏการณ์ทางสังคม	55
2.7 ทฤษฎีการพึ่งพาตนเอง	60
2.8 หลักปรัชญาของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง	62
2.9 แนวคิดบริบทชุมชนตำบลยางตลาด	67
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย	76

หัวข้อ	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	77
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย.....	77
3.2 แผนการดำเนินงาน	78
3.3 ขั้นตอนการดำเนินการ	78
บทที่ 4 ผลการดำเนินการวิจัย	92
ผลการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง และปัจจัย	
ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชน	
ในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์	92
ผลการวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชน	
ในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์	110
4.1 การสัมภาษณ์เสวนากลุ่มย่อย “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง	111
4.2 สังเคราะห์คุณลักษณะของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง	118
4.3 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชน	
ในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์	119
4.4 การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจ	
พอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด	
จังหวัดกาฬสินธุ์	120
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
5.1 สรุปผลการวิจัย	123
5.2 อภิปรายผล	124
5.3 ข้อเสนอแนะ	126
บรรณานุกรม	128
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย	134
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	143
ภาคผนวก ค ภาพประกอบการดำเนินการวิจัย	169
ประวัติผู้วิจัย	185

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	การสุ่มจำนวนประชาชนในเขตตำบลยางตลาดจังหวัดกาฬสินธุ์ 80
3.2	แผนการจัดกิจกรรม 84
4.1	จำนวนร้อยละจำแนกตามเพศ 94
4.2	จำนวนและร้อยละจำแนกตามช่วงอายุ 94
4.3	จำนวนและร้อยละจำแนกตามการศึกษา 95
4.4	จำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้ต่อเดือน 95
4.5	จำนวนและร้อยละจำแนกตามอาชีพ 96
4.6	จำนวนและร้อยละจำแนกตามหนี้สิน 96
4.7	จำนวนและร้อยละจำแนกตามช่วงสมาชิกในครอบครัว ที่ต้องรับผิดชอบ 97
4.8	จำนวนและร้อยละจำแนกตามสถานภาพ 97
4.9	จำนวนและร้อยละจำแนกตามบทบาทในชุมชน 98
4.10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านทัศนคติต่อวิถีพอเพียง 100
4.11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านค่านิยมในชุมชน 101
4.12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านวัฒนธรรมในชุมชน 102
4.13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ 103
4.14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินชีวิต ด้วยความมีเหตุผล 103
4.15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินชีวิต ด้วยการมีภูมิคุ้มกัน 103
4.16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้ 104
4.17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม 104
4.18	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมทั้ง 5 ด้าน 105
4.19	การกำหนดรหัสตัวแปรที่จะใช้ในการนำเข้าสู่สมการปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 106

ตารางที่	หน้า
4.20 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตาม	107
4.21 ลำดับตัวแปรพยากรณ์ของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับ ความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม	108
4.22 ปฏิทินการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขต ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์	111

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	กรอบแนวคิดการวิจัย 76
4.1	การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน 112
4.2	การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน และกลุ่มคนชาวบ้านตำบลยางตลาด 113
4.3	การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.อาทิตย์ บำรุงเชื้อ 114
4.4	การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.ยีนยง โอภากุล (แอ๊ด คาราบาว) 115
4.5	นายสมประสงค์ ภูเจดีย์ หมู่ 13 บ้านสองสี (ผู้ใหญ่บ้าน) 115
4.6	พอเพียงคือการทำอยู่ ทำกิน สัมเคราะห์จากการแสดงความคิดเห็นของ ตัวแทนคนในหมู่บ้าน 116
4.7	นายศักดิ์ดา โครดทาแก หมู่ 11 บ้านสว่างอารมณ์ (ผู้ใหญ่บ้าน) 117
4.8	ลำดับวิถีพอเพียงสัมเคราะห์จากการแสดงความคิดเห็นของตัวแทน คนในหมู่บ้าน 118
ค.1	ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน วิทยากรแสดงการเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถี พอเพียง”ที่ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559) 171
ค.2	ตัวแทนชาวบ้านตำบลยางตลาด ร่วมเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรมพอเพียง(วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559) 171
ค.3	ดร.อาทิตย์ บำรุงเชื้อ วิทยากรแสดงการเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559) 172
ค.4	ดร.ยีนยง โอภากุล วิทยากรแสดงการเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559) 172

ภาพที่	หน้า
ค.5 ดร.ยีนยง โอภากุล (แอ๊ด คาราบาว) ร่วมถ่ายรูปร่วมกับตัวแทนในชุมชน ตำบลยางตลาดบางส่วน ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)	173
ค.6 ดร.ยีนยง โอภากุล (แอ๊ด คาราบาว) ร่วมถ่ายรูปร่วมกับผู้วิจัย ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)	173
ค.7 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้าน เสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)	174
ค.8 นายสมประสงค์ ภูเจดีย์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 13 บ้านสองฮี เสวนา “แนวทางการ พัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)	174
ค.9 นายสมประสงค์ ภูเจดีย์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 13 บ้านสองฮี และนายอภิวัฒน์ ภูสำเภา ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 บ้านห้วยจิว เสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)	175
ค.10 นายศักดิ์ดา โครดทาแก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 บ้านสว่างอารมณ์ เสวนา “แนวทาง การพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	175
ค.11 ตัวอย่างสวนก่อร่างสร้างฝัน พออยู่ พอดี (ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง) ของนายสันติ ภูบุญมา ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ 2 งาน ด้วยการทำให้เป็นพื้นที่เกษตร ผสมผสาน (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	176
ค.12 ตัวอย่างสวนก่อร่างสร้างฝัน พออยู่ พอดี (ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง) ของนายสันติ ภูบุญมา สระน้ำ ขนาด 1,260 ลบ.ม. (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559) .	176
ค.13 ตัวอย่างสวนก่อร่างสร้างฝัน พออยู่ พอดี (ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง) ของนายสันติ ภูบุญมา แปลงต้นแบบ โครงการ 1 ไร่ 1 แสน (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	177
ค.14 ผลผลิตของพืชผัก ของนางสุภาภรณ์ ภูบุญมา (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	177

ภาพที่	หน้า
ค.15 การตอนกิ่งฝรั่ง (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2559)	178
ค.16 ผลผลิตของ ป่าไผ่ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	178
ค.17 ผลผลิตของ มะนาว (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	179
ค.18 พื้นที่อยู่อาศัย และผลผลิตของพืชผัก (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	179
ค.19 ผลผลิตของ มะยม (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	180
ค.20 ผลผลิตของ ดอกแค (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	180
ค.21 ผลผลิตของ กระจับปี่ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	181
ค.22 ผลผลิตของ บวบอ่อน (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	181
ค.23 ผลผลิตของ ผลอ่อนมะเขือขวยักษ์ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2559)	182
ค.24 ผลผลิตของ หน่อไม้กิมซุง (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	182
ค.25 ผลผลิตของ ดอกมะนาวเฮติ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	183
ค.26 ผลผลิตของ ลูกข่อยอ่อน (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	183
ค.27 ผลผลิตของ มะนาวเฮติ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)	184

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมและชุมชนอย่างมากในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนยากที่จะอธิบายในเชิงเหตุและผลได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ผลของการพัฒนา การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย และการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลกระทบติดตามมา เช่น การขยายตัวของค่านิยมที่เป็นปัจเจกเข้าไปในชนบทนั้น ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายๆด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตนเองในด้านต่างๆซึ่งเคยมีมาแต่เดิมอยู่แล้วนั้นกลับลดน้อยลง (เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ฉบับประชาชน, 2550, น. 6)

วิถีชีวิตแบบพอเพียงมีคนจำนวนน้อยที่จะเข้าใจและนำไปปฏิบัติปรับใช้ในชีวิต ความพอเพียงไม่เพียงแต่การทำนาข้าว ปลูกผัก ทำเกษตรกรรมเลี้ยงตนเองเท่านั้น แต่ใจความสำคัญของวิถีชีวิตพอเพียงคือการมีเหตุผล รู้จักประเมินตน ไม่ประมาท ดำรงตนอยู่ในความพอดี มีกิน มีชีวิตที่สมดุลและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนแต่สิ่งสำคัญ ก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรในชุมชน ในการอยู่ร่วมกันระหว่าง คน พืช และสัตว์ เป็นความสมดุลของชีวิตที่ให้ความยั่งยืนต่อกันต่างฝ่ายต่างพึ่งพิงอาศัยกัน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา เป็นข้าราชการบริพารที่รับใช้เบื้องพระยุคลบาทอย่างใกล้ชิด น้อมนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมายึดถือปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยได้ต่อยอดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของประเทศไทย อันเป็นส่วนหนึ่งของโลกที่อยู่ในกระแสบริโภคนิยม หรือนิโคมานียม ที่เห็นชัดเจนในการแสวงหาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

ความร่ำรวยจากการลงทุน การกระตุ้นการบริโภคและกิเลส หล่อเลี้ยงระบบทุนนิยม ดร.สุเมธตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ย้ำว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจสำหรับคนยากคนจน พระองค์ท่านรับสั่งว่า ให้ร่ำรวย แต่ร่ำรวยแล้วต้องรักษาให้คงอยู่ ต้องยั่งยืน และต้องกระจายอย่างทั่วถึงพระองค์ท่านรับสั่งให้คำไว้สามคำเป็นหลักสามประการ เพื่อใช้เป็นแนวทางของการพัฒนาประเทศ และจะนำไปใช้ในการบริหารงานในองค์กรต่าง ๆ ดังนี้ ประการที่ 1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ประการที่ 2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ประการที่ 3 ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากสามคำนี้พระองค์ท่านทรงให้มีฐานรองรับที่สำคัญ โดยมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ ประการที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (ดร.สุเมธตันติเวชกุล (2544, น. 286-288)

ในชุมชนตำบลยางตลาด ด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมวิถีชีวิตการดำรงชีวิตของในชุมชนชนบทและปัญหาโครงสร้างประชากรของชุมชน เนื่องจากคนหนุ่มสาวต่างอพยพออกจากท้องถิ่น เพื่อไปหางานทำในเมืองเพื่อมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนรวมทั้งหนี้สินด้วย ทำให้เหลือแต่คนชราและเด็กอยู่ในชุมชน สถาบันครอบครัวจึงมีความอ่อนแอ พ่อแม่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเอง ทำให้ละเลยที่จะอบรมและเอาใจใส่ลูก สังคมภายนอกและเพื่อนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถชักจูงลูกมากกว่าครอบครัวเด็ก ๆ และเยาวชนขาดการอบรมที่ถูกต้อง ครอบครัวเป็นโครงสร้างที่สำคัญในการเลือกดำเนินชีวิตของเด็ก ๆ และเยาวชน ในช่วงการศึกษาระหว่าง มัธยมปีที่ 2-5 มักเป็นช่วงวัยที่พบปัญหา ในช่วงดังกล่าวเด็กเริ่มมีการพัฒนาทั้งด้าน จิตใจ และด้านร่างกาย จึงส่งผลให้มีการแสดงออกทางพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ที่พบปัญหาคือเด็ก ๆ และเยาวชนจะติดเพื่อน และเริ่มที่จะทำตามเพื่อนหรือทำตามสภาพสังคมที่เขาได้พบเห็น เด็กผู้ชายจะเริ่มติดเกมส์เมื่อติดเกมส์ก็ต้องมีเงินในการที่จะต้องได้เล่นในครั้งต่อ ๆ ไป เมื่อขอเงินผู้ปกครองไม่ได้ก็หาเงินเองโดยการส่งยา (ขายยาเสพติด) หลังจากเป็นผู้ส่งยาเข้าสู่สภาวะเป็นผู้เสพเอง ส่วนเด็กผู้หญิงเมื่อ

มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและฮอร์โมนเพศเริ่มคบหาเพื่อนผู้ชายจนนำพาตนเองเสียคนในที่สุด จากนั้นสิ่งที่จะนำพาชีวิตก็คือเพื่อนและสภาพสังคม ที่พบมากคือเด็กและเยาวชนเลือกที่จะขายบริการทางเพศ ทั้งที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เพื่อนำเงินที่ได้มาตอบสนองในสิ่งที่ตัวเองต้องการ เพื่อให้ได้เท่าเทียมกับเพื่อน ๆ ดังนั้นการที่ครอบครัวให้ความเอาใจใส่ที่จริงจังคอยให้คำตอบ ตอบปัญหาที่เด็กและเยาวชนสงสัยอย่างถูกต้องสอดคล้องกับหลักคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด ปัญหาลูกโซ่เหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้นรวมถึงปัญหาหนี้สิน ที่เกิดขึ้นแทบจะทุกครัวเรือน ไม่ว่าจะ เป็นราชการหรือกระทั่งชานา หนี้สินเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นและอ่อนแอ พ่อแม่ล้วนตั้งหน้าตั้งตาหาเงินมาดำรงชีวิต โดยลืมหันหลังมองดูครอบครัวและลูกๆ ไม่เพียงเท่านั้นยังต้องทำให้เพียงพอต่อหนี้สินอีกทั้งบางครอบครัวยังเพื่อสนองความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อหากดำรงชีวิตด้วยความพอดี ก็มีกิน โดยไม่ใช้จ่ายจนเกินสิ่งจำเป็น หนี้สินก็จะไม่เกิดให้เป็น ปัญหาของครอบครัว

ด้านทรัพยากร แม้ตำบลยางตลาดจะมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรอย่างมากก็ตาม แต่ผู้คนในชุมชนกลับไม่ช่วยกันคิดที่จะรักษาให้คงอยู่ยั่งยืน (การได้ประโยชน์จากทรัพยากรยิ่งได้ยิ่งลดหาย) ดังเช่น นกเป็ดนา กบ เขียด ปู หอย ปลาในหน้าว่างไข่ ชุมชนไม่รู้จักรักษาและอนุรักษ์ ชาวบ้านจะออกหาทุกฤดูหรือแทบทุกวัน หาไปมาก ๆ ไม่ใช่เพียงเพื่อไปดำรงชีพแต่หาเพื่อการค้าขาย เห็ด ไข่มดแดงก็เป็นอีกหนึ่งในการหากินของชาวบ้าน ไม่ใช่เพียงเพื่อหาเลี้ยงชีพ แต่หาเพื่อขาย เช่นกัน การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่สาธารณะ ในพื้นที่ในป่า เพื่อนำมาเผาถ่านจำหน่าย ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรเพื่อนำไปส่งเสริมความกินดีอยู่ดีทางวัตถุเกิดความเสื่อมโทรมความไม่เลือกกระทำ ไม่รู้จักพอในการดำรงชีวิต ย่อมนำพาไปสู่การลดทอนและเสียหายของทรัพยากร ทรัพยากรธรรมชาติจะอยู่ยั่งยืนได้ด้วยสมดุลเท่านั้น

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสมัยก่อนเรามักจะพบเห็นคนเฒ่าคนแก่ ทำการจักสานต่าง ๆ จากไม้ไผ่ รวมถึงอุปกรณ์ที่ทำจากเส้นด้าย การทำวงกบตามแบบดั้งเดิม การทำครกตำข้าวเหนียว (ครกตำข้าวเหนียว ปัจจุบันตามหมู่บ้านหาไม่พบแล้ว) การทอผ้าจากฝ้าย จากเส้นไหมเพื่อการนุ่งห่ม การรักษาโรคด้วยสมุนไพร (การรักษาไข้ด้วยหมอยาฝน ยาฝน คือยาที่ ทำขึ้นจากไม้สมุนไพรต่าง ๆ อาจจะเป็นรากไม้ กิ่งไม้ ลำต้น เปลือก หรือแม้แต่แก่น ใบ และดอก) สูญสลายแทบจะหมดสิ้น คงเหลือเพียงน้อยนิด การรวมกลุ่มกันของชุมชนตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมต่างแตกสลายลง ขาดการถ่ายทอดความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาไปยังรุ่นลูกหลาน ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาของชุมชนและที่สั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาก็ถูกลืมเลือนและเริ่มสูญหายไปจากวิถีชีวิต จนวิตกว่า ภูมิปัญญาเหล่านี้จะสูญหายในอนาคต

ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ชุมชนบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ความนับถืออนุบ้น้อมถ่อมตนต่อพระสงฆ์และผู้สูงอายุต่างลดน้อยลงและการไม่ยึดมั่นเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาจึงนำหลักคำสอนมาใช้ในทางที่ผิดอยู่เรื่อยมา ประเพณีที่เคยมีมาแต่ก่อนมีขึ้นเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองให้กับคนในชุมชน ให้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันและศรัทธาคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปัจจุบันกลับแปรเปลี่ยนเป็นการพนัน หวังเพียงเพื่อเอาชนะ ประเพณีปัจจุบันจึงกลายเป็นช่วงฤดูของการพนัน

ด้านวิถีพอเพียง ตามพื้นเพของคนอีสาน วิถีพอเพียงเป็นวิถีชีวิตประจำวันของคนอีสาน ตั้งแต่ได้จากการดำเนินชีวิตการอยู่การกินที่ทำอะไรด้วยความเรียบง่าย อยู่ง่าย กินง่าย มีก็กิน ไม่มีก็ไม่กิน จึงเป็นวิถีที่ไม่ข้งยื่น เพราะไม่มีการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังในด้านวิถีพอเพียง แต่ในพื้นที่จะพบว่ามีชาวบ้าน จำนวนหนึ่งที่มีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงในพื้นที่ของตน เช่น สวนก่อร่างสร้างฝิ่น พออยู่ พอดี (ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง) ของนายสันติ ภูบุญมา ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ 2 งาน ด้วยการทำให้เป็นพื้นที่เกษตรผสมผสาน ในพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ได้ผลประโยชน์อย่างคุ้มค่า พื้นที่ดังกล่าว จะมีการปลูกพืชกินได้ทุกชนิด รวมทั้งพืชที่มีอายุระยะสั้นเช่น พืชผักสวนครัว และไม้ผลที่มีอายุในระยะยาว เช่น มะม่วง มะนาว มังคุด ฝรั่ง กล้วย ไข่ แคป้า เป็นต้น และมีการจัดสรรพื้นที่ให้มีบ่อน้ำ 2 บ่อ สำหรับใช้ในการใช้สอยน้ำ และเลี้ยงปลา โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่เบียดเบียนทรัพยากรในชุมชนมากเกินไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

1.2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

1.2.3 แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

1.2.4 รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3.4 สังกะหรูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง

1.4.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเจตคติ

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษากการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด ศึกษาในพื้นที่ชุมชนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาวิถีพอเพียงของชุมชนครั้งนี้
ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลประกอบไปด้วย

1. เพศ

2. อายุ

3. การศึกษา
4. รายได้ต่อเดือนประมาณ
5. อาชีพ
6. หนี้สิน
7. สมาชิกในครอบครัวที่ท่านต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู
8. สถานภาพการสมรส
9. บทบาท หรือ ตำแหน่งภายในชุมชนที่ท่านเป็นอยู่
10. ทักษะคิดต่อวิถีพอเพียง
11. ค่านิยมในชุมชน
12. วัฒนธรรมในชุมชน

ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ประกอบไปด้วย

1. การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ
2. การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล
3. การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน
4. การดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้
5. การดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม

1.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นประชากรในเขต ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 5,810 คน (อำเภอยางตลาด, 2559, น. 9)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นประชากรในเขต ตำบลยางตลาด จำนวน 581 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดโดยใช้สูตร Taro Yamane (1973, p. 727) และ การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2559

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขต ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขต ตำบลยางตลาด ศึกษาในพื้นที่ชุมชน ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย เป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกันจากในขั้นตอนที่ 1 และกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่มีคุณลักษณะตามที่กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่หนึ่งกำหนด โดยเฉพาะจงเลือกจากความเต็มใจเข้าร่วม สนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน จำนวน 20 หมู่บ้าน

2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 วิถีพอเพียง หมายถึง การใช้ชีวิตหรือดำเนินชีวิตทางสายกลาง สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยพึ่งพาตนเอง พอดี มีกิน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นได้แก่

1.6.1.1 การเรียนรู้ หมายถึง การได้รับความรู้ พฤติกรรม ทักษะ คุณค่าหรือความพึงพอใจ ที่เป็นสิ่งแปลกใหม่หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่

1.6.1.2 การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ หมายถึงการดำเนินชีวิตด้วยความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

1.6.1.3 การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล หมายถึง การดำเนินชีวิตการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

1.6.1.4 การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

1.6.1.5 การดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้และคุณธรรมหมายถึง ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และ คุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

1.6.2 ทรัพยากรชุมชน หมายถึง ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ของชุมชนที่มีอยู่ในเขตครอบคลุมพื้นที่ท้องถิ่นหนึ่ง ชุมชนอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในการดำรงชีวิต

1.6.3 พฤติกรรม หมายถึง ทาทางการแสดงออกโดยการกระทำต่าง ๆ ในลักษณะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้แก่พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากฤทธิ์ยา หรือสิ่งเสพติดบางอย่าง, พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากความเจ็บป่วยทางกายหรือทางใจ ,พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากความเหนื่อยล้าของร่างกาย, พฤติกรรมที่เกิดจากปฏิกิริยาสะท้อนต่าง ๆ

1.6.4 การพึ่งพาตนเอง หมายถึง การพึ่งกระทำการอันใด พึ่งยึดตนเป็นหลักในการปฏิบัติหรือกระทำการนั้น ๆ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน

1.6.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถจากอดีตสู่ปัจจุบันของคนในท้องถิ่น ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นต่อรุ่น ให้แก่ชนรุ่นหลังด้วยคำบอกเล่า คำสอน สืบต่อ ๆ กันมา

1.6.6 ค่านิยมในชุมชน หมายถึง สิ่งที่ชุมชนพึงต้องการปรารถนาเพื่อตอบสนองตนเองให้เทียบกับค่านิยมในชุมชนนั้น ๆ อาจจะเป็นได้ทั้งวัตถุหรือที่ไม่ใช่วัตถุ ค่านิยมเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ตามสังคม และตามความเชื่อ

1.6.7 ทักษะคติ หมายถึง การแสดงออกของบุคคล ที่ส่งผลต่อทั้งทางสีหน้าแววตา อารมณ์ และพฤติกรรม ถึงความชอบ หรือไม่ชอบต่อสถานที่ สิ่งของ และบุคคล

1.6.8 วัฒนธรรมชุมชน หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมหรือประเพณีในชุมชน ที่มีโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์และมีความสำคัญต่อพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อ และพฤติกรรมของชุมชน มีการเรียนรู้และกระทำต่อ ๆ กันมา

1.6.9 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง อายุ เพศ รวมถึงวงจรชีวิตของบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและการตัดสินใจ

1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับ

วิถีพอเพียง เป็นแนวทางในการใช้ชีวิตและดำรงอยู่โดยการไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่นเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดในการดำรงชีวิต เพื่อให้ชุมชนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินชีวิตที่สำนึกในความพอดี มีกินมีค่านิยมที่ถูกต้อง มีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรมและเสริมสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง มีการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาและทรัพยากรที่ยั่งยืน ชุมชนที่ยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวม ระหว่างชุมชน กลุ่มคน และพื้นที่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษา ค้นคว้า ดำเนินการ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในตำบลยางตลาด และเพื่อความเป็นลำดับขั้นตอนและสอดคล้องของงานวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเรื่องชุมชน
- 2.2 แนวคิดคุณธรรม จริยธรรม คำนิยาม
- 2.3 แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.4 แนวคิดสังคมสีเขียว
- 2.5 แนวคิดเกษตรยั่งยืน วิธีการเกษตรเพื่ออนาคต
- 2.6 ทฤษฎีปรากฏการณ์ทางสังคม
- 2.7 ทฤษฎีการพึ่งพาตนเอง
- 2.8 หลักปรัชญาของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.9 แนวคิดบริบทชุมชนตำบลยางตลาด
- 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเรื่องชุมชน

การที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้ต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนเป็นไปอย่างสันติ ความสัมพันธ์และการจัดการดังกล่าว ก่อให้เกิดวัฒนธรรม จารีตประเพณี ระบบคุณค่า กฎเกณฑ์ ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตทั้งสิ้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2525, น. 145) ให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึงองค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

จิตยา สุวรรณภู (2547, น. 27 - 30) กล่าวถึง “ชุมชน” ในความหมายว่าหมายถึง การอยู่รวมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในพื้นที่แห่งหนึ่ง เพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่มีคนกลุ่มดังกล่าว อาศัยอยู่ร่วมกันใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้น มีองค์กรหรือสถาบันของชุมชนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ชุมชนหมายถึง สังคมขนาดเล็กในชนบทที่ยังไม่พัฒนาหรือสังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และยังสามารถรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตบางส่วนได้และได้ตีความหมายของคำว่า “ชุมชน” ในระดับเดียวกับคำว่า “สังคมหมู่บ้าน” ซึ่งเป็นการช่วยให้เข้าใจความหมายของคำว่า “ชุมชน” ในระดับ “สังคมหมู่บ้าน” ซึ่งเป็นการช่วยให้เข้าใจในความหมายของคำว่า “ชุมชน” ในลักษณะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน ทั้งนี้เพราะคำว่า “หมู่บ้าน” สื่อความหมายให้เข้าใจถึงการกระจุกตัวของบ้านหลายๆบ้านหรือหลายครัวเรือนในพื้นที่แห่งหนึ่งหรือในระบบนิเวศน์แห่งหนึ่งและเป็นหน่วยสังคมขนาดเล็กที่สุดที่สมาชิกของสังคมพัฒนาขึ้นตามธรรมชาติและต่อมาภายหลังทางราชการอาจจะกำหนดให้เป็น “หมู่บ้าน” ในความหมายของทางราชการ

กาญจนา แก้วเทพ (2538, น. 78) กล่าวถึง “ชุมชน” ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกันมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติจนถึงระดับหมู่บ้าน และระดับเกินหมู่บ้านและผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรม และศาสนาถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540, น. 4) ได้กล่าวไว้ในเอกสารเกี่ยวกับ “การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา” ว่า หมายถึง การที่นักพัฒนาซึ่งเป็นคนภายนอกชุมชนหรือผู้มีอาชีพอื่นเข้าไปเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่า ชุมชนมีองค์ประกอบใดบ้าง มีโครงสร้าง มีคุณลักษณะทั้งทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมการเมือง การเรียนรู้ได้อย่างไร มีสถานการณ์ใดเกิดขึ้นในชุมชนบ้างมีประวัติความเป็นมาอย่างไร คนในชุมชนมี ความเป็นอยู่อย่างไร มีความคิดเห็นต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาอย่างไรมีปัญหา ความเดือดร้อนอย่างไร มีความต้องการที่จะแก้ไขปรับปรุงหรือไม่มีศักยภาพในชุมชนอะไรบ้าง เช่น ผู้นำ กลุ่มหรือการรวมตัวที่เข้มแข็ง เป็นต้นและได้สรุปถึงการศึกษาชุมชนที่มีประสิทธิภาพว่าต้องนำมาซึ่ง ความรู้เรื่องพื้นที่สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนกับความเข้าใจเรื่องของคนในชุมชนว่าเขามีแบบแผนในการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างไรเพื่อทำให้สามารถระบุปัญหา และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหานั้นได้อย่างถูกต้องรวมทั้งประเมินศักยภาพต่าง ๆ ของชุมชน

ได้ อันจะนำมาซึ่งการกำหนดโครงการ กิจกรรมเพื่อการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหา โดยทั้งที่ชุมชน เสนอเองและจากการวิเคราะห์ของผู้ศึกษา

ประเวศ วะสี (2540, น. 59) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” โดยเน้น “ความเป็นชุมชน” ว่าหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำมีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ร่วมกัน

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศคำว่า Community มีความหมายในภาษาไทยว่า “ชุมชน” ถ้าพิจารณาคำภาษาอังกฤษ “Com” มีความหมาย = Together และจะเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับใกล้เคียงอีกหลายคำเช่น Communal ของชุมชนเพื่อชุมชน Common = ร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย Commune = ความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด

Olsen (1968, p. 91) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึงองค์การทางสังคมประเภทหนึ่ง ประกอบด้วยพื้นที่บริเวณหนึ่งที่บรรดาสมาชิกตอบสนองความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ และแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

Sanders (1958, p. 189) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” เป็นกลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มมารวมกัน ในบริเวณเดียวกัน ภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีวัฒนธรรมเดียวกันและมีพฤติกรรมเหมือน ๆ กัน

Poplin (1979, p. 8) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึงกลุ่มที่มีการร่วมมือกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีการสมาคมแบบเผชิญหน้ากัน มีความสนิทสนมรู้จักกันเป็นอย่างดี

จิตติ มงคลชัย อรัญญา (2540, น. 3) กล่าวถึง ชุมชน โดยสรุปว่า “ประกอบไปด้วยระบบ ความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกจากกันได้จากนิยามและความหมายที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ จะเห็นได้ว่า “ชุมชน” มีความหมายที่หลากหลาย และถ้ามองโดยรวมจะเห็นว่า มีนัยหรือความหมายที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งในส่วนนี้จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน 4 แนวคิด คือ

1. แนวคิดทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective)
2. แนวคิดทางมนุษยนิยม (Humanistic Perspective)
3. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาสังคม (Civil Society)
4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ (Virtual Community)

โดยที่ทำการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในแบบต่าง ๆ นี้มิได้มีเจตนาจะแสดงถึงแนวคิดที่แตกต่างในลักษณะตรงกันข้าม แต่เป็นการแสดงถึงจุดเน้นหนักหรือจุดที่แต่ละแนวคิดให้ความสำคัญ และขอบข่ายความหมายสำหรับแนวคิดเรื่องชุมชนที่เกี่ยวกับงานวิจัยนี้ คือ เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่ถือว่า ชุมชนมีฐานะเป็นหน่วยทางสังคม (Community as unit of Social Organization) และนิยามความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง หน่วยทางสังคมและกายภาพ อันได้แก่ ละแวกบ้าน หมู่บ้าน เมือง มหานคร

Poplin (1979, pp. 215-218) ได้พยายามหาความหมายร่วมจากคำจำกัดความของชุมชนที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย โดยสรุปหลักลักษณะความหมายต่าง ๆ ได้ว่า ชุมชน ประกอบไปด้วย

1. อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ (Geographical Area-Territorial)
2. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction-Sociological)
3. มีความผูกพัน (Common Ties-Psycho Cultural)

อย่างไรก็ตาม มีผู้โต้แย้งวิธีการสรุปคำจำกัดความในแบบของ Hillary ว่าไม่อาจหาคำจำกัดความตายตัวมาอธิบายลักษณะของชุมชนทุกชุมชน เพราะแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกันออกไป หากพยายามจะหาลักษณะร่วมแล้ว ชาติแท้ของชุมชนบางชุมชนจะขาดหายไปจากคำจำกัดความอันเป็นคำกลางนั้น

Plant (1974, p. 167) ในขณะที่ Poplin (1997, pp. 75-91) ได้กล่าวถึงชุมชนใน 5 สถานะ คือ

1. กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันในพื้นที่หรือบริเวณหนึ่ง (Geographical Area)
2. สมาชิกมีการติดต่อกันทางสังคม (Social Relationship)
3. สมาชิกมีความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคม (Social Relationship)
4. มีความผูกพันทางด้านจิตใจต่อระบบนิเวศ (Psycho-Ecological Relationship)
5. มีกิจกรรมส่วนรวม เพื่อใช้ประโยชน์ (Central Activities for Utilization)

แนวคิดของ Hillary และ Poplin ได้เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ชุมชนของนักสังคมวิทยาในรุ่นต่อมาและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมองชุมชนในฐานะทั้ง 3 ประการ คือ

1. ชุมชนในฐานะหน่วยทางภูมิศาสตร์ (Community as a Territorial Unit)

การพิจารณาชุมชนในมิตินี้มีความสำคัญ คือ ทำให้ชุมชนมีลักษณะเป็นรูปธรรม มีหลักแหล่งที่ตั้งแน่นอนและสมาชิกสามารถระบุที่อยู่ของตนได้

1.1 อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อชุมชน จะเห็นได้ว่าในหลายกรณี สภาพทางภูมิศาสตร์จะเป็นตัวกำหนดสถานที่ตั้งและศักยภาพในการเจริญเติบโตของชุมชน กล่าวคือ ชุมชนมักจะเกิดขึ้นในบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ หรือที่ซึ่งมีการคมนาคมสะดวกเหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร

1.2 ชุมชนมีอิทธิพลต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ แม้ว่าตัวแปรเกี่ยวกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ จะมีอิทธิพลต่อสถานที่ตั้งและพบวัดการเจริญเติบโตของชุมชน (Growth and Dynamics of Community) แต่การปรับตัวของคนต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ของชุมชนก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย ดังนั้น มนุษย์เองมีส่วนในการกระทำต่อภาวะแวดล้อมของตนไม่ว่าจะโดยทางบวกหรือทางลบ เช่น

1.2.1 การปรับให้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของมนุษย์ เช่น การทำนาแบบขั้นบันได การสร้างเหมืองฝายชลประทาน ปรับปรุงแก้ไขสร้างที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์

1.2.2 ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดไม้ทำลายป่า

การศึกษาชุมชนตามแนวคิดทางสังคมวิทยาถือว่า ตัวแปรทางด้านภูมิศาสตร์จะเป็นสิ่งที่ละเอียดเสียมิได้ แนวคิดนี้จัดว่ามีอิทธิพลต่อทฤษฎีนิเวศวิทยาของมนุษย์

2. ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม (Community as Unit of Social Organization)

การวิเคราะห์แบบ Social System Approach จะให้ภาพของลำดับชั้น (Hierarchy) เริ่มจากระดับล่างที่ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปจนถึงระดับชาติหรือระดับโลก

2.1 ชุมชนเป็นระบบย่อยอันแรกที่มีศักยภาพในการจัดให้มีสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนทั้งกายภาพ จิตใจ และสังคม ซึ่งในระบบครอบครัวกลุ่มเครือญาติมีขนาดเล็กเกินไป ไม่มีสถาบันทางสังคมที่สมบูรณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ส่วนระบบที่ใหญ่กว่านี้ เช่น ทั่วโลกของรัฐก็ใหญ่โตและซับซ้อนเกินไป จนเข้าไม่ถึงอารมณ์ความรู้สึกของคนจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการ ทั้งทางกายและทางใจได้บางทีสภาวะวิเคราะห์ชุมชนที่เป็นระบบทางสังคมว่าเป็น เครือข่ายการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ (Network of Interaction) ซึ่งประกอบด้วยสถานภาพ บทบาท กลุ่มคน และสถาบัน ชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันเหมือนลูกโซ่ ที่ระบบย่อยระบบหนึ่งจะได้รับปัจจัยนำเข้าที่ต้องการจากระบบย่อยอื่น ๆ ปัจจัยนำเข้าและผลผลิตที่รับและให้แก่กันในระหว่างชุมชนหรือระบบย่อยนี้ อาจจะเป็นในรูปของเงิน แรงงาน ความกดดันทางสังคม ทรัพยากรต่าง ๆ แนวความคิดนี้ นักวิชาการไทยได้เสนอรูปแบบของชุมชนที่คล้ายคลึงกัน เช่น แนวคิดของ ทิตยา สุวรรณ (2547, น. 76) กล่าวว่า โดยทั่วไปชุมชนจะต้องมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

2.1.1 ชุมชนในฐานะเป็นอาณาบริเวณ การพิจารณาชุมชนในข้อนี้มีไว้เฉพาะเป็นบริเวณที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนเท่านั้น ยังต้องพิจารณาถึงมิติต่าง ๆ เช่น ในฐานะที่อยู่อาศัยของการใช้พื้นที่ และในฐานะที่เป็นบริเวณของชุมชน

2.1.2 ชุมชนในฐานะที่เป็นที่รวมประชากร โดยจะเน้นที่ลักษณะของประชากรที่อยู่ในบริเวณชุมชน ในด้านที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โครงสร้างประชากร เช่น สัดส่วนเพศชาย เพศหญิง อายุประชากร อาชีพ และการศึกษา สุขลักษณะ เป็นต้น ชุมชนในฐานะที่เป็นระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกที่มีอยู่ในชุมชนและความสัมพันธ์กับชุมชน โดยพิจารณาถึงระบบความสัมพันธ์ของชุมชนจะประกอบด้วยความสัมพันธ์ย่อย เช่น ความสัมพันธ์ของครอบครัว เครือญาติ มิตรสหาย ระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระบบความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2524, น. 6-7) ได้เสนอรูปแบบขององค์ประกอบของชุมชนที่มีความสัมพันธ์ในระบบต่าง ๆ เป็น 5 ประการ คือ

1. คน
2. ความสนใจ
3. อาณาบริเวณ
4. การปฏิบัติต่อกัน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก

สนธยา พลศรี (2533, น. 191) ได้กล่าวถึง ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม โดยการแบ่งชุมชนออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

1. การแบ่งตามจำนวนพลเมือง เช่น หมู่บ้าน เมือง นคร
2. การแบ่งตามพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น ชุมชนอุตสาหกรรม ชุมชนการปกครอง
3. การแบ่งตามความสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐ เช่น ศูนย์ผู้อพยพ
4. การแบ่งตามลักษณะพิเศษของประชากร เช่น ไซน่าทาวน์
5. การแบ่งตามลักษณะทางด้านนิเวศวิทยา เช่น ย่านการค้า เข้มืองแร่
6. การแบ่งตามลักษณะกิจกรรมทางสังคม เช่น ศูนย์การขนส่ง
7. การแบ่งตามหน่วยการปกครอง เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ
8. การแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม เช่น ชุมชนชนบท

ชุมชนเมือง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536, น. 65) แบ่งชุมชนออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามการบริหารการปกครอง ซึ่งแบ่งโดยการพิจารณาจากลักษณะการปกครองของไทย ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้าน ชุมชนเขต สุขาภิบาล ชุมชนเขตเทศบาล ตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และกรุงเทพมหานคร

2. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนศูนย์การค้า ศูนย์กลางขนส่ง เขตอุตสาหกรรม ชุมชนศูนย์กลางของการบริการ

3. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม เป็นการแบ่งชุมชนในแง่ของความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ ชุมชนชนบท ชุมชนเมือง

นอกจากการศึกษาชุมชนในลักษณะดังกล่าว ก็สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ได้ทั้งแนวนอน (Horizontal) และแนวตั้ง (Vertical) ในแนวนอนนั้น รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลหรือระหว่างกลุ่มในระดับท้องถิ่น ส่วนในแนวตั้ง หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับผลประโยชน์หรือกับกลุ่มผลประโยชน์ในระดับต่าง ๆ ที่สูงขึ้นไปจนถึงองค์กรในระดับชาติหรือระหว่างชาติ/ประเทศนอกจากนั้น ยังมีวิธีการอื่นอีกในการวิเคราะห์ถึงเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนว่า ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและกลุ่มมีกระบวนการทางสังคมที่ประกอบด้วยความร่วมมือ การแข่งขัน และความขัดแย้ง ซึ่งมีผลการวิเคราะห์เหล่านี้ให้คุณค่าที่มีนัยสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

3. ชุมชนในฐานะหน่วยทางจิตวิทยาวัฒนธรรม (Community as a Psycho Cultural Unit)

ในมิตินี้เน้นที่ว่าชุมชนจะต้องมีความผูกพันในระหว่างสมาชิกด้วยกัน ความผูกพันนี้จะตีความว่าเป็นทั้งทางด้านจิตวิทยาและวัฒนธรรม ในทางจิตวิทยานั้น คนจะมีความมั่นคง เพราะสามารถระบุได้ว่า ตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม หมู่ หรือที่ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีสังกัด อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ในมิตินี้ ในแนวคิดทางสังคมวิทยาก็ถือว่าเป็นเพียงมิติหนึ่งของความเป็นจริงที่ซับซ้อนอยู่ในความหมายของชุมชน มิได้ถือว่าเป็นการวิเคราะห์ที่ลึกซึ้ง บุญเทียน ทองประสาน, (2531, น. 102) กล่าวโดยสรุปว่าความเป็นชุมชนไม่ได้มีความหมายตายตัว แต่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา ชุมชนไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญทางพื้นที่หรืออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์แต่ขณะเดียวกันชุมชนก็ไม่ได้้อยู่อย่างเอกเทศ โดยไม่มีความสัมพันธ์กับหน่วยอื่น ๆ หรือความเป็นชุมชนอาจเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ และความเกาะเกี่ยวกันของกลุ่มคนในระดับต่าง ๆ ในมิติทางวัฒนธรรม อำนาจและผลประโยชน์ ความเป็นชุมชนจึงไม่ได้หมายถึงความสัมพันธ์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่มีแต่มิตรภาพและความเอื้ออาทร ในชุมชนขนาดเล็ก หรือชุมชนตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่ความเป็นชุมชนอาจแทรกอยู่กับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ชุมชนขนาดเล็ก ที่สมาชิกมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบส่วนตัว รู้จักช่วยเหลือกัน ในอาคารชุด โรงงานอุตสาหกรรม จนถึงความสัมพันธ์แบบเครือข่าย ประเภทต่าง ๆ ตลอดจนเครือข่ายทางเทคโนโลยีการสื่อสารที่เชื่อมโยงมนุษย์ ให้สามารถติดต่อกันทั่วโลก

4. แนวคิดทางมนุษยนิยม (Humanistic Perspective)

แนวคิดของชุมชนในแนว Humanistic Perspective นี้ บางคนเรียกว่า เป็นแนวคิดของกลุ่ม Utopia นักสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลสำคัญต่อ 2 แนวคิดนี้ 2 คน คือ Robert Nisbet และ Baker Brownell ซึ่งมีความคิดว่า ชุมชนต้องก่อมีมิตรภาพ ความเอื้ออาทร ความมั่นคง และความผูกพันระหว่างคนในชุมชน

Nisbet, Robert (1962, p. 47) เห็นว่าสังคมสมัยใหม่ทำให้เกิดการสูญเสียความรู้สึกผูกพันของชุมชน (Sense of Community) ในข้อเขียนของ Nisbet เรื่อง The Quest for Community นั้น เกิดจากเงื่อนไขของสังคมสมัยใหม่ที่ไม่สามารถตอบสนองให้ปัจเจกบุคคลเกิดความมั่นคง เขาได้แสดงความเห็นว่า ในลักษณะรัฐการเมืองสมัยใหม่ รัฐไม่สามารถตอบสนองความมั่นคงได้ ไม่มีองค์กรขนาดใหญ่ที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของคนได้ เพราะโดยธรรมชาติแล้ว องค์กรเหล่านี้มีขนาดใหญ่ ซับซ้อน เป็นทางการเกินไป รัฐอาจจะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในนามของรัฐ เช่น การก่อสงคราม แต่ในการตอบสนองอย่างปกติธรรมดา ต่อความต้องการของคนในเชิงการยอมรับมิตรภาพ ความมั่นคง ความเป็นสมาชิก รัฐจะทำได้ทางเลือกที่นักคิดในแนวนี้เสนอ ก็คือ การเรียกร้องให้ชุมชนมีขนาดเล็ก แต่มีโครงสร้างที่แน่นเหนียว เพราะชุมชนขนาดเล็กเท่านั้นที่จะช่วยฟื้นฟูสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมให้ดีขึ้น เพราะจะรับผิดชอบต่อหน่วยที่เล็กที่สุด และกล่าวถึงชุมชนขนาดเล็กที่เน้นการกระทำที่เต็มไปด้วยความร่วมมือ ร่วมใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นสังคมที่ตนรู้จักอย่างใกล้ชิดและสนิทสนมแนวคิดทั้งสองนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการเรียกร้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ การขยายตัวของเมือง ประชากรที่ก่อให้เกิดสภาวะความแปลกแยก ความวิตกกังวล ความโดดเดี่ยว ไม่สนใจใยดีหรือรู้สึกรับผิดชอบต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้าง ไม่รู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อตัดสินใจหรือรับผลประโยชน์นั้น ๆ

Brownell, Baker (1950, p. 12) กล่าวถึง การสร้างชุมชนว่า เป็นการแสดงออกถึงอำนาจและเป็นวาทกรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ความหมายเกี่ยวกับชุมชนจึงมีทั้งความหมายที่หลากหลาย และความหมายที่ขัดแย้ง มิได้มีเพียงความหมายเดียวหรือความหมายที่เป็นกลาง และไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ นายของการนิยามหมู่บ้านให้ติดกับพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากการที่รัฐพยายามรวมศูนย์อำนาจด้วยการทำให้พื้นที่แตกออกเป็นหน่วยเล็ก ๆ เพื่อง่ายต่อการปกครองสะท้อนให้เห็นกระบวนการที่หมู่บ้านถูกผนวกเข้าสู่ระบบทุนและตลาด

โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนทางมนุษยนิยมมีลักษณะที่น่าสนใจ คือ

1. ไม่ได้ให้ความสนใจหรือความสำคัญกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์หรือพื้นที่
2. เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์
3. เน้นลักษณะความรู้สึกเชิงอัตวิสัยของความเป็นชุมชนหรือแบบแผนในอุดมคติ

ซึ่งเกี่ยวกับนำเสนอลักษณะชุมชนที่ควรจะเป็นชุมชนที่ดีหรือชุมชนในอุดมคตินั้นเอง แม้ว่าจะมีทัศนะอันหลากหลายเกี่ยวกับชุมชน ก็ยังสามารถสรุปจุดร่วมกันได้ 2 ประการ คือ

3.1 เป็นการกล่าวถึง วิวัฒนาการของการสมาคมของมนุษย์ (Human Association)

3.2 มีการยอมรับอย่างกว้างขวางว่า การเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความเกาะเกี่ยวในสังคมมนุษย์เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม เมือง และเทคโนโลยี ลักษณะหนึ่งของ Human Association จะหายไปและมีลักษณะใหม่มาแทนที่

โดยกล่าวสรุปได้ว่า หลักความเชื่อและแนวคิดของกลุ่มทางมนุษยนิยม จะเป็นกลุ่มที่มีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับมากในปัจจุบัน โดยนักการศึกษาส่วนหนึ่งมีความเชื่อว่า หากเรามีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพสูง แม้จะเผชิญกับความยุ่งยากในการนำทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ มาใช้ประโยชน์ แม้มีอุปสรรคมากมายต่อการพัฒนาประเทศ แต่ประชากรที่มีคุณภาพน่าจะฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ด้วยวิริยะอุตสาหะ ด้วยความหาญกล้าแห่งปัญญา และด้วยคุณธรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ซึ่งกลุ่มมนุษยนิยมมีความเชื่อว่าการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนเรานั้นจะทำได้โดยให้คนมองเห็นส่วนดีในตนเอง และเกิดแรงจูงใจในการนำส่วนดีมาใช้ประโยชน์ ให้รู้จักวางแผนชีวิตและสร้างพลังใจให้ดำเนินชีวิตไปตามแผน ให้ได้มีโอกาสศึกษาตนเองในแง่มุมต่าง ๆ และให้ได้แนวทางในการเรียนรู้บุคคลอื่น ๆ ที่แวดล้อมตนเพื่อปรับตนในการอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างได้ประสิทธิภาพ เกิดการยอมรับตนเอง ยอมรับคนอื่น เมื่อยอมรับตนเองก็เกิดความเชื่อมั่น ปฏิบัติตนเป็นธรรมชาติ ลดความก้าวร้าว และความเก็บกดลงไปได้ เมื่อยอมรับคนอื่นก็จะทำให้มองโลกในแง่ดี ทำให้อยู่ร่วมกันโดยสันติสุข

5. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาคม (Civil Society Perspective)

ประชาสังคม หมายถึง การรวมตัวพบปะของคนหลากหลาย ซึ่งไม่ใช่เฉพาะคนที่รู้จักคุ้นเคยเพียงกลุ่มเดียว แต่รวมถึงคนแปลกหน้าที่สนใจในประเด็นส่วนรวม (สาธารณะ) ประเด็นใดประเด็นหนึ่งร่วมกัน เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ใช่การรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง สถานที่รวมตัวพบปะเรียกว่า เวทีประชาคม ซึ่งมีลักษณะพหุภาคีเป็นสำคัญ ชุมชนฐานรากมักเกิดการรวมตัวกันเองเบื้องต้นจากปัญหาปากท้องและเศรษฐกิจเรียกว่า กลุ่มปากท้อง (ให้พี่น้องคอยาก) อาจพัฒนาไปสู่การออมที่เรียกว่า กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อแก้ไขปัญหาอดอยากที่

อาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรืออมเพื่อเป็นสวัสดิการทางสังคม เช่น การเจ็บป่วย ตาย กลุ่มปากท้อง และกลุ่มออมทรัพย์ที่เข้มแข็งสามารถรวมตัวเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชน ซึ่งศักยภาพด้านการตลาดที่พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ กลุ่มปากท้อง กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มธุรกิจ เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกแบบพึ่งพาเป็นสำนึกการมีส่วนร่วม พัฒนาไปเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองและชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็งจะเริ่มพัฒนาไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ (สำนึกส่วนรวมที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม) การเกิดเครือข่ายชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็งและมีเวทีประชาคมสำหรับชุมชนต่าง ๆ ที่หลากหลายและผู้คนทั่วไปซึ่งสนใจในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ร่วมกันจะนำไปสู่ความเป็นประชาคม อันเป็นอำนาจประชาชนที่แท้จริงในการทำให้เกิดคุณภาพระหว่างอำนาจรัฐ อำนาจทุน และอำนาจประชาชน (ประชาสังคม) มีสภาพธรรมรัฐเกิดขึ้น (Good Governance) อนุชาติ พวงคำลี และอรทัย อาจอ่ำ (2539, น. 145-146)

ในการบริบทสังคมไทย ซึ่งมีภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตสังคมในปัจจุบัน การก่อรูปประชาสังคมควรเร่งพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและมีความเข้มแข็งพร้อมไปกับการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะและการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ในเวทีประชาคมแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน-ประชาสังคม เกิดขึ้นจากสภาพปัญหาของสังคม การที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายและทิศทางการพัฒนา รวมทั้งกิจกรรมสาธารณะซึ่งในอดีตมักจะถูกครอบงำหรือชี้นำจากภาครัฐ แนวคิดนี้ปฏิเสธอำนาจรัฐซึ่งมีบทบาทอย่างมากมาต่อการตัดสินใจในกิจกรรมทางสังคม รวมทั้งปฏิเสธลัทธิปัจเจกชนที่มุ่งแต่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน สาระสำคัญของแนวคิดนี้ ก็คือ การรวมกลุ่มของปัจเจกชน โดยมองว่าประชาสังคมเป็นโครงสร้างทางสังคมที่อยู่กึ่งกลางระหว่างรัฐและปัจเจกชนที่เรียกว่า Mediating Structure

สรุปได้ว่า แนวความคิดชุมชนประชาคมนั้นเป็นการแสดงออกถึงจิตสำนึกของชุมชนนำไปสู่พลังประชาชนที่เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนเอง ทำให้กลุ่มพลังชุมชน โดยในที่นี้หมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต สร้างสถาบันของชุมชนให้มีความเข้มแข็งเป็นพลังร่วมในการทำหน้าที่และบทบาทได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามร่วมกันและยึดหลักผลประโยชน์ของชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความสามัคคี โดยอาศัยทุนทางสังคม ทำให้ชุมชนประชาคมมีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของชุมชน และสามารถขยายแนวความคิดชุมชนประชาคมไปยังหมู่บ้านอื่นได้

6. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ (Virtual Community Perspective)

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีและปัญหาของสังคมสมัยใหม่ที่ทวีความซับซ้อนและรุนแรงขึ้น การพิจารณาปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาไม่อาจจำกัดอยู่ในปริมาตรของชุมชนที่มีอาณาเขตภูมิศาสตร์เล็ก ๆ ได้เพียงลำพัง เพราะบางปัญหาเกิดจากอิทธิพลภายนอก ซึ่งบางครั้งการแก้ไขต้องการการรวมกำลัง ความร่วมมือ และทรัพยากรจากภายนอกชุมชน

คุณลักษณะที่สำคัญของชุมชนในรูปแบบใหม่ คือ Schuler (1989, p. 89)

1. จิตสำนึกร่วม (Consciousness)
2. หลักการ (Principle)
3. จุดมุ่งหมาย (Purpose)

ดังนั้น ชุมชนในรูปแบบใหม่ จึงอาจมีลักษณะเป็น “ชุมชนทางอากาศ” หรือผู้สนใจจะมีส่วนร่วมในรายการวิทยุ ชุมชนเครือข่ายบน Internet อาจกล่าวได้ว่า เป็นชุมชนไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ทางกายภาพและไม่จำเป็นต้องว่าสมาชิกต้องพบปะหน้าตากันโดยตรง แต่เป็นชุมชนที่อาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องสานความสัมพันธ์และจิตสำนึกร่วมของสมาชิก

Schuler (1989, p. 91) ได้กล่าวว่า ชุมชน คือ สายใย (Web) ของความสัมพันธ์ทางสังคมมีความเป็นเอกภาพ มีพลังความยึดโยง (Cohesive) การสนับสนุนเกื้อกูลกันและกัน ทำนองเดียวกัน เทคโนโลยี ก็คือ สายใย (Web) ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์และการสื่อสารของผู้คนต่าง ๆ เทคโนโลยีและการสื่อสารผ่านวิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์ มีบทบาทในการสร้างชุมชนในรูปแบบใหม่โดยสมาชิกไม่จำกัดเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ เพศ วัย ศาสนา และฐานะเศรษฐกิจ เป็นต้น

ชุมชนในรูปแบบใหม่ อาจเรียกได้ว่าเป็น “ชุมชนเหมือนจริง” (Virtual Community) เป็นชุมชนที่กลุ่มคนอาจจะได้พบกันโดยตรงหรือไม่ก็ตาม แต่มีโอกาสสื่อสารกันด้วยคำภาษาและความคิดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ชุมชนแบบนี้ มีข้อดีกว่าชุมชนแบบอื่นตรงที่ว่าไม่มีอคติเกี่ยวกับเพศ อายุเชื้อชาติ สีผิว เผ่าพันธุ์ รูปร่างหน้าตา เสียงพูด อากัปกริยาของสมาชิก ชุมชนเสมือนจริงเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงผู้ที่มีความสนใจร่วมกันเข้าด้วยกัน ในชุมชนแบบเดิมจะรู้จักผู้คนต่อเมื่อได้พบปะหน้าค่าตา และต้องคบหาสมาคมกับผู้คนจำนวนไม่น้อยกว่าที่จะพบผู้ที่มีความสนใจในเรื่องบางเรื่องเหมือนกับเรา แต่ในชุมชนประเภทนี้ สามารถเข้าถึงแหล่งที่สนใจได้อย่างทันที นอกจากนี้ยังมีข้อดี คือ ช่วยคัดสรรกรองข้อมูลที่เป็นและทันสมัย โดยไม่ต้องเก็บรวบรวมไว้มากมาย เช่นแต่ก่อน Greenberg (2000, p. 73)

อย่างไรก็ตาม มีข้อทักท้วงว่าชุมชนในรูปแบบใหม่นี้ ไม่น่าจะถือว่ามีลักษณะเป็น “ชุมชน” เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีพันธะผูกพันใด ๆ กับชุมชน มีอิสระที่จะเลือกเข้าร่วมเมื่อเมื่อใดก็ได้หรือถอยออกไปเมื่อใดก็ได้ อีกทั้งข้อมูลข่าวสารที่สื่อถึงกันก็ไม่สามารถที่จะเชื่อถือได้ทั้งหมด ชุมชนในรูปแบบใหม่นี้ ยังคงต้องมีการอาศัยความเป็นชุมชนเดิมคือพื้นที่ที่อยู่บ้าง แต่ลักษณะความสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงไป สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ซับซ้อน โดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งที่มีรูปแบบที่กว้างขวางขึ้นทั้งในระดับชาติและในระดับโลก กล่าวคือ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถ้าเป็นปัญหา ปัญหา หรือสิ่งนั้น ๆ ก็จะเชื่อมโยงไปในระดับที่กว้างขึ้นได้ และในทางตรงกันข้ามก็จะเป็นประโยชน์หรือมีผลต่อความรับผิดชอบร่วมกันในฐานะเป็นชุมชนรูปแบบใหม่ ที่มีจิตสำนึกกร่วม มีหลักการและจุดหมายร่วมกันแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในมิตินี้ จะช่วยให้เป็นความเปลี่ยนแปลงและเข้าใจสภาพที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ได้และช่วยให้เห็นรูปแบบของชุมชนที่มีความหลากหลาย โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงเครือข่ายของผู้คนเข้าด้วยกัน ด้วยความที่มีวัตถุประสงค์และความสนใจร่วมกัน หรือเป็นศูนย์กลางการสื่อสารที่ทำให้ผู้คนที่ผ่านเข้ามาในเครือข่ายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน โดยความร่วมมือทางเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับภูมิภาคจนถึงระดับโลกในขณะเดียวกัน ความเป็นศูนย์กลางการสื่อสารหรือเครือข่ายชุมชนในรูปแบบนี้ สมาชิกในเครือข่ายมีจุดอ่อน คือ ไม่มีภาระผูกพัน ข้อต่อตรง หรือมีความพร้อมในเรื่องข้อเท็จจริงร่วมกัน แต่ถ้ามีวัตถุประสงค์และความสนใจร่วมกันมากขึ้น ความพร้อมในเรื่องข้อเท็จจริงจะปรากฏเพิ่มขึ้น จากนั้นจะนำไปสู่การประสานงานและการทำกิจกรรมร่วมกันลักษณะของชุมชนในรูปแบบใหม่ที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ ถ้ามองในด้านของพื้นที่แล้วจะเห็นว่าเป็นชุมชนที่ไร้พรมแดน จะอาศัยเพียงความสัมพันธ์อย่างง่าย ที่ผู้เข้ามาหรือผ่านมาได้มีความรู้สึกผูกพันกันอย่างมีหลักการและเป้าหมาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนในรูปแบบใหม่ได้หรือไม่ ดังนั้น นักวิชาการและนักพัฒนาผู้ที่ทำงานร่วมกับชุมชนจึงควรแสวงหาคำตอบเพื่อรู้เท่าทันกับสภาพของชุมชนที่ไร้พรมแดน ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ถ้าย้อนถึงการสร้างความเป็นชุมชนของนักพัฒนาเริ่มจากการเน้น “ชุมชน” ขนาดเล็ก ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบส่วนตัว รู้จักกัน ช่วยเหลือกัน ภายในกลุ่มเล็ก ๆ มาสู่การขยายเป็น “เครือข่าย” การช่วยเหลือที่เป็นความสัมพันธ์ที่กว้างขึ้น และมาสู่ชุมชนในรูปแบบใหม่

อริยา เสวตามร์ (2542, น. 204) กล่าวว่า เป็นความสัมพันธ์แบบปัจเจก มีการแข่งขัน มีการคิดคำนวณบนฐานของประโยชน์และอยู่บนพันธะทางกฎหมาย อาจสูญเสียความเป็นธรรมชาติสัมผัสของความเป็นมนุษย์และการเกื้อหนุนของสมาชิก แต่การสร้างความเป็นชุมชนใหม่จึงไม่ใช่การรื้อฟื้นวัฒนธรรมชุมชนแบบดั้งเดิม หากเป็นการผสมผสานความเชื่อแบบเก่าที่มีคุณค่า และการพัฒนาระบบใหม่ที่ก้าวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

สรุปได้ว่า ความเป็นชุมชนไม่ได้มีความหมายที่ตายตัว แต่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง การให้ความหมายเกี่ยวกับชุมชนจึงเป็นสื่อที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ทางสังคม หรือการจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่ ทั้งกับภายในและภายนอกชุมชน ฉะนั้น ความเป็นชุมชนจึงมิได้มีเพียงหน่วยเดียว หากแต่เป็นสายใยของความสัมพันธ์ที่สานขึ้นจากความสัมพันธ์ต่าง ๆ และมีเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่ซ้อนทับกันอยู่ การสร้างใหม่ของความเป็นชุมชนจึงเป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนอันเป็นการตอบโต้ของคนในชุมชนหรือสังคม และเป็นที่ยังช่วยให้ผู้คนยกระดับความรู้ ความสามารถ การรับรู้ และความเข้มแข็งหรือพลังที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันผ่านการสานความสัมพันธ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

2.2 แนวคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม

2.2.1 คุณธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2525, น. 187) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า เป็นสภาพคุณงามความดี

Good (1973, p. 641) ได้ให้ความหมายของคุณธรรม (Virtue) ไว้ดังนี้ คือ

1. คุณธรรม คือ ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน
2. คุณธรรม คือ คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม
3. คุณธรรม คือ คุณสมบัติที่ยึดมั่นในการปฏิบัติทางจรยาต่อสังคม

ประภาศรี สีหอำไพ (2537, น. 118) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกริษิตชอบชั่วดี ในทางศีลธรรมมีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมด้วยความสุข การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบอันดีงาม

พุทธทาสภิกขุ (2529, น. 89-91) ได้อธิบายไว้ดังนี้ คำว่า“คุณ” หมายถึง คำที่มีอยู่ในแต่สิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ทำให้จิตใจยินดีก็เรียกว่า คุณ ทำให้จิตใจยินร้ายก็เรียกว่า คุณ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ผู้มีจิตหลุดพ้นแล้วด้วยประการทั้งปวงจะอยู่เหนือความหมายของคำคำนี้ ส่วนคำว่า “ธรรมะ” มีความหมาย 4 อย่าง คือ

1. ธรรมะ คือ ธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องเกี่ยวข้อง
2. ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องเรียนรู้
3. ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

4. ธรรมะ คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น เรามีหน้าที่จะต้องมีหรือใช้มันอย่างถูกต้อง

ทชโศก วรานุสันติกุล (2549, น. 51-52) คุณธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลเห็นว่าดีงามมาก มีประโยชน์มาก และเลวน้อย มีประโยชน์น้อย ในกาลเทศะหนึ่ง ๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความอดทน ความขยันขันแข็ง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ การมีระเบียบวินัย เป็นต้น สิ่งที่เป็นคุณธรรมในแต่ละสังคมอาจจะแตกต่างกัน การที่บุคคลในสังคมจะเห็นว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ขึ้นกับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนา และการศึกษาของสังคม นักวิชาการจึงเห็นว่าการนำเอาคุณธรรมในสังคมหนึ่งไปยึดยึดตัดสินคุณธรรมอีกสังคมหนึ่ง ย่อมไม่เหมาะสม ซึ่งโดยส่วนมากแล้ว คุณธรรมมักมีความเกี่ยวข้องกับหลักทางศาสนา อย่างไรก็ตาม ลักษณะบางด้านอาจเป็นได้ทั้งคุณธรรมและค่านิยมในเวลาเดียวกัน เนื่องจากสังคมเห็นว่า ลักษณะด้านนั้นเป็นสิ่งที่ดีงามและมีความสำคัญมากด้วย เช่น “รักสามัคคี” ในสมัยก่อน “รักสามัคคี” เป็นเพียงแค่คุณธรรมที่ทุกคนยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม สำหรับแนวคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระราชทานคุณธรรม 4 ประการ แก่ข้าราชการและประชาชนในคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี มีข้อความดังนี้

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์จะ ความจริงใจต่อตัวเอง รู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อย เพื่อส่วนใหญ่ของบ้านเมืองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์จะความดีนั้น

ประการที่สาม คือ ความอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะ ด้วย เหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรม 4 ประการ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้น โดยทั่วกันแล้วจะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ ดังประสงค์ นอกจากนี้จะขอให้คุณธรรมของคนที่เป็นผู้นำ 8 ประการมากล่าวไว้ เพื่อให้คนที่เป็นผู้นำและคนที่ต้องการจะเป็นผู้นำ ได้นำไปศึกษาและนำไปประพฤติปฏิบัติตามสมควรแก่ตนต่อไป

ประการที่ 1 ความอดทน หมายถึง การห้ามจิตใจ เมื่อได้พบกับเหตุการณ์อันจะก่อให้เกิด เรื่องหรือ แสดงกิริยาไม่ตีออกมา ต้องมีความอดทน ไม่หุนหันพันเล่น เช่น อดทนต่อความ ยากลำบาก ในขณะที่ทำงาน ไม่เห็นแก่ความหนาว ความร้อน เข้าสายบ่ายค่ำ อดทนต่อ

ความเจ็บใจ ในเมื่อคนอื่นทำสิ่งที่ไม่น่าพอใจให้แก่ตน ไม่คว่นโมโหโกรธา

ประการที่ 2 ความเป็นนักสู้ หมายถึง เป็นผู้เข้มแข็ง กล้าหาญ หนักเอาเบาสู้ง ความสำเร็จกิจการงานเป็นที่ตั้ง ไม่หลงคำขอร้อง ไม่ท้อคำติ มุ่งมั่นฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ปฏิบัติงานทุกอย่างให้บรรลุเป้าหมาย

ประการที่ 3 ความเป็นผู้ตื่น หมายถึง เป็นคนตื่นตัวห่วงใยต่อปัญหาตลอดเวลา มีความคิดก้าวหน้า ริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดยืดหยุ่น รวมทั้งมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถที่จะนำความคิดออกมาใช้ให้ทันต่อสถานการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า

ประการที่ 4 ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง มีความวิริยะอุตสาหะ มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นทาสของความเกียจคร้าน มีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา

ประการที่ 5 เมตตากรุณา หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลโอบอ้อมอารีในลักษณะสงเคราะห์ อนุเคราะห์ หรือบูชาคุณความดี แล้วแต่เวลา สถานที่และบุคคล มีความรักและความหวังดีเป็นที่ตั้ง

ประการที่ 6 ความยุติธรรม หมายถึง มีความเที่ยงธรรม เสมอภาคในคนทุกประเภท ไม่แบ่งแยกพวกเขาพวกเรา ไม่มีอคติ คือ ความลำเอียง ซึ่งความลำเอียงนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าตรัสไว้ 4 อย่าง คือ ลำเอียงเพราะความรัก ลำเอียงเพราะความโกรธ ลำเอียงเพราะความกลัว และลำเอียงเพราะความหลง การพิจารณาเลื่อนตำแหน่งก็พิจารณาจากความรู้ความสามารถและคุณธรรมความดี ผู้นำที่ปฏิบัติได้ดังนี้ ย่อมเป็นที่รักของหมู่ชน ได้คนที่มี ความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมความดี มาเป็นบริวารอยู่เสมอ

ประการที่ 7 การหมั่นตรวจตรากิจการงาน หมายถึง การสอดส่องดูแลการงานอยู่เสมอ เมื่อพบข้อบกพร่องก็รีบแก้ไข อย่าปล่อยให้ลุกลามในการแก้ไข และตรวจตราดูลำดับความสำคัญก็ควรทำงานนั้น ก่อน งานไหนควรทำเอง งานไหนควรแบ่งมอบหมายให้คนอื่นรับผิดชอบ รวมทั้งต้องรู้จักแบ่งงานให้ถูกกับคนด้วย คนที่มีความรู้ อดสามารถในเรื่องไหน ก็มอบหมายเรื่องนั้นให้ทำ

ประการที่ 8 ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง มีความซื่อตรง มั่นคงอยู่ในศีลธรรม มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ดังนั้น คนที่เป็นผู้นำจึงมีความสำคัญเพราะเรียกได้ว่าเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้อื่นด้วย สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำถ้าประพฤติไม่เป็นธรรม คนทั้งหมดก็ทำตามอย่าง ประเทศชาติเดือดร้อน แต่ถ้าประพฤติเป็นธรรม คนทั้งหมดก็ประพฤติตามอย่างบ้าง ประเทศชาติก็จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง เปรียบเสมือนกับฝูงโคที่กำลังข้ามฟาก ถ้าโคจ่าฝูงนำไปคดโคทั้งหมดก็เดินคดเคี้ยวตาม หากโคจ่าฝูงนำไปตรงโคทั้งหมดก็ไปตรงฉะนั้น

2.2.2 จริยธรรม

ตามความหมายในพจนานุกรม หมายถึง สภาพของคุณงามความดี ส่วนคำว่า จริยธรรม ตามความหมายแยกออกเป็น 2 คำ คือ จริย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ และ ธรรม หมายถึง คุณความดี ความจริง ความถูกต้อง, กฎ, กฎเกณฑ์, กฎหมาย หลักคำสอนในศาสนา หากจะสรุปรวมทั้งคุณธรรม และจริยธรรม ตามความเข้าใจของผู้เรียบเรียงคงหมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี ทั้งกาย วาจา และใจ ดังนั้นเมื่อมีการกล่าวถึงคำว่าคุณธรรมก็มักจะกล่าวถึงคำว่าจริยธรรมรวมกันไปด้วย ในเรื่องของคุณธรรม และจริยธรรม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ หลักราชการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักคุณธรรม และจริยธรรม

วีระ บำรุงรักษ์ (2536, น. 131) ให้นิยามของจริยธรรมไว้ว่า “แบบแผนความประพฤติ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักของคุณธรรม”

Kohlberg, 1971 (อ้างถึงใน ธิตินา จำปี รัตน์, 2533, น. 13) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์ และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเอง โดยอาศัยเกณฑ์จากสังคม เป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูก หรือผิด จริยธรรม ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงการกระทำ สิ่งที่สังคมเห็นว่า ดี หรือถูกต้องเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งที่ทุกคนเลือกกระทำ ในการตัดสินความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

Kohlberg (1976, pp. 4-5) ได้ขยายความเพิ่มเติมต่อมาว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเป็นอาการกระจายสิทธิหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บีบคั้นทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลซึ่งคนส่วนใหญ่รับไว้ทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้ง เป็นอุดมคติ ดังนั้น พันธะทางจริยธรรม จึงเป็นการเคารพต่อสิทธิข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

Gordon, 1960 (อ้างถึงใน ธิตินา จำปี รัตน์, 2533, น. 13) นักจิตวิทยามีชื่อเสียง ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “หมายถึงองค์ประกอบของกฎเกณฑ์ที่บุคคลยอมรับว่าถูก ว่าดี ว่าควร เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม” ในวิชาชีพข้าราชการที่สำคัญยิ่งสำหรับให้ข้าราชการพึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติราชการ 10 ประการ มีใจความสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ความสามารถ หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ให้เป็นผลสำเร็จได้ดียิ่งกว่าผู้มีโอกาสเท่า ๆ กัน

2. ความเพียร หมายถึง ความกล้าหาญไม่ย่อท้อต่อความลำบาก และบากบั่นเพื่อจะข้ามความขัดข้องให้จงได้โดยใช้ความวิริยะภาพมิได้ลดหย่อน

3. ความมีไหวพริบ หมายถึง รู้จักสังเกตเห็น โดยไม่ต้องมีใครเตือนว่า เมื่อมีเหตุเช่นนั้นจะต้อง ปฏิบัติการอย่างนั้น เพื่อให้บังเกิดผลดีที่สุดแก่กิจการทั่วไปและรีบทำการอันเห็น

ควรรู้โดยฉบับพลัน

4. ความรู้เท่าถึงการณ์ หมายถึง รู้จักปฏิบัติการอย่างไรจึงจะเหมาะสมแก่เวลา และอย่างไรที่ได้รู้เหตุผลเหมาะสมถึงจะเป็นประโยชน์ที่สุด
5. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ หมายถึง ตั้งใจกระทำการซึ่งได้รับมอบให้เป็นหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
6. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป หมายถึง ให้ประพฤติซื่อตรงต่อคนทั่วไป รักษาตน ให้เป็นคนที่เขาทั้งหลายจะเชื่อถือได้
7. ความรู้จักนิสัยคน ข้อนี้เป็นข้อสำคัญสำหรับผู้มีหน้าที่ติดต่อกับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย
8. ความรู้จักผ่อนผัน หมายความว่า ต้องเป็นผู้ที่รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวว่าเมื่อใดควร ตัดขาดและเมื่อใดควร โอนอ่อนหรือผ่อนผันกันได้ มิใช่แต่จะยึดถือหลักเกณฑ์หรือระเบียบอย่าง เดียว ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสีย ควรจะยืดหยุ่นได้
9. ความมีหลักฐาน ข้อนี้ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ คือ มีบ้านอยู่เป็นที่ เป็นทางมีครอบครัวอันมั่นคงและตั้งตนไว้ในที่ชอบ
10. ความจงรักภักดี หมายความว่า ขอมเสียดสละเพื่อประโยชน์แห่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

กล่าวโดยสรุปจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างอันดี โดยมี พื้นฐานจากคำสั่งสอนทางศาสนาที่ซุ่มนูนนั้นยึดถือ หรือเป็นการประพฤติปฏิบัติเนื่องจาก วัฒนธรรมของคนในชุมชนที่สืบต่อกันมา และไม่ว่าจริยธรรมจะมีที่มาจากศีลธรรม หรือวัฒนธรรม ก็นับแต่เป็นสิ่งที่มีความค่าต่อสังคม ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจแก่คนในสังคมนั้น และเป็นสิ่งที่ควบคุมมิให้ คนในสังคมประพฤติปฏิบัติผิดทำนองคลองธรรม หรือทำความเสียหายให้กับสังคมเป็นส่วนรวม

2.2.3 แนวคิดค่านิยม

ก่อ สวัสดิ์พานิช (2535, น. 57) ได้กล่าวว่า ค่านิยม เป็นความคิด พฤติกรรมและสิ่งอื่น ที่คนในสังคมหนึ่งเห็นว่ามีคุณค่า จึงยอมรับมาปฏิบัติและหวงแหนไว้ระยะหนึ่ง ค่านิยมมัก เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและความคิดเห็นของคนในสังคม

พนัส หันนาคินทร์ (2544, น. 59-62) กล่าวถึงความหมายของค่านิยมไว้ว่า เป็นการยอมรับนับถือและพร้อมที่ปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนในสังคม มีต่อสิ่งต่าง ๆ อาจเป็นวัตถุ ความคิดหรือการกระทำในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม ทั้งนี้ ได้มีการประเมินค่าจากทัศนะต่าง ๆ โดยรอบคอบแล้ว

Phenix (1993, p. 13) ให้นิยามว่า “ค่านิยมคือความชอบ ความสามารถจำแนกให้ ความเห็นความแตกต่างของความชอบกับกับความไม่ชอบได้โดยการประเมินผล”

Ruch (1992, p. 29) กล่าวว่าไว้ว่า ค่านิยมเป็นแรงจูงใจอันสำคัญที่มีต่อจุดมุ่งหมายใน ชีวิตจุดมุ่งหมายใดของชีวิตได้มาแล้วคุ้มค่า เราจะกล่าวว่จุดมุ่งหมายนั้นมีค่านิยมสูง ถ้าจุดมุ่งหมาย ใดได้มาแล้วไม่คุ้มค่า จุดมุ่งหมายนั้นมีค่านิยมในระดับต่ำ สิ่งใด ที่บุคคลพยายามหลีกเลี่ยง แสดงว่า บุคคลนั้นมีค่านิยมที่ไม่ดีหรือมีค่านิยมในทางลบต่อสิ่งนั้น ค่านิยมจึงมีบทบาทและอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของบุคคล

Miller (1990, pp. 79-92) ได้อธิบายว่า ค่านิยมเป็นเจตคติและความเชื่อที่ฝังลึกในชีวิต ของบุคคลและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในทุกด้าน จากพฤติกรรมที่เห็นได้ง่าย อาทิเช่น การแต่งกายไปจนถึงพฤติกรรมที่ซับซ้อน อาทิเช่น การแสดงความคิดเห็น การเลือกคู่ครอง ความ ยุติธรรม เป็นต้น

จากทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับความหมายของค่านิยมเมื่อประมวลแล้วสรุปได้ว่า ค่านิยม เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการคงอยู่ของสังคมมนุษย์ ค่านิยมมีบทบาทต่อความคิดและการ แสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ทำให้สังคมมีความ โน้มเอียง ไปในทางเดียวกันใน สังคมนั้น ๆ อันจะเป็นแนวทางที่มนุษย์จะประพฤติตนไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ตัวเองได้ พิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับตนหรือสังคมยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามแนวคิดนั้น ๆ อย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย และตามความ คิดเห็นของมนุษย์ในสังคมนั้น

2.2.4 ประเภทของค่านิยม

นักวิชาการได้แบ่งประเภททางค่านิยมไว้หลายแบบ ในงานวิจัยนี้ได้เลือกการแบ่ง ประเภทของค่านิยมเพียงเสนอไว้ 2 แบบ ดังต่อไปนี้

อดุลย์ วิเชียรเจริญ (2532, น. 6) ใช้หลักความเปลี่ยนแปลงแบ่งค่านิยมไว้เป็นสอง ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก ค่านิยมหลักซึ่งเป็นค่านิยมที่มีลักษณะเฉพาะของสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้ว มีการวางรากลึก ยากที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ค่านิยม ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมซึ่งเป็นของที่ไม่คงทน

Phenix (1993, p. 26) ใช้หลักความสนใจและความปรารถนาของบุคคลแบ่งค่านิยม ออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ค่านิยมทางสังคม (Social Values) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้เกิดความรักความเข้าใจ และ ความต้องการของอารมณ์ของบุคคล

2. ค่านิยมทางวัตถุ (Material Values) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้ชีวิตร่างกายของคนเราสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป ได้แก่ ปัจจัยสี่ คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า และยารักษาโรค

3. ค่านิยมทางความจริง (Truth Values) เป็นค่านิยมเกี่ยวกับความจริงซึ่งเป็นค่านิยมที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการความรู้ และนักวิทยาศาสตร์ที่ต้องการค้นหากฎของธรรมชาติ

4. ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Values) เป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความรับผิดชอบ
ชีวิต

5. ค่านิยมทางสุนทรียะ (Aesthetic Values) เป็นความซาบซึ้งใจในความดีและความงาม ของสิ่งต่าง ๆ

6. ค่านิยมทางศาสนา (Religious Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวกับความปรารถนา ความสมบูรณ์ของชีวิต รวมทั้งความศรัทธา และการบูชาในทางศาสนาด้วย จากประเภทต่าง ๆ ของค่านิยมข้างต้น ค่านิยมความรัก คู่ครอง และการแต่งงาน ที่ศึกษาใน การวิจัยครั้งนี้เป็นค่านิยมที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพทางสังคมวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ค่านิยมที่ศึกษาเป็นค่านิยมที่ศึกษาเป็นค่านิยมทางสังคมและทางจริยธรรม

2.2.5 หน้าที่ของค่านิยม

สุนทรีย์ โคมิน และสนธิ สมัครการ (2522, น. 9) กล่าวถึง หน้าที่ของค่านิยม 7 อย่างไว้
ดังนี้

1. ค่านิยมจูง (Lead) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงจุดยืนของตนในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมออกมาอย่างชัดเจน

2. ค่านิยมเป็นตัวช่วยกำหนด (Predispose) ให้บุคคลนิยมอุดมการณ์ทางการเมืองบางอุดมการณ์มากกว่าอุดมการณ์อื่น

3. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ช่วยนำ (Guide) การกระทำให้ทำบุคคลประพฤติ และแสดงตัวต่อผู้อื่นที่ประพฤติเป็นปกติอยู่ทุกวัน

4. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ใช้ในการประเมิน (Evaluate) ตัดสินการขึ้นชมยกย่อง การตำหนิ ตีเตียนตัวเอง และการกระทำของผู้อื่น

5. ค่านิยมเป็นจุดกลางของการศึกษา กระบวนการเปรียบเทียบกับผู้อื่น

6. ค่านิยมเป็น บรรทัดฐาน ที่ถูกใช้ในการชักชวน (Persuade) หรือสร้างประสิทธิผลต่อคนอื่น

7. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้เป็นฐาน (Base) สำหรับกระบวนการให้เหตุผลต่อความนึกคิด และการกระทำของตน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537, น. 57) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ของค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากว่า ค่านิยมที่มนุษย์มีอยู่นั้น ทำหน้าที่มากมายหลายอย่างที่เกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ที่สำคัญคือ

1. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐาน หรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของบุคคลกล่าวคือ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกพฤติกรรมของจะทำหรือไม่เราว่า ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรมของเราว่า บุคคลควรจะทำหรือไม่ควรจะทำสิ่งใด ค่านิยมจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและค่านิยมจะทำหน้าที่ประเมินการปฏิบัติการต่าง ๆ ทั้งของตัวบุคคลเอง และของคนอื่น

2. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนในการตัดสินใจ และการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเจอกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน ทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด กับความเป็นตัวของตัวเอง หรือรักษาความเป็นอิสระของตัวเอง การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแต่ยากจน กับการปฏิบัติงานในที่ไม่สุจริต แต่ทำให้ร่ำรวย บุคคลจะเลือกเดินทางไหนนั้นค่านิยมมีอยู่จะช่วยกำหนดทางเลือกให้เขา

3. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจ หรือผลักดันของบุคคล เช่น บุคคลที่มีความนิยมชมชอบในการมีอายุยาวนาน หรือสุขภาพดี ก็จะมีแรงผลักดันให้อยากออกกำลังกายอยู่เสมอ ตลอดจนมีความรอบคอบในการ บริโภคอาหาร บุคคล ที่มีความนิยมเกี่ยวกับวัตถุนิยมสูง ก็จะมี ความขยันขันแข็ง และเพียรพยายามในการทำงานเพื่อให้ได้มาทำงาน เพื่อเงินทองและสิ่งของที่พึงปรารถนา ค่านิยมจะทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ หรือมาตรฐาน ในการแสดงออกของพฤติกรรม ช่วยตัดสินใจในกรณีที่บุคคลได้พบกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน และต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งและค่านิยมยังช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจความสนใจ และความตั้งใจที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ตัวเองยึด

2.2.6 ธรรมชาติและกระบวนการเกิดค่านิยม

Rokeach (2001, pp. 241-256) อธิบายไว้ว่า แนวคิดและค่านิยมของกรอบทฤษฎีนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เกี่ยวกับธรรมชาติแห่งค่านิยมของมนุษย์ 5 ประการ ดังนี้

1. จำนวนของค่านิยมแต่ละคนมีไม่มากนัก และอยู่ในข่ายที่จะนับและศึกษาได้
2. ความแตกต่างของค่านิยมจะแสดงออกในทางระดับ (Degree)
3. ค่านิยมต่าง ๆ จะสามารถจัดรวมกันได้ เป็นระบบค่านิยม (Values System)
4. ค่านิยมของมนุษย์สามารถสืบไปจนถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

5. ค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางเจตคติและพฤติกรรมของมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

ในเรื่องของกระบวนการเกิดค่านิยม สายสุนีย์ อุดมณา (2541, น. 17-19) ได้กล่าวถึงกระบวนการเกิดค่านิยม มี 5 ลำดับ คือ

1. ความรู้สึก จากสิ่งที่ตนกระทำอยู่ หรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. ความคิดเห็น แบ่งได้หลายประเภท ได้แก่ เป็นความคิดเห็นอย่างระดับแบ่งเป็น 7 ระดับ คือ ระดับความจำ การแปลความ การประยุกต์ การตีความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล แยกเป็นความคิดเห็นแบบวิพากษ์ วิจารณ์ ซึ่งแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นส่วนตัวที่มีอคติ แยกเอาการเลือกที่รักมักที่ชัง และข้อขัดแย้งจากสิ่งที่เป็นสัจจะ หรือข้อเท็จจริง รวมทั้งการวิพากษ์ วิจารณ์ การโฆษณาชวนเชื่อ และพฤติกรรมที่ตามมา เป็นต้น เป็นความคิดเห็นตามหลักตรรกวิทยา ความคิดแบบสร้างสรรค์ ความคิดจากพระพุทธศาสนา อาทิ เช่น การใช้ภาษา การคำนวณและการวิจัย
3. การติดต่อสื่อสารและถ่ายทอด สามารถทำได้ทั้งคำพูดหรือทางอื่น อาทิเช่น การเขียน การฟังการวาดรูป เป็นต้น
4. การเลือกเชื่อและเกิดศรัทธา เป็นการพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปจากทางเลือกต่าง ๆ มีการพิจารณาสิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ทำให้ตนเลือกเชื่อและเกิดศรัทธาในการพึ่งพาตนเองว่า เป็นสิ่งที่ดีและยึดมั่นไว้ไวในใจ
5. การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ทำตามซ้ำกับที่เคยทำมา หรือจากที่เลือกใหม่ ในขั้นนี้ จะเกิดความเชื่อและมีศรัทธาในพฤติกรรม พยายามที่จะปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมที่สามารถเห็นได้

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับค่านิยมคุณธรรม และจริยธรรม โดยนักวิชาการในแต่ละสาขาวิชาต่างให้ความหมายเกี่ยวกับคำทั้งสามนี้ต่างกัน ดังนี้

1. สาขาปรัชญาและศาสนา ซึ่งทุกศาสนาต่างมีหลักธรรมคำสอนเพื่อให้คนเป็นคนดี หลักธรรมในศาสนาเป็นคำสอนที่ทำให้บุคคลตระหนักรู้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีหรือสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่ดี
2. สาขาการศึกษา มีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Characters) ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาที่ควรปฏิบัติ จึงเป็นคุณธรรม รวมทั้งลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญกว่าคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ดังนั้น จึงเป็นค่านิยมด้วย ในตัวสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มีความสนใจศึกษาลักษณะที่น่าปรารถนาหรือมีคุณค่าของบุคคลหรือกลุ่ม และลักษณะนั้นที่ส่งผลต่อการเลือกวิถีและเป้าหมายในการกระทำ เป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ซึ่งเริ่มทำการศึกษาค้นคว้าตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 โดยได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า

หมายถึง “ความเชื่อที่สำคัญ” (Belief to Be Important)

3. สาขาจิตวิทยา คำทั้งสามมีความหมายแตกต่างกันอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ “การวัด” ในเนื้อหาและมิติที่แตกต่างกัน ความหมายของคำว่า “ค่านิยม” (Value) ซึ่งสรุปรวมได้ว่าหมายถึง สิ่งที่บุคคลเห็นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ในกาลเทศะหนึ่ง ๆ แตกต่างไปตามกลุ่มบุคคลและวัฒนธรรม เช่น การมีการศึกษาสูง ความกตัญญูต่อบิดามารดาและครูอาจารย์ในบางสังคมเห็นว่า สองสิ่งนี้สำคัญมาก แต่บางสังคมเห็นว่าการศึกษาสูงไม่สำคัญความกตัญญูเป็นสิ่งสำคัญในอันดับต่ำเนื่องจากมีสิ่งอื่นสำคัญกว่าความกตัญญู เช่น ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และความเสียสละ เป็นต้น

2.3 แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ปัจจุบันมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

เสน่ห์ จามริก (2546, น. 34) ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรืออีกในหนึ่งเรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ที่สืบทอดกันมา พร้อมทั้งยังมีการพัฒนาตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ด้วยจุดประสงค์ที่พยายาม จะยืนหยัดเพื่อดำรงการพึ่งตนเองต่อแรงกระแสด้านความกดดันและขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโลกภายนอก

สุรศักดิ์ ปะดังดาโต (2543, น. 10) ได้ให้ความหมายว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้และการประมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับการถ่ายทอดจากการสั่งสมประสบการณ์ของบรรพบุรุษในอดีต โดยผ่านกระบวนการศึกษาและเรียนรู้จนเกิดองค์ความรู้ใหม่ ประกอบไปด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ในการจัดรูปแบบการสอน ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านบุคคล หมายถึง บุคคลสำคัญและผู้รู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุในท้องถิ่น ผู้รู้ในท้องถิ่น
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสถานที่ หมายถึง แหล่งความรู้ที่สำคัญที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เช่น แปลงเกษตรและผสมผสาน ตลาดนัดสินค้า โรงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือน
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากปัญญาของคนในท้องถิ่น เช่น บันทึกประวัติหมู่บ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณีงานหัตถกรรมของหมู่บ้าน

ศิริมงคล ทนทอง (2553, น. 46) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง เกณฑ์หลักของการมองชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งมีความหมายทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคลและในแง่ของสังคมหมู่บ้าน

สุทธิ เทพสุริวงศ์ และเบญจวรรณ บัวขวัญ (2547, น. 45) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคนหรือผู้มีความรู้ในท้องถิ่นต่าง ๆ ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นเรื่องที่ทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับสัตว์ การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทอผ้า การทำเครื่องมือเกษตร ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถ ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดมาให้เรา มีวิธีหลายอย่างที่ให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมในปัจจุบัน คือการอนุรักษ์ บำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้ เช่น ประเพณีต่าง ๆ หัตถกรรม และคุณค่าหรือการปฏิบัติตน เพื่อความสัมพันธ์อันดีกับคนและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟู คือ การรื้อฟื้นสิ่งที่ดีงามที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะเลิก ให้กลับมาเป็นประโยชน์ เช่น การรื้อฟื้นดนตรีไทย การประยุกต์ คือ การปรับหรือผสมผสานความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ เช่น การใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาล ประสานกับการรักษาสมัยใหม่ การทำพิธีบวงสรวงไม้เพื่อให้เกิดการสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติ รักษาป่ามากยิ่งขึ้น การประยุกต์ประเพณีการทำบุญข้าวเปลือกที่วัดมาเป็นธนาคารข้าวเปลือก เพื่อช่วยผู้ขาดแคลน การสร้างใหม่คือ การคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่สัมพันธ์กับความรู้ดั้งเดิม เช่น การประดิษฐ์โปงลาง การคิดโครงการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยอาศัยคุณค่าความเอื้ออาทรที่ชาวบ้านเคยมีต่อกันมาหารูปแบบใหม่ เช่น การสร้างธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ การรวมกลุ่ม แม่บ้าน เยาวชน เพื่อทำกิจกรรมกันอย่างมีระบบมากยิ่งขึ้น

รุ่ง แก้วแดง (2541, น. 10) กล่าวว่า ในการพัฒนาประเทศไทยเพื่อให้เจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เราให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนมา แต่ยิ่งพัฒนาก็พบว่าประเทศไทยต้องวิ่งตามต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาที่มาที่นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย นับตั้งแต่การเสียเปรียบดุลการค้า ความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรม ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ก็เพราะเราได้พัฒนาประเทศและจัดการศึกษาโดยทอดทิ้งของดีที่ประเทศเรามีอยู่คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาไทย แต่ยังมีบางส่วนหลงเหลือเป็นมรดกอันล้ำค่าอยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด สาเหตุที่ทำให้ภูมิปัญญาไทยมีสภาพที่ตกต่ำอย่างในปัจจุบัน คือ สังคมไทยได้ละเลยไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทยมานาน เมื่อมีระบบ โรงเรียนที่สอนความรู้แบบสากลเกิดขึ้น ภูมิปัญญาไทยก็ถอยร่นไปจากระบบการศึกษาไทยจน เกือบสิ้นเชิง โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ไม่มีการให้เกียรติยกย่องหรือให้ความสำคัญ ขาดการรวบรวมการ

ศึกษาวิจัยและพัฒนาในเรื่องภูมิปัญญาไทยเพื่อนำมาใช้ในวิถีชีวิตและสังคมดังจะเห็นได้ว่างานวิจัยในปัจจุบัน ในสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันวิชาการทั้งของหน่วยงานราชการและเอกชน ส่วนใหญ่จะทำการวิจัยเรื่องที่เป็นวิชาการแบบสากล ซึ่งเป็นศาสตร์สมัยใหม่ และค้นคว้าวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยมีน้อยเมื่อปี พ.ศ. 2541 แต่ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2553 การค้นคว้าวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยมีเพิ่มมากขึ้น ไม่มีการศึกษาภูมิปัญญาไทยในโรงเรียนการศึกษาในระบบโรงเรียนของเรามุ่งไปทางความรู้ที่เป็นสากลแบบตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ จากเดิมการศึกษาภูมิปัญญาไทยมีประมาณร้อยละ 80-90 ของเนื้อหา แต่ในปัจจุบันมีเหลือเพียงร้อยละ 5-10 เท่านั้น เช่น ภาษาไทย คนตรีไทย นาฏศิลป์ไทย เป็นต้น ไม่มีการส่งเสริมผลงานหรือโครงการที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยจากหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลการศึกษาของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกรมที่ดูแลนโยบายและแผน หรือกรมที่ดูแลสถานศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (2541, น. 204-212) ยังกล่าวอีกว่า เมื่อระบบการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามาจัดการศึกษาไทยไม่สนใจ ไม่ปรับปรุง และไม่ยกย่องภูมิปัญญาไทย ทำให้ภูมิปัญญาไทยสูญหายของมรดกที่ล้ำค่าของชาติไปมาก ที่เห็นชัดเจนก็คือภูมิปัญญาไทยทางการแพทย์ เราดูแลการรักษาแบบไทยว่าไม่ทันสมัย ในโรงพยาบาลทั่วไปถึงไม่มีส่วนในการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณเหลืออยู่เลย มีแต่การรักษาแบบตะวันตกซึ่งเรียกว่าแผนใหม่หรือแผนปัจจุบันนอกจากนี้ตามร้านขายยาที่เป็นแผนปัจจุบัน สมุนไพรไทยซึ่งเป็นยาแผนโบราณหาได้ยากต่างจากการแพทย์ในประเทศจีน ซึ่งทำการรักษาทั้งแผนปัจจุบันกับแผนโบราณควบคู่กันไป โรงพยาบาลประเทศจีนจะมีแพทย์อยู่ 2 ประเภท คือ ที่รักษาแบบแผนโบราณกับแผนปัจจุบันปัจจุบัน โดยมีฐานะที่เท่าเทียมกัน ค่าตอบแทนหรือเงินเดือนก็ใกล้เคียงกัน

กัลป์ยานี ปฎิมาพรเทพ (2548, น. 55) กล่าวว่า เอเคล (Eckel) ให้แนวคิดไว้ว่าในประเทศในอเมริกาคณะกรรมการทางการศึกษาของอเมริกา ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ศาสตร์การเปลี่ยนแปลงในองค์กร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาของคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ปรากฏว่าในภาควิชาต่าง ๆ ได้เห็นมากกับการใช้ภูมิปัญญาปัญญาดั้งเดิมและแฮมเชอร์ ให้แนวคิดไว้ว่า ในประเทศอังกฤษที่ได้มีโครงการพิจารณาเกี่ยวกับอายุของผู้เรียน โดยสมาชิกของโครงการฮอลล์ให้ผู้สูงอายุ ได้เข้าสู่โรงเรียนและใช้ชีวิตกับภูมิปัญญาเพื่อช่วยเหลือนักเรียน จุดมุ่งหมายของโครงการนี้เพื่อให้เด็ก ๆ ได้รับรู้เรื่องราวของผู้สูงอายุและการสื่อสารความรู้ความเข้าใจระหว่างคนทั้งสองวัยตลอดจน เพื่อปรับปรุงมาตรฐานของการจัดการศึกษา

สรุป ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านความสามารถและประสบการณ์ของบุคคลในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต ซึ่งเรียนรู้จาก ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน หรือผู้มีความรู้ใน

หมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นเรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับสัตว์ การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทอผ้า การทำเครื่องมือเกษตร ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดต่อ ๆ มา ดังนั้น การถ่ายทอดโดยผ่านครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการศึกษาตามสถานการณ์และความเป็นจริงในชีวิตประจำวันหรือในชุมชนที่ค้นพบว่าศักยภาพของพื้นที่ ที่มีความหลากหลายของบริบทและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการเรียนรู้จากครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน ชุมชนและครอบครัวให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงไว้

2.3.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.2.1 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

นุชนาฏ รัตนรังสรรค์ (2549, น. 19-20) แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการยังชีพ
- 2) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน
 - 2.1) ภูมิปัญญาการพึ่งตนเอง
 - 2.2) ภูมิปัญญาหลบเลี่ยงอันตราย
 - 2.3) ภูมิปัญญาการรวมพลังและการพึ่งพิง
 - 2.4) ภูมิปัญญาในการใช้และทำศาสตราวุธ
 - 2.5) ภูมิปัญญาการดูแลบำรุงรักษาชีวิตและทรัพย์สิน
- 3) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้าง พัทธกิจฐานะและอำนาจ
 - 3.1) ภูมิปัญญาการสร้างและขยายอำนาจ
 - 3.2) ภูมิปัญญารักษารัฐฐานะและอำนาจ
- 4) ภูมิปัญญาการจัดการเพื่อสาธารณะประโยชน์
- 5) ภูมิปัญญาที่เป็นการสร้างสรรคพิเศษ

2.3.2.2 สาขาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, น. 45) ได้แบ่งสาขาภูมิปัญญาออกเป็น 10 สาขา ดังนี้

- 1) สาขาเกษตร หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนานบนพื้นฐานคุณค่าเดิมซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนในสภาวะการต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ไขปัญหาด้านการตลาด การ

แก้ไขปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขปัญหาโรคและแมลง) และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตรเป็นต้น

2) สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงาน ขางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3) สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4) สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและประโยชน์จากคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5) สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและการบริหารกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6) สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7) สาขาวิศวกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8) สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรศาสนา องค์กรทางการศึกษา ทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน การจัดการศาสนา

9) สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10) สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีต่าง ๆ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความแตกต่างกันตามเกณฑ์จัดประเภทและความเชื่อของแต่ละบุคคล โดยภาพรวมแล้วสามารถจัดกลุ่มภูมิปัญญาที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็น 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ด้านที่ 2 ได้แก่ ด้านวรรณกรรม ด้านที่ 3 การประกอบอาชีพ ด้านที่ 4 ได้แก่ แนวคิด หลักการ หลักปฏิบัติและการใช้เทคโนโลยี

2.3.3 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.3.1 ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้าน

วิชิต นันทสุวรรณ (2548, น. 28) ได้จำแนกภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ 3 ลักษณะ คือ

1) ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตตามธรรมชาติเนื้อหาของภูมิปัญญา คือ การอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในลักษณะกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติและข้อห้ามที่ไม่ให้ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น ความเชื่อต่อธรรมชาติต่าง ๆ เรื่องของผี ระบบเหมืองฝาย ฝึน้ำ ฝึนา เป็นต้น ที่ทำให้เกิดภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ

2) ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้เป็นพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคม มีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้น อย่างนี้ไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจของนิจัจงของชีวิตเป็นสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออก คือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ย่า ตายาย ผีพ่อ ผีแม่ และวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น

3) ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำมาหากินในด้านต่าง ๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

2.3.3.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เสรี พงศ์พิศ (2529, น. 147) กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นการศึกษาโลกทัศน์ จีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตเป็นเรื่องเกี่ยวกับ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่ง

2) ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่นการทำมาหากิน เกษตรกรรม หัตถกรรม อุตสาหกรรมศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ

2.3.3.3 ลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน

สามารถ จันทร์สุรย์ (2533, น. 57-59) ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน 3 ลักษณะ คือ

- 1) ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ
- 2) ความสัมพันธ์ของคนกับบุคคลอื่น ๆ ที่ร่วมกันอยู่ในสังคม หรือ ชุมชน
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดทั้ง สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย

2.3.3.4 ลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (2548, น. 42) ได้กล่าวว่าลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นสรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิตสังคมและในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันและถ่ายทอดสืบต่อกันเป็นวัฒนธรรมซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการดังนี้

- 1) ความจำเพาะเกี่ยวกับท้องถิ่นเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ
- 2) มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูงเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่มีจากประสบการณ์จริงทั้งในเรื่องของกายใจชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อมความคิดเรื่องแม่ธรณีแม่คงคาพระภูมิเจ้าที่รุกขเทวดาเป็นตัวอย่างของการนำเอาธรรมชาติมาเป็นนามธรรมที่สื่อไปถึงส่วนของใจที่เชื่อมโยงไปสู่อัตตประโยชน์โดยสร้างความผูกพันที่ถูกต้องให้คนเคารพธรรมชาติคนเราถ้าเคารพอะไรย่อมไม่ทำลายสิ่งนั้นมีความเคารพผู้อาวุโสเนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์จึงมีความเคารพผู้อาวุโสเพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

2.3.3.5 ภูมิปัญญาของมนุษย์

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2536, น. 36) กล่าวถึงภูมิปัญญาว่าภูมิปัญญาของมนุษย์เกิดจากการที่มนุษย์ต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดและดำรงเผ่าพันธุ์ในขณะที่เดียวกันมนุษย์ก็ต้องสร้างและปรับระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันตลอดเวลา ยิ่งไปกว่านั้นเพราะมนุษย์เป็นเพียงส่วนเล็กน้อยมากในธรรมชาติในจักรวาล อันลึกลับไพศาลมนุษย์ถึงจะเก่งอย่างไรก็ไร้จะรู้แจ้งแทงตลอดจนสามารถควบคุมทุกสิ่ง ทุกอย่าง ไว้ใต้อำนาจได้ก็หาไม่มนุษย์จึงสร้างความเชื่อและระบบความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติขึ้นตามความรู้ความเข้าใจและจินตนาการของเผ่าพันธุ์เพื่ออย่างน้อยก็ให้เกิดดุลยภาพเกิดความมั่นคงทางใจเกิดความราบรื่นในชีวิตทั้งหมดนี้เป็นเพราะมนุษย์ใช้ปัญญาแก้ปัญหาสิ่งสมสืบสานและปรับเปลี่ยนประสบการณ์อย่างไม่หยุดยั้งสิ่งนี้เองคือภูมิปัญญาสิ่งนี้เองคือแก่นของวัฒนธรรม

2.3.4 กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การสร้างสรรค้และสังสมภูมิปัญญาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ท่ามกลางสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีการพัฒนามายาวนาน

เอกวิทย์ ฒ ถกลาง (2536, น. 13) ได้ศึกษาวิเคราะห์และประมวลเอาลักษณะการเรียนรู้ของชาวบ้านหรือคนธรรมดาสามัญจนก่อให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาไว้อย่างมากมายว่ากระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์มี ดังนี้

1. การลองผิดลองถูกในบรรพกาลมนุษย์เรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตและรักษาเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่รอดด้วยการ “ลองผิดลองถูก” ในการหาอาหารการต่อสู้กับภัยธรรมชาติ การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยต่อสู้แย่งชิงสิ่งของที่อยู่ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและเผชิญโชคด้วยการเสี่ยงต่าง ๆ เมื่อประสบความล้มเหลวก็ถึงชีวิตดับหรือบาดเจ็บแต่ถ้าสำเร็จก็ได้อาหารได้สิ่งของพันอันตรายเป็นต้นจากประสบการณ์ของการลองผิดลองถูกมนุษย์ก็สะสมความรู้ความเข้าใจของตนไว้แล้วถ่ายทอดส่งต่อให้แก่ลูกหลานเผ่าพันธุ์ของตน นาน ๆ เข้าสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติก็กลายเป็นจารีตธรรมเนียมหรือข้อห้ามใน “วัฒนธรรม” ของกลุ่มคนนั้น ๆ ไป กาลเวลาล่วงเลยไปมนุษย์อาจลืมเหตุผลที่มาของข้อธรรมเนียมปฏิบัติไปแล้วรู้แต่ว่าในสังคมของตนต้องประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น จึงจะอยู่รอดปลอดภัยหรือแก้ไขป้องกันปัญหาได้ความรู้และประสบการณ์เหล่านี้ได้รับการทดสอบอยู่ตลอดเวลาในการดำเนินชีวิตจริงบ่อยครั้งภูมิปัญญาเหล่านั้นใช้การต่อไปไม่ได้เพราะเหตุปัจจัยเปลี่ยนไปสถานการณ์เปลี่ยนไปมนุษย์ก็ต้องใช้ปัญญาขบคิดแก้ไขปัญหาเอาใหม่ต้องเสี่ยงชีวิตกันใหม่ต่อเมื่อได้เรียนรู้ว่าคิดอย่างไรทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาได้ก็จะจดจำความคิดและวิธีปฏิบัตินั้นไว้ต่อไปถ้าล้มเหลวก็จะจดจำเป็นข้อห้ามด้วยการสังสมประสบการณ์ดังกล่าวมนุษย์ก็สังสมปัญญาในการดำรงชีพไว้มากขึ้นและมีความเสี่ยงน้อยลง

2. ลงมือกระทำจริงมนุษย์เรียนรู้ด้วยการ “ลงมือกระทำจริง” ในสถานการณ์แวดล้อมที่มีอยู่จริงเช่นการเดินทางการปลูกพืชการสร้างบ้านและการต่อสู้กับอันตรายเป็นต้นในกรณีชาวบ้านในประเทศไทยจะเห็นได้ว่าชาวภาคเหนือ : เรียนรู้จากการร่วมกันจัดระบบเหมืองฝายเพื่อการกสิกรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำหว่างเขาแล้วค่อยๆพัฒนาขึ้นเป็นระบบความสัมพันธ์ในการแบ่งปันน้ำระหว่างคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในลุ่มแม่น้ำเดียวกันชาวอีสาน : เรียนรู้ที่จะแสวงหาแหล่งดินค้ำน้ำชุ่มเป็นที่ทำกินหรือขุดสระไว้เป็นบริเวณรอบเทวดสถาน เพื่อเลี้ยงชุมชนชาวภาคกลางเรียนรู้ที่จะอยู่กับภาวะน้ำหลากน้ำท่วมน้ำลดด้วยการปลูกเรือยนต์สูงเดินทางด้วยเรือและทำนาทำไร่ให้สอดคล้องกับฤดูกาลส่วนชาวใต้ : ก็เรียนรู้ที่จะพึ่งพากันระหว่างคนอยู่ต่างถิ่นต่างทำเลกันในเขตเชิงเขาลุ่มน้ำและชายทะเลด้วยการผูกไมตรีและแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างพื้นที่การเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้ในสถานการณ์จริงปฏิบัติจริงแล้วส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานแบบ ค่อยเป็นค่อย

ไปได้กลายเป็นธรรมเนียมหรือวิถีปฏิบัติ

3. การถ่ายทอดความรู้การเรียนรู้จากการทำจริงได้พัฒนาต่อมาจนเป็นการส่งต่อแก่คนรุ่นหลังด้วยการ “สาธิตวิธีการและสั่งสอนด้วยการบอกเล่า” ในรูปของเพลงกล่อมเด็กคำพังเพยสุภาษิตและการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ซึ่งโดยทั่วไปการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านไทยทุกภูมิภาค จะนิยมแบบสาธิตวิธีการและสอนเป็นวาจาในกรณีที่เป็นศิลปวิทยาที่มีความซับซ้อนลึกซึ้งจะใช้วิธีลายลักษณ์ในรูปของตำราเช่นตำรายาตำราปลูกบ้านตำราโหราศาสตร์หรือผูกเป็นวรรณกรรมคำสอนคำตักเตือนภยิตกุ่มือตำนานและนิทานเป็นต้นสุดแต่จะเห็นว่าสะดวกและสอดคล้องกับพื้นฐานของชาวบ้านการถ่ายทอดทั้งโดยวาจาและลายลักษณ์หรือการสาธิตก็ไม่มีอะไรตายตัวแต่จะปรับเปลี่ยนไปตามเหตุและปัจจัยที่อยู่ในการรับรู้ของคนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมบางกรณีความรู้ที่สั่งสมไว้ก็อาจถดถอยหรือสูญหายได้

4. พิธีกรรมการเรียนรู้โดย “พิธีกรรม” กล่าวในเชิงจิตวิทยาพิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจ โน้มน้ำวให้คนมีส่วนร่วมรับเอาคุณค่าและแบบอย่างพฤติกรรมที่ต้องการเน้นเข้าไปในตัวเป็นการต่อยอดความเชื่อกรอบศีลธรรมจรรยาของกลุ่มชนแนวปฏิบัติและความคาดหวัง โดยไม่ต้องใช้การจำแนกแจกแจงเหตุผลแต่ใช้ศรัทธาความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมเป็นการสร้างกระแสความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ถึงแม้จะมีภูมิปัญญาความรู้รอบรู้อยู่เบื้องหลังพิธีกรรมก็ไม่มีการเน้นย้ำภูมิปัญญาเหล่านั้น แต่จะเน้นผลที่เกิดต่อสำนึกของผู้มีส่วนร่วมเป็นสำคัญด้วยเหตุดังนี้ พิธีสืบชะตาแม่น้ำสืบชะตาเมืองบวชต้นไม้บวชป่าพิธีอุปสมบทพิธีบั้งสุกพิธีสู่ขวัญในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้นจึงเกิดผลทางใจแก่ผู้ร่วมในพิธีและมีผลในการวางบรรทัดฐานความประพฤติตลอดจนควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมเป็นอันมาก รวมทั้งต่อยอดความสำคัญของคุณค่าทางสังคมอย่างมีพลังด้วยพิธีกรรม จึงมิใช่เรื่องเหลวไหลหรือมลายแต่เป็นกรรมวิธีในทางวัฒนธรรมที่มีผลในการปลูกฝังบ่มเพาะความเชื่อ คุณค่าและแนวทางความประพฤติที่พึงประสงค์ตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประเพณีแม้แต่ในสังคมสมัยใหม่ที่นับถือความเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน ของสรรพสิ่งและให้ความสำคัญต่อข้อมูลเชิงประจักษ์พิธีกรรมก็ยังมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ทางจิตวิญญาณอยู่นั่นเองเพราะมนุษย์ ก็ยังคงเป็นมนุษย์ที่มีใค้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของวิทยาศาสตร์ถ่ายเดียว

5. ศาสนาทั้งในด้านหลักธรรมคำสอนศีลและวัตรปฏิบัติตลอดจนพิธีกรรมและกิจกรรมทางสังคมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในเชิงการเรียนรู้ล้วนมีส่วนต่อยอดภูมิปัญญาที่เป็นอุดมการณ์แห่งชีวิตให้กรอบและบรรทัดฐานความประพฤติและความมั่นคงอบอุ่นทางจิตใจเป็นที่ยึดเหนี่ยวแก่คนในการเผชิญชีวิต บนความไม่แน่นอนอันเป็นสัจธรรมอย่างหนึ่งของสถาบันศาสนา จึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของคนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่าสำหรับพุทธศาสนาในชั้นปฐมัตถ์

ก็มีผลต่อการพัฒนาจิตวิญญาณให้เป็นอิสระ จากความทุกข์ยากทั้งปวง สำหรับบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติศาสนา จึงเป็นหลักในการหล่อหลอมบ่มเพาะทั้งความประพฤติสติปัญญาและอุดมการณ์แห่งชีวิตไปพร้อม ๆ กันถือได้ว่าเป็นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนที่นับถือศาสนานั้น ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อีกทั้งเป็นแก่นและกรอบในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้วย อย่างไรก็ตามสถาบันศาสนาอ่อนกำลังลงมากในปัจจุบันและมีที่ท่าว่าจะอ่อนลงไปอีกในอนาคต เพราะเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกหลายประการ วิธีชีวิตที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการทางจิตวิญญาณกับวิถีชีวิต ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเดินสวนกัน และขัดแย้งกันอย่างน่ากลัวอันตรายยิ่งนัก เมื่อเป็นเช่นนี้จุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนรู้ก็เดินสวนทางกันไปด้วย

6) แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ทั้งในชาติพันธุ์ ถิ่นฐานทำกินรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรมทำให้กระบวนการเรียนรู้ ขยายตัวมีความคิดใหม่วิธีการใหม่เข้ามาผสมกลมกลืนบ้าง ขัดแย้งบ้าง แต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายกว้างขวาง ทั้งในด้านสาระรูปแบบและวิธีการกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคม จึงมีพลวัตโดดเด่นกว่าเดิมส่วนหนึ่ง ไปกับกระแสเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารอันทันสมัยส่วนหนึ่งไปกับโลกกายภาพหรือธรรมชาติแวดล้อม และอีกส่วนหนึ่งมุ่งมั่นไปทางจิตวิญญาณขณะเดียวกัน ก็มีการกระจายเครือข่ายและการขยายตัวของการเรียนรู้กว้างขวาง หลากหลายมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนสังคมไทย จึงกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีทางเลือกให้แสวงหามากมายไม่รู้จบและมีเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ที่มีภูมิปัญญาทั้งเก่าใหม่ให้พิจารณาอย่างเอนกอนันต์

7) การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในการแก้ปัญหาทั้งทางสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมได้ มีคนพยายามเลือกเฟ้นเอาความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติ ที่สืบทอดกันมาในสังคม ประเพณีมาผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมให้ต้องกับฐานความเชื่อเดิมขณะเดียวกันก็แก้ปัญหาในบริบทใหม่ได้ระดับหนึ่ง การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้อีกลักษณะหนึ่ง ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากการแสวงหาความมั่นคงทางจิตใจในหมู่คนที่มีอาชีพที่ต้องเสี่ยง โดยการบูชาเจ้าแม่กวนอิม เสด็จพ่อ ร.5 พระพรหม และการทรงเจ้าเข้าผีอันมีอยู่ดาษดื่นเพื่อขอลาภผลหรือแก้วิกฤตการณ์ในชีวิต หรือรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยการผสมผสานการแพทย์สมัยใหม่กับสมุนไพร และการรักษาทางใจจากหมอเมืองและพระสงฆ์และการไปให้หมอคู่ทำนายทายทัก โชคชะตาในยามมีทุกข์ขาดความมั่นใจในตัวเองเป็นต้น ตัวอย่างดังกล่าวนี้ไม่เกี่ยวกับการประเมินค่าว่าผิดถูกหรือดีชั่ว แต่อย่างไรหากแต่เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้โดยทั่วไป เกี่ยวกับการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในสังคมไทย ที่มีปัญหาวิกฤตการณ์ความสลับซับซ้อนทางสังคมยิ่งกว่าในอดีตที่ผ่านมาและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ย่อมมีทั้งที่ได้ผล

และไม่ได้ผลสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์

8) ครูพักลักจำก็เป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีหนึ่งที่มีมาแต่เดิมและจะยังมีอยู่ต่อไปวิธี “ครูพักลักจำ” เป็นการเรียนรู้ทำนองแอบเรียนแอบเอาอย่างแอบลอกทำตามแบบอย่างที่เราสังเกตอยู่เงียบ ๆ แล้วรับเอามาเป็นของตนเองเมื่อสามารถทำได้จริงวิธีนี้ดูเผิน ๆ เป็นเสมือนการลักขโมยสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาของผู้อื่น แต่ในความหมายที่เข้าใจกันหาสื่อความในทางชั่วร้ายไม่ หากเป็นวิธีการธรรมดาของคนในการเรียนรู้จากผู้อื่น ในชีวิตของทุกคนจะมีพฤติกรรมครูพักลักจำอยู่ไม่มากก็น้อย และถ้ายอมรับนับถือว่าวิธีการเรียนรู้ ที่ดูประหนึ่งว่าไม่สำคัญนี้มีคุณค่าสูงมีความเป็นธรรมชาติในนิสัยมนุษย์ และเป็นทางหาความรู้ทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพก็จะเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่มีผลดีอีกทางหนึ่งได้ โดยนัยดังกล่าวนี้ครูพักลักจำเป็นคนละเรื่องกับการขโมยลิขสิทธิ์ทางปัญญา

สรุปได้ว่าระบบและกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายดังที่กล่าวมาเป็นการเรียนรู้ ที่ต่างจากการเรียนรู้ในรูปของโรงเรียนที่แพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้อิงชุมชนในทุกภูมิภาคของสังคมไทยที่เป็นแหล่งบ่มเพาะภูมิปัญญามาช้านานนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับการเรียนรู้ในรูปสถาบัน

2.3.5 วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาเป็นเรื่องของการสืบทอดประสบการณ์จากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้ดังนี้

สามารถ จันทรสุริย์ (2533, น. 57-59) กล่าวถึง วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน สรุปได้ว่าชาวบ้านทุกหมู่เหล่าได้ใช้สติปัญญาของตนสั่งสมความรู้ประสบการณ์เพื่อการดำรงชีพมา โดยตลอดย่อมถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาศัยศรัทธาทางศาสนาความเชื่อผีสารต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดเรียนรู้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษในอดีตถึงลูกหลานในปัจจุบันซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภทดังนี้

1. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็กเด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นในสิ่งที่ใกล้ตัว ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่กิจกรรมถ่ายทอดต้องง่ายไม่ซับซ้อนสนุกสนาน และดึงดูดใจ เช่นการละเล่นการเล่านิทานการลองทำ (ตามตัวอย่าง) และการเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งควรทำและไม่ควรทำ

2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มาพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงานวิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่นวิธีบอกเล่าโดยตรงหรือ

บอกเล่า โดยผ่านพิธีสู่ขวัญพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้นดังจะเห็นได้ โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่นจะมีขั้นตอนและคำสอนที่ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาวอยู่ทุกครั้ง รวมทั้งการลงมือประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษ ได้มีการถ่ายทอดเชื่อมโยงประสบการณ์มาโดยตลอด นอกจากนี้วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจะออกมาในรูปของการบันเทิงที่สอดแทรกในกระบวนการและเนื้อหา หรือคำร้องของการบันเทิง เช่นในคำร้องลิเก ลำตัดของภาคกลาง โนราห์หนังตะลุงของภาคใต้หนังตะลุงของภาคอีสาน (หนังประโมทัย) กลอนลำ คำผญา คำสอนของอีสาน และคำสอนของภาคเหนือ เป็นต้นคำร้องเหล่านี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น คติธรรมคำสอนของศาสนา การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรคพื้นบ้าน รวมทั้งการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณี ต่าง ๆ ซึ่งถ้าจะแบ่งลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาในอดีตตามรูปแบบใหญ่ ๆ อาจแบ่งได้ 2 แบบ คือแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร กับแบบเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนแบบเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ในอดีตส่วนใหญ่ใช้จารหรือเขียนใส่ใบลานหรือสมุดข่อยที่ชาวใต้เรียกบุคคาบุคขาว เพื่อให้สนใจได้ศึกษาเล่าเรียน สืบต่อมาได้วิธีหนึ่งส่วนในปัจจุบันในยุคที่การสื่อสารมวลชน การคมนาคมเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว ก็มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านทางสื่อมวลชนทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์วิทยุโทรทัศน์สัทภาพยนต์และอื่น ๆ จนทำให้เกิดการเลือกสารรับหรือไม่รับการถ่ายทอดมีรูปแบบที่หลากหลายสะดวกต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถานะแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติสิ่งศักดิ์สิทธิ์เกิดแก่เจ็บตายและลักษณะที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของวัตถุและการกระทำเฉพาะด้านส่วนลักษณะที่สำคัญ ของภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ มีวัฒนธรรมเป็นฐานมีบูรณาการสูงมีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้ง และเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

2.4 แนวคิดสังคมนิยม

2.4.1 สังคมนิยม : สังคมที่ทั่วถึงและยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย

สังคมนิยมเป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยเน้นการผลิตและการบริโภคที่ไม่ส่งผลกระทบต่อหรือทำลายสิ่งแวดล้อมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการแบ่งปันผลประโยชน์และรับภาระต้นทุนของการพัฒนาอย่างเป็นธรรมรวมทั้งสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมที่

ครอบคลุมทั่วถึง (Inclusive Green Society) ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะทำให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน โดยในระยะยาวประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นดังนี้ (สถาบันวิจัยสังคม, 2539, น. 58-61)

2.4.1.1 การสร้างงานที่มีคุณค่า (Green and Decent Jobs) จากกิจกรรมการผลิตทาง เศรษฐกิจสีเขียวใหม่ ๆ และการลงทุนในเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องเป็นงานที่ ให้ผลตอบแทนหรือค่าจ้างที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมการทำงานปลอดภัย งานมีความมั่นคงมี เส้นทางอาชีพที่สมเหตุสมผล และเคารพในสิทธิของแรงงาน โดยเฉพาะการสร้างงานในกลุ่ม แรงงานภาคการเกษตร กลุ่มผู้สูงอายุและสตรีจะส่งผลให้กลุ่มคนเหล่านี้ ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สามารถมีรายได้เงินออมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.4.1.2 ประชาชนมีสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี จากการผลิตและการบริโภคที่ไร ้สารพิษและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถลดปัจจัยเสี่ยงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพการพัฒนา คุณภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นทุนในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ ที่ดี ตลอดจนการลดผลกระทบจากภัยพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเฉพาะในกลุ่ม ผู้เปราะบางในสังคม เช่น กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นต้น

2.4.1.3 การเพิ่มศักยภาพและการมีส่วนร่วมระดับท้องถิ่น จากการกระจายอำนาจและ สิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและเพิ่ม ขีดความสามารถในการจัดการ และการตัดสินใจในการจัดสรรและเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2.4.2 เหตุปัจจัยที่ผลักดันเข้าสู่การเป็นสังคมที่ทั่วถึงและยั่งยืน

2.4.2.1 การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ผู้สังคมผู้สูงอายุ โดยจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนร้อยละ 13.2 หรือจำนวน 8.4 ล้านคนในปี 2553 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.8 หรือประมาณ 15.13 ล้านคนในปี 2558 ส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงของวัย แรงงานกับผู้สูงอายุในอนาคตอันใกล้มีแนวโน้มอยู่ที่วัยแรงงาน 2 คนจะดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ขณะที่ผลิตภาพแรงงานยังคงอยู่ในระดับต่ำมีอัตราเพิ่มขึ้น เฉลี่ยเพียงประมาณร้อยละ 2.6 ต่อปี ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศการสร้างรายได้และการ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ โครงสร้างของกำลังแรงงานในปัจจุบัน ประกอบด้วยกำลังแรงงานส่วนใหญ่ ที่กำลังจะก้าวไปเป็นผู้สูงอายุนับจากการศึกษาต่ำและทำงาน นอกระบบ จึงเป็นข้อจำกัดสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการผลิต ของประเทศและการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยในปี 2555 ประมาณร้อยละ 26.5 ของกำลังแรงงาน รวมเป็นแรงงานที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปขณะที่ร้อยละ 49.5 ของกำลังแรงงานเป็นประชากรรุ่นเกิดมากที่สุด มีอายุระหว่าง 30-49 ปี ซึ่งในกลุ่มอายุนี้มีจำนวนมากถึง 12.6 ล้านคนหรือสัดส่วนร้อยละ 64.8 ที่มี

การศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือต่ำกว่าโครงสร้างกำลังคนสะท้อนว่า การยกระดับทักษะในด้านต่าง ๆ ก็อาจจะมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการยกระดับทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นทักษะสำคัญในอนาคตแรงงานบางส่วน อาจจะไม่มีโอกาสเข้าร่วมทำงาน ที่มีคุณค่าในกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงของการปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิต ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้ ในขณะที่กำลังแรงงานอายุน้อย แต่มีการศึกษาต่ำ ก็มีอยู่จำนวนไม่น้อยและจะกลายเป็นข้อจำกัด ในการเพิ่มผลิตภาพแรงงานที่จะเข้ามาทดแทนกำลังแรงงาน ที่เริ่มชะลอลงในเชิงปริมาณภายใต้โครงสร้างประชากรสูงอายุ ทั้งนี้ โครงสร้างกำลังแรงงานในปัจจุบันแสดงว่า แรงงานรุ่นหนุ่มสาว ซึ่งจะเป็นกำลังแรงงานที่ต้องเข้ามาทดแทนกำลังแรงงานสูงอายุ ที่จะออกจากตลาดแรงงานไปนั้น มีข้อจำกัดในการยกระดับทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในขณะที่ผู้สูงอายุและแรงงานที่จะก้าวไปเป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ยังไม่มีเงินออมและหลักประกันด้านรายได้ จึงเป็นความเสี่ยงที่จะส่งผลให้กลุ่มคนจนและเปราะบางมีจำนวนมากขึ้น

2.4.2.2 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ผลจากการพัฒนาในอดีตก่อให้เกิดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ และการเข้าถึงทรัพยากรและบริการสาธารณะ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีสิทธิมีเสียงในกระบวนการตัดสินใจและในปัจจุบัน ช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมมีความรุนแรงมากขึ้น และเป็นอุปสรรคสำคัญในการที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะกลายเป็นข้อจำกัดหนึ่งในการที่จะยกระดับการพัฒนาประเทศให้หลุดพ้น จากกับดักการเป็นประเทศรายได้ชั้นกลาง ขณะที่ในระยะสั้นการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมสีเขียวอาจ ส่งผลกระทบและซ้ำเติมกับกลุ่มคนจนและกลุ่มคนที่เปราะบางและอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง หากไม่มีมาตรการที่เหมาะสมรองรับการพัฒนาแบบสีเขียวอาจ ไม่สามารถช่วยลดความยากจนและขจัดความเหลื่อมล้ำได้ แต่ในทางตรงกันข้ามอาจส่งผลให้ช่องว่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคน ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นทั้งนี้ช่องทางและกลไกการส่งผ่านที่จะส่งผลทั้งบวกและลบต่อกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาส จะมีทั้งช่องทางภารกิจงาน ทำการเข้าถึงทรัพยากรน้ำที่คืนทำกินช่องทางอื่น ๆ ในการสร้างอาชีพและพื้นที่อยู่อาศัยรวมทั้งผลกระทบต่อค่าครองชีพ ดังนี้

1) การมีงานทำการสร้างอาชีพและรายได้ การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมสีเขียวจะส่งผลต่อการสร้างอาชีพ และรายได้ของประชาชนแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน จะมีทั้งกลุ่มที่ได้รับประโยชน์และกลุ่มที่เสียโอกาส และไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหากไม่มีกลไกที่เหมาะสมรองรับในขณะที่ประเทศขับเคลื่อนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งมีการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนมากขึ้นตามลำดับ (Sustainable Production and Consumption) จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบ

ในหลายด้าน โดยเฉพาะในช่วงของการปรับตัว ซึ่งจะต้องมีการพัฒนานวัตกรรมโดยเฉพาะ นวัตกรรมด้านสังคม เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมี ระบบมารองรับผลกระทบสำหรับกลุ่มด้อยโอกาสและเปราะบาง

1.1) ผลกระทบต่อที่ดินทำกินและพื้นที่ที่อยู่อาศัยรวมทั้งรูปแบบอาชีพ นอกจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ในการทา การเกษตรและอยู่อาศัยแล้ว การกำหนดลักษณะพื้นที่ทำกินและใช้สอยในอนาคต ตามแนวทางการ พัฒนาสีเขียวจะส่งผลให้ทั้งที่ดินทำกินและพื้นที่ สำหรับที่อยู่อาศัยมีข้อจำกัดมากขึ้น เช่น การลด พื้นที่อยู่อาศัยและทำกินที่รูกกล้าชายฝั่ง การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดมากขึ้น สำหรับพื้นที่ทำ กินและที่อยู่อาศัยที่รูกกล้าพื้นที่สงวน และอนุรักษ์การรูกกล้าพื้นที่ผิวนนและทางสาธารณะ การ กำหนดเป็นพื้นที่กันชนหรือฉนวน (Buffer Zone) เป็นต้นทั้งนี้การใช้กลไกทางกฎหมายนั้น จะต้อง พิจารณำบังคับใช้อย่างเป็นธรรมกับทุกกลุ่มในสังคม และหลีกเลี่ยงการซ้ำเติมกลุ่มยากจนและด้อย โอกาส ขณะเดียวกันจำเป็นต้องออกแบบกลไกหรือนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ มารองรับผู้ที่ได้รับ ผลกระทบ โดยเฉพาะในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ

1.2) ผลกระทบต่อการมีงานทำ การพัฒนาภายใต้แนวทางสีเขียว มีแนวโน้ม ที่จะสร้างงานสีเขียวที่มีคุณค่า (Green and Decent Jobs) เพิ่มขึ้น โดยคาดว่าจำนวนของผู้ที่ได้รับ ประโยชน์ (Winners) จะมีจำนวนมากกว่าผู้เสียประโยชน์ (Losers) แต่อย่างไรก็ตามจะมีแรงงาน จำนวนหนึ่ง ที่ได้รับผลกระทบในทางลบจากการปรับ โครงสร้างเศรษฐกิจสู่ความยั่งยืน ทั้งนี้ ลักษณะงานจะขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้น ทั้งในด้านทักษะพื้นฐานการศึกษาและการกำหนด คุณลักษณะของอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคำนึง รวมไปถึงงานที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรม ชัฟฟลายเออร์ การกำหนดลักษณะงานสีเขียว ก็จะต้องมีความครอบคลุมไปถึง เช่น ไฟฟ้าพลังงาน ลม และไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ ที่ในห่วงโซ่อุปทานต้องใช้เหล็กกล้าจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อกลุ่มแรงงาน ที่มีอายุมากและการศึกษาน้อยได้มากกว่ากลุ่ม อื่นเนื่องจาก มักมีข้อจำกัดในการต่อยอดทักษะ ให้สอดคล้องกับความต้องการภายใต้ระบบการผลิต และบริการ สีเขียว ทั้งนี้จากมุมมองในภาพกว้างการจ้างงานจะได้รับผลกระทบในหลายด้าน ในขณะที่ เศรษฐกิจกำลังก้าวสู่ความยั่งยืน (Greater Sustainability) ดังนี้

1.2.1) มีการสร้างงานเพิ่มขึ้นตามลักษณะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ ลดมลภาวะ ซึ่งจะมีมากขึ้นเช่นอุตสาหกรรมการผลิต Pollution-Control Devices ที่ต้องเพิ่มเติมขึ้น จากอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการผลิต ในปัจจุบันงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิง นิเวศน์

1.2.2) งานบางประเภทอาจจะหมดไป และถูกทดแทนจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะการผลิตและการบริหารจัดการ เช่น การเปลี่ยนจาก Fossil Fuels ไปเป็นพลังงานทางเลือก/พลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Renewable) อุตสาหกรรมรถไฟ/ระบบรางน่าจะขยายตัวและแทนที่อุตสาหกรรมการผลิตรถบรรทุกบางส่วน และจากกิจกรรมประเภทเผาและฝังกลบขยะ/ของเสียมาเป็นอุตสาหกรรมรีไซเคิล ในขณะที่เดียวกันการปรับตัวไปสู่กิจกรรมการผลิตที่ยั่งยืน ทั้งในภาคเกษตรอุตสาหกรรมและบริการ ก็จะเกี่ยวข้องไปถึงการลดปริมาณของเสียหรือกิจกรรมที่สิ้นเปลืองที่อาจจะมีผลให้ความต้องการแรงงานในกิจกรรมนั้น ๆ ลดลงเช่นบริการซักรีดสำหรับการดูแลห้องพักในโรงแรม เป็นต้น

1.2.3) งานบางประเภทอาจจะยกเลิกไปเลย โดยไม่มีงานประเภทใหม่เกิดขึ้นมาทดแทน โดยตรงเช่นอุตสาหกรรมหีบห่อที่จะต้องถูกลดลงหรือถูกห้ามอุตสาหกรรมถุงพลาสติกอาจจะลดลง นอกจากนั้นการจ้างงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอาจจะลดลงหาก SMEs ไม่สามารถปรับตัวภายใต้บริบทการผลิตและธุรกิจใหม่ได้

1.2.4) งานบางกลุ่มจะมีลักษณะของทักษะและรายละเอียดงานที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องมีการกำหนดขอบข่ายและความเชี่ยวชาญกันใหม่ ในภาวะที่ทักษะพื้นฐานเบื้องต้นที่ใช้เป็นประจำ (Day-to-Day Skill) วิธีการทำงานและลักษณะการทำงาน จะต้องมียุทธศาสตร์สอดคล้องกับ “สีเขียว” เช่นช่างไฟฟ้าแรงงานด้านงานโลหะแรงงานด้านระบบการระบายน้ำ/ระบบท่อน้ำ/ระบบการส่งน้ำและแรงงานก่อสร้างทั้งนี้โดยที่ “งานสีเขียว” จะต้องเป็นงานที่มีคุณค่า นั่นคือ ให้ผลตอบแทนหรือค่าจ้างที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมการทำงานปลอดภัยงานมีความมั่นคง มีเส้นทางอาชีพที่สมเหตุสมผล และเคารพในสิทธิของแรงงาน ในโลกปัจจุบันมีงานจำนวนมากในสาขาการผลิตที่สนับสนุน “เศรษฐกิจสีเขียว” แต่ไม่สามารถนับได้ว่าเป็นงานสีเขียวที่มีคุณค่า เช่น อุตสาหกรรมรีไซเคิล ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ในเอเชีย และการผลิตพืชเกษตร เพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนอุตสาหกรรมพลังงานจากพืช (Bio Fuel) ในกลุ่มประเทศละตินอเมริกาแต่สถานการณ์ในแต่ละวัน เป็นการปฏิบัติที่เอาใจเปรียบสภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่สะอาดไม่ปลอดภัย และมีความเสี่ยงจากวัตถุอันตราย ที่ใช้ในอุตสาหกรรมหรือไม่ยอมรับให้แรงงานเข้าร่วมสภาพแรงงานหรือการรวมกลุ่ม

2.4.3 ผลกระทบต่อค่าครองชีพ/ราคาสินค้าและบริการ

ต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าและบริการ ที่ไปถึงมือผู้บริโภคอาจจะเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อเนื่องจากการลงทุนด้านเทคโนโลยี เพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิตที่ยั่งยืนเพื่อการผลิตสินค้าและบริการที่เป็น “ฉลาดเขียว” และสินค้าปลอดสารพิษนั้นจำเป็นต้องลงทุนและปรับเปลี่ยนด้านเทคโนโลยีและการใช้แรงงานคุณภาพภายใต้ข้อจำกัดด้านวัตถุดิบและ

คุณภาพของแรงงาน รวมทั้งภาระต้นทุนในการร่วมรับผิดชอบฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ดังนั้นในช่วงของการเปลี่ยนผ่านต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้น และส่งผลให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นราคาอาหารอาจจะสูงขึ้น จากส่งเสริมการผลิตพลังงานทางเลือกหากขาดการวางแผนที่เหมาะสม นอกจากนั้นสินค้าและบริการที่มีการผลิต เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตท่ามกลางความเสี่ยงภัยธรรมชาติ อาจจะมีราคาสูงเนื่องจากตลาดยังมีขนาดเล็ก กลุ่มยากจนและเปราะบางไม่สามารถเข้าถึงได้ ดังนั้นหากไม่มีนวัตกรรมและมาตรการที่เหมาะสมรองรับการพัฒนาแบบสีเขียว อาจส่งผลให้ช่องว่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2547, น. 54-59)

2.4.4 สำหรับแนวคิดเรื่องสังคมสีเขียวที่เกี่ยวกับงานวิจัยชิ้นนี้

2.4.4.1 กระบวนการพัฒนาสำคัญที่จะนำไปสู่สังคมสีเขียว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาบนเส้นทางสีเขียว เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืนที่ประกอบด้วยสังคมคุณภาพเศรษฐกิจสีเขียวที่มีฐานกว้างสร้างสรรค์ และสร้างโอกาสอย่างทั่วถึง รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืน โดยการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัตินั้น ต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานและเงื่อนไขจำเป็นหลายประการ ในการออกแบบและคัดเลือกนโยบายและการจัดทำเครื่องมือหรือมาตรการในขั้นตอนของการปฏิบัติได้แก่

1) การยึดหลักของความครอบคลุมทั่วถึง เป็นธรรมและรับผิดชอบตามสิทธิและหน้าที่ เพื่อลดปัญหาช่องว่างทางสังคมในปัจจุบันให้แคบลง ตัวอย่างเช่น การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการออกแบบมาตรการ จะต้องยึดหลักประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในสังคม การชดเชย และดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบ มาตรการภาษีต้องยึดหลักการที่ผู้รับประโยชน์เป็นผู้รับภาระต้นทุน หรือมีส่วนสำคัญในการรับภาระต้นทุน โดยที่ไม่ลดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพ

2) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ผู้การผลิตที่ยั่งยืนทั้งจากการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ และการปรับเปลี่ยนประเภทของทรัพยากรแรงงาน วัตถุดิบและเทคโนโลยี ที่ใช้ควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้/การอุปโภคบริโภคไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืนที่ ไม่ครอบคลุมเฉพาะแต่การอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการหลากหลายหาก แต่หมายรวมถึงการระมัดระวังการก่อหนี้สิน และการส่งเสริมการออมและ

3) การรวมพลังและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน โดยจะมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการในภาครัฐ การยกระดับความเป็นพลเมืองดีของภาคธุรกิจเอกชนการคืนกำไรสู่สังคม และการส่งเสริมการมี

ส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน ให้พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การใช้ประโยชน์ และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือเรียกว่า “3Ps for 3Ps” (Public, Private, People สำหรับ Profit/Prosperity, People, Planet)

2.4.4.2 แนวทางการพัฒนาผู้สังคมนีเซีย

แนวทางการพัฒนาผู้สังคมนีเซีย ได้ถูกกำหนดไว้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ที่จะต้องดำเนินการร่วมกันและควบคู่กัน ทั้งภาครัฐกิจเอกชนภาครัฐและภาคประชาชน ได้แก่การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและการพัฒนาคุณภาพ และทักษะแรงงาน รวมทั้งการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และผลิตภาพการผลิตรวมการลงทุน ในการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม ทั้งนวัตกรรมการค้าดำเนินงานและนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (Process and Products Innovation) ในการพัฒนาสินค้าและบริการนีเซีย การลงทุนในเทคโนโลยีสะอาด เพื่อการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทดแทนการผลิตแบบเดิม การสร้างตลาดใหม่ของเทคโนโลยีนีเซียสินค้าและบริการนีเซียสำหรับภาครัฐ ต้องออกแบบนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเพิ่มการลงทุนในผลิตภัณฑ์และบริการนีเซีย ทั้งมาตรการทางการคลังและภาษีการจัดการแหล่งเงินทุนและบริการพัฒนาธุรกิจแก่ผู้ประกอบการขนาดเล็ก และขนาดย่อม (SMEs) มาตรการให้เงินชดเชย หรือเงินอุดหนุนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็ก ในการลดต้นทุนจากการลงทุนในเทคโนโลยีนีเซีย การให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนผ่านไป ผู้สังคมนีเซียให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งการออกแบบมาตรการ เพื่อปิดช่องว่างที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มประชาชนยากจน และด้อยโอกาส ทั้งในเรื่องการให้ความรู้พัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อเพิ่มผลิตภาพและการคุ้มครองทางสังคมให้แก่แรงงานและผู้บริโภค เพื่อลดผลกระทบในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน ทั้งผลกระทบจากข้อจำกัดของที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยโอกาสในการมีงานทำ และราคาสินค้าและบริการที่อาจจะสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน ทั้งนี้เพื่อให้ทุกกลุ่มคนเข้าถึงและได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มคนจนและเปราะบางแนวทางการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงได้ให้ความสำคัญและนำไปสู่การใช้ทั้ง 3 กลไกควบคู่กันไปในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติกล่าว คือ

1) การใช้กลไกตลาดในการขับเคลื่อนในกรณีตลาด สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นกรณีของสินค้าและตลาดเขียวในตลาดบนซึ่งผู้ผลิต/ผู้ขายมีการแข่งขันสูงและผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูงและเข้าถึงข้อมูลการตลาดตลาดสินค้าเทคโนโลยีสำหรับกิจการขนาดใหญ่ตลาดแรงงานทักษะสูงตลาดวัตถุดิบมีคุณภาพเป็นต้น

2) การใช้กฎระเบียบข้อบังคับของภาครัฐในกรณีที่ระบบตลาดไม่สามารถทำงานได้อย่างสมบูรณ์และขาดประสิทธิภาพ และมีความเสี่ยงที่จะกระทบประชาชนยากจน และ

ด้วยโอกาส เช่นกรณีของสินค้าจำเป็นต่อการดำรงชีพ (อาหารอุปโภคบริโภคเกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย) ที่อาจจะมีราคาสูงขึ้นในช่วงที่เปลี่ยนผ่าน ความต้องการเงินลงทุนของ SMEs ในการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี และการใช้กฎระเบียบ เพื่อให้สามารถสะท้อนต้นทุนการใช้พลังงานและวัสดุ/วัตถุดิบที่เกิดขึ้นในเชิงสิ่งแวดล้อม และในเชิงสังคมอย่างเต็มที่และลดแรงจูงใจรูปแบบของการผลิตและการอุปโภคบริโภคที่ไม่ยั่งยืน โดยทั่วไปยุทธศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวนี้ค่อนข้างสวนทางกับยุทธศาสตร์ซึ่งบริษัทธุรกิจเอกชนต่าง ๆ ใช้ในการแข่งขันซึ่งมักจะเป็นยุทธศาสตร์การแข่งขันด้านราคาไม่ใช่ด้านคุณภาพเป็นหลัก จึงมักจะผลักภาระต้นทุนทางสังคมและต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมออกไปและเสาะแสวงหาวัสดุวัตถุดิบ และแรงงานที่มีราคาถูกที่สุดเพื่อการทำกำไร ดังนั้นกฎระเบียบจะช่วยในการให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อมและผู้คน (มนุษยชาติ) และสร้างงานที่มีคุณค่าปลอดภัยและให้ผลตอบแทนที่ดี

3) การใช้ความรู้จริยธรรมและคุณธรรม ทั้งภาคธุรกิจเอกชนในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภคภาครัฐ ในฐานะผู้กำกับดูแลและผู้อำนวยความสะดวกและภาคประชาชนในฐานะผู้บริโภค และเจ้าของฐานทรัพยากร และผู้ตรวจสอบการดำเนินการของภาครัฐและภาคเอกชน ความรู้และจริยธรรม คุณธรรมนับเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการผลักดันให้การใช้กลไกตลาดและการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ

การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติหรือการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว รวมถึงการใช้กลไกดังกล่าวข้างต้น จะต้องมีการออกแบบสร้างสรรค์ความคิดและหาวิธีใหม่ ๆ ทั้งในรูปแบบของนวัตกรรมทางเศรษฐกิจ นวัตกรรมทางสังคม และนวัตกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมทางสังคม ซึ่งมีเป้าหมายทางสังคมจะเป็นเครื่องมือสำคัญและจำเป็นมากขึ้น และจะเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการ จุดประสงค์ทางสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมไว้ด้วยกัน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในบริบทของการพัฒนาสีเขียว โดยนวัตกรรมทางสังคมจะเป็นการสร้างสรรค์ความคิดและวิธีที่จะนำไปสู่แนวทางใหม่ โดยมีหลักการเพื่อแก้ปัญหาสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป้าหมายเชิงสังคม สร้างความสมดุลของกระบวนการพัฒนา ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายและมีผลกระทบสูง สร้างสรรค์พฤติกรรมทางสังคมใหม่ที่สามารถให้คุณค่าทั้งในเชิงแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมด้วย นวัตกรรมทางสังคมส่วนใหญ่ปรากฏใน 3 ประเภทได้แก่

1. นวัตกรรมที่เป็นการคิดริเริ่มในระดับรากหญ้า ในการแก้ไขปัญหาความต้องการพื้นฐานของสังคมเช่นการสร้างอาชีพให้ผู้ด้อยโอกาส
2. นวัตกรรมในการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่และมีกลุ่มเป้าหมายในชุมชน เช่นการให้สินเชื่อรายย่อยระดับชุมชนการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยชุมชน

3. นวัตกรรมที่มุ่งหวังการเปลี่ยนค่านิยมยุทธศาสตร์และนโยบาย เช่น ความพยายามในการหยุดภาวะโลกร้อนด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ โครงการธนาคารขยะเนื่องจากเป็นโครงการที่มีคุณค่าต่อสังคม โดยผู้นำขยะมาได้คำตอบแทนชุมชนมีขยะลดลงรวม ทั้งมีการปรับพฤติกรรมของคนให้มีการคัดแยกขยะเป็นต้น

ทั้งนี้ความตระหนักรู้ของภาคสังคมและภาคเอกชน จะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างนวัตกรรมทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะผู้ประกอบการ เนื่องจากเป็นการดำเนินการที่สามารถวางเป้าหมายร่วมกันระหว่างการลงทุน เพื่อหาทำไรและนำผลกำไรมาทำประโยชน์ เพื่อสังคมที่จะสนับสนุน ให้มีความสามารถในการทำทำไรได้ยั่งยืนในระยะยาว โดยมีการดำเนินงานในหลายรูปแบบ เช่น ธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม (CSR) กิจกรรมเพื่อสังคม (Social Enterprises) เป็นต้น เอกสารนี้ มีจุดประสงค์ที่ชี้ให้เห็นสถานการณ์และผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสีเขียว และการใช้นวัตกรรมทางสังคม จะมีส่วนช่วยในการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนผ่านเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสังคมสีเขียว

2.4.5 แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมสู่สังคมสีเขียว

ในช่วงแรกเริ่มของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาสู่สังคมสีเขียวกลุ่มคนแต่ละกลุ่มในสังคม จะมีระดับการพัฒนาและความพร้อมไม่เท่ากันในการเข้าสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งมักมีสาเหตุจากปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือการขาดความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเข้าร่วม และการขาดความรู้ความสามารถและศักยภาพที่จะเข้าร่วม ทั้งนี้การสร้างกระบวนการเปลี่ยนผ่านที่มีประสิทธิภาพจากสังคม ในสถานภาพ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไปสู่สังคมสีเขียว นวัตกรรม (Innovation) ในด้านต่าง ๆ จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญทั้งนี้สิ่งที่เป็น “นวัตกรรม” จะต้องมีลักษณะสำคัญคือ

1. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ (Innovative) เพื่อรองรับสถานภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมปัจจุบันไปสู่สังคมสีเขียว (Green)
2. เป็นสิ่งที่ต้องมีการเข้าแทรกแซง (Intervention) เพื่อการสร้างหรือกระตุ้นให้เกิดเนื่องจากอาจไม่สามารถเกิดได้โดยอัตโนมัติ ในขั้นตอนของกระบวนการเปลี่ยนผ่าน
3. เป็นสิ่งที่มีผลกระทบสูง (High Impact) โดยเป็นเครื่องมือที่พัฒนาหรือสร้างขึ้น เพื่อแก้ปัญหาในระดับสาเหตุหรือรากเหง้าของปัญหา ไม่ใช่การแก้ปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาอย่างฉาบฉวยหรือผิวเผินแต่เพียงในระดับผลที่เห็นได้ง่ายแต่ไม่ยั่งยืน

2.4.6 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คือ การให้โอกาสแก่ชุมชนได้แสดงความสามารถออกมาโดยการให้ ชุมชนตัดสินใจแก้ไขปัญหาและจัดการพัฒนาด้วยพลังของคนในชุมชนเอง ซึ่งลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง มีลักษณะดังนี้

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นว่าตนและคนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้
2. สมาชิกชุมชนรักที่จะพึ่งตนเอง มีความเอื้ออาทรรักห่วงใยกัน พร้อมทั้งจะจัดการกับปัญหาของตนและชุมชนชนร่วมกัน
3. สมาชิกชุมชนเลือกผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีการตัดสินใจและทำงานร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวิถีของชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนร่วมผลักดันอย่างเข้มแข็ง
5. สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินสภาพปัญหาของชุมชน ร่วมกำหนดอนาคตของชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงานติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชน
6. สมาชิกชุมชนเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนจากการเข้าร่วมเวทีชาวบ้าน และการทำงานร่วมกัน
7. มีแผนของชุมชนในการพัฒนาทุกด้าน โดยมุ่งพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และหลังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. การพึ่งภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตนเองไป
9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับหมู่บ้าน / ชุมชนอื่น ท้องถิ่น หน่วยงาน และบุคคลต่าง ๆ ในลักษณะสัมพันธ์แบบเพื่อนแท้ (ลีลาภรณ์ นาครทรรพ, 2548, น. 28)

2.4.6.1 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ภายใต้กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง นักพัฒนาได้พยายามศึกษาเพื่อพัฒนา โดยเฉพาะความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการแก้ปัญหาและพัฒนาในความพยายามดังกล่าวพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาโดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้ง ได้แก่ (บัณฑูร อ่อนคำ, 2545, น. 38-39)

- 1) ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

2) องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบในชุมชน

3) เวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและบุกรุกจากภายนอกจากการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น ประสบการณ์ของนักพัฒนาชนบทไทยเกี่ยวกับตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ได้ข้อสรุปดังนี้ (สีลาภรณ์ นาคทรพรพ, 2548, น. 28)

3.1) มีการนำมิติด้านวัฒนธรรมผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีรากฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนที่มีคุณภาพได้

3.2) มีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อปัญหา

3.3) มีการจัดกลุ่ม

3.4) มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

3.5) มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน

3.6) มีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกอย่างยุติธรรม

3.7) ได้รับการยอมรับนับถือจากองค์กรภายนอก

3.8) มีการขยายผล ขยายกิจกรรม และขยายเครือข่ายสมาชิก รวมถึงความร่วมมือ

2.4.6.2 กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งโดยกระบวนการนี้มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ (ธีรพงษ์ แก้วหาญ, 2544, น. 65)

1) ชุมชนเป็นฐานการพัฒนาที่มีระบบการศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การจัดสรรทรัพยากร ระบบสวัสดิการ และกฎหมายจากชุมชนเป็นของชุมชน

2) ความเข้มแข็งของชุมชนและกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาจะช่วยให้เกิดการสร้างและจัดระเบียบของชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และระบบทุนของชุมชนให้พึ่งตนเองได้และยั่งยืน

3) นำไปสู่โครงสร้างทางการเมืองและระบบการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนท้องถิ่น ระบบการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ระบบการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น การจัดสรรภาษีและงบประมาณ เป็นต้น

4) ระบบความร่วมมือและความเป็นประชาคม ประชาสังคม จะทำให้สังคมโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างสมดุลภาพทางการพัฒนา

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอาจจะทำได้โดยอาศัยกระบวนการที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

1) การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
2) การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม

3) การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

4) ขยายเครือข่ายความร่วมมือ

สรุปได้ว่า การก้าวสู่สังคมสีเขียวเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นมีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตามภูมิสังคมที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชน ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรักความเอื้ออาทร มีความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและผู้อื่น จึงเป็นการอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อมุ่งไปสู่ความสุขที่เกิดจากความสมดุล ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาสามารถพึ่งตนเองได้ ชุมชนสามารถบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างมีคุณภาพสอดคล้องเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน เพิ่มพูนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดทางสังคมระหว่างผู้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งนี้ การรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชนนอกจากจะสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ยากและสลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความยากจนที่มีความเป็นองค์รวมเกี่ยวพันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง ซึ่งต้องอาศัยชุมชนที่เข้มแข็งเป็นเสาหลักในการร่วมมือร่วมใจดำเนินการให้หลุดพ้นจากความยากจนตลอดไป

2.5 แนวคิดเกษตรยั่งยืน “วิถีการเกษตรเพื่ออนาคต”

2.5.1 แนวโน้มของการทำการเกษตรในเขตร้อน

ระบบการเกษตรในภูมิภาคเขตร้อนจะพึ่งพาธรรมชาติทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทักษะและสถาบันทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น ระบบการผลิตแบบพื้นบ้านนี้จะเป็นการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของครอบครัวและชุมชนเป็นหลักพัฒนาการของระบบเกษตรพื้นบ้านเกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและนิเวศท้องถิ่น เมื่อเงื่อนไขในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป มีประชากรหนาแน่นขึ้น หรือการแผ่เข้ามาของอิทธิพลต่างประเทศ ถ้าการ

ปรับตัวไปตามเงื่อนไขใหม่เกิดขึ้นไม่รวดเร็วพอทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศก็จะเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสังคมที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศนั้นก็เสื่อมสลายลง ตัวอย่าง อาณาจักรเมโสโปเตเมีย อาณาจักรมายัน อาณาจักรเมดิเตอร์เรเนียน ปาเลสไตน์ อียิปต์ กรีซ และโรมการเปลี่ยนแปลงของภาคการเกษตรมีแนวโน้มอยู่ 2 ทิศทาง คือ

1. การพึ่งพาปัจจัยการผลิตภายนอกมากเกินไป
2. การใช้แต่ทรัพยากรท้องถิ่นโดยมิใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกเลยวิธีการผลิต

นี้ไม่ใช่วิธีการผลิตที่ยั่งยืนเพราะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง

2.5.1.1 ระบบเกษตรพื้นบ้าน : ระบบเกษตรพึ่งตนเอง

ระบบเกษตรพึ่งตนเอง ซึ่งอาศัยการผลิตจากภายนอกจำนวนไม่มากนัก ในพื้นที่เหล่านี้อาจมีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืชบ้าง แต่ก็จำกัดอยู่เฉพาะแต่ในหมู่เกษตรกรร่ำรวยไม่กี่คนและในพืชพาณิชย์ไม่กี่อย่าง

Wolf (1986) ได้เคยประเมินว่ามีประชาชนกว่า 1,400 ล้านคนหรือราวหนึ่งในสี่ของประชากรโลกที่มีวิถีชีวิตที่พึ่งพาระบบการเกษตรยังชีพแบบพื้นบ้านนี้อยู่

การเกษตรในประเทศด้อยพัฒนาในภูมิภาคเขตร้อนจำนวนมากกำลังประสบปัญหาทางจรรยาวิเทศ คือ ดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ ดินไม่มีพืชปกคลุม ดินถูกกัดเซาะพังทลาย ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ ล่มสลาย

2.5.1.2 นัยความสำคัญต่อระบบเกษตรพื้นบ้านและเกษตรยั่งยืน

ในระบบเกษตรพื้นบ้านที่พึ่งตนเอง พืช-ดิน-ไม้-สัตว์ทั้งที่เลี้ยงและไม่เลี้ยง สิ่งเหล่านี้มิใช่เป็นแค่อาหารแต่ยังมีบทบาททางนิเวศดั่งนั้น ระบบการเกษตรพื้นบ้านจึงมีเสถียรภาพสูงและความต่อเนื่องมากกว่า ระบบเกษตรพึ่งตนเองนี้สามารถเปรียบได้กับระบบนิเวศธรรมชาติ ซึ่งชีวะมวลทั้งหมดได้มาจากการหมุนเวียนภายในไร่นาที่รักษาความอุดมสมบูรณ์ของระบบให้คงเดิม และมีเสถียรทางชีวภาพมาก

สรุปได้ว่า การเกษตรคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ มนุษย์เป็นผู้อาศัยพื้นที่ของธรรมชาติมาใช้ผ่านปัจจัยสี่คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ดังนั้นคนจึงต้องให้ความสำคัญและรักษาอนุรักษ์ธรรมชาติให้อยู่อย่างยั่งยืน เพราะธรรมชาติจะทำให้ระบบการเกษตรอยู่รอดและพัฒนาไปได้ หากมิเช่นนั้นระบบการเกษตรจะล่มสลายลง ดังเช่นในอดีตที่หลาย ๆ ประเทศประสบมา

2.6 ทฤษฎีปรากฏการณ์ทางสังคม

2.6.1 แนวคิดทางสังคม (Social Thought) หมายถึง ความคิดของมนุษย์โดยมนุษย์และเพื่อมนุษย์ ความคิดที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา จะกระทำโดยคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ กรณีที่คิดคนเดียวก็ต้องเป็นที่ยอมรับของผู้คนอื่นด้วย แม้ไม่ยอมรับทั้งหมดก็อาจยอมรับเพียงบางส่วน ความคิดนั้นจึงคงอยู่ได้

Emory Bogardus ได้ให้ความหมายแนวคิดทางสังคมว่า เป็นความคิดเกี่ยวกับการสอบถามหรือปัญหาทางสังคมของบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบัน เป็นการคิดร่วมกันของเพื่อนหรือผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ เป็นความคิดของแต่ละคนและของกลุ่มคน ในเรื่องรอบตัวมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยก็ต้องคิด เพื่อหาทางแก้ปัญหาหรือทำให้ปัญหาบรรเทาลง ความคิดความอ่านที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาแล้ว และใช้การได้ดี ก็จะได้รับเกียรติรักษาสืบทอดจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง

วารคม ทีสุกะ (2528, น. 57) ทีสุกะให้ความหมายว่า แนวคิดทางสังคมเป็นความคิดของมนุษย์ เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของมนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป และปัญหาที่ประสบ ความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ ไม่สูญหาย มีการสืบความคิดกันต่อไป

2.6.2 ประเภทของแนวคิดทางสังคม

ได้เรียบเรียงจากความคิดของ Bogardus ได้ 5 ประเภท เรียกว่า แนวทางห้าสายของความคิดมนุษย์ (Five Lines of Human Thought) ดังนี้ (จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์, 2540, น. 105)

1. ความคิดเกี่ยวกับจักรวาล เป็นความคิดของคนโบราณเกี่ยวข้องกับลักษณะของสากล จักรวาล และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล มนุษย์ยุคโบราณสนใจในศาสนา ในจิต และวิญญาณ มีความคิดความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ภูต ผี เทวดา ลัทธิศาสนาต่าง ๆ เช่น ลัทธิเทพเจ้าองค์เดียว (Monotheism) ลัทธิเทพเจ้าหลายองค์ (Polytheism) การปกครองโดยตั้ง (Monotheism) สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความกลัวและความหวัง อุดมการณ์และการบูชาอันดีด้วยชีวิต

2. ความคิดเกี่ยวกับปรัชญาในขั้นนี้มีระดับความคิดเชิงปัญญาสูงขึ้น แต่ก็ยังเป็นความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับจักรวาลเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต แต่ไม่เกี่ยวกับศาสนาหรือไม่ใช่ความคิดที่สนองความจำเป็นทางศาสนา ความเชื่อ มนุษย์พยายามลดความคลุมเครือหาความกระจ่างในสิ่งแวดล้อมของจักรวาลเกณฑ์คำอธิบายต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลหาเอกภาพจากการเปลี่ยนแปลงและหาแก่นสารในความซับซ้อนมนุษย์ได้พบว่าในยุคนี้ควรมีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์ และรู้ว่าในที่สุดทุกสิ่งจะต้องแตกดับไป มนุษย์

พยายามสร้างความหมายสูงสุดของสิ่งต่าง ๆ อย่างไม่มีอคติตามความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นของตน

3. ความคิดเกี่ยวกับตนเองเมื่อมีความรู้เกี่ยวกับจักรวาลและความรู้ทางปรัชญาเพียงพอแล้ว มนุษย์ก็หวนกลับมาคิดถึงตัวเอง คิดถึงบุคลิกลักษณะ โครงสร้างและหน้าที่ของการคิด การกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติของตนเอง คิดถึงความฉลาด ความโง่ ความจำ ความฝันและสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นที่มาของวิชาจิตวิทยาสมัยใหม่

4. ความคิดเกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ความรู้ลึกเกี่ยวกับ หิน ดิน น้ำ อากาศ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ และมนุษย์จำเป็นต้องรู้จัก เพื่อป้องกันอันตราย หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ การคิดเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ทำให้มนุษย์ได้บ่อน้ำมัน บ่อน้ำมัน บ่อแก๊ส นำมาปรับปรุงการคมนาคมขนส่ง ความคิดความรู้อันแยบยลของมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักใช้ประโยชน์จากวัตถุต่าง ๆ สามารถควบคุมธรรมชาติได้นั้นคือที่มาของความคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ทำให้เกิดความสะดวกสบาย

5. ความคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์หรือสังคมมนุษย์ในประวัติศาสตร์มนุษย์มีความคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์ในลักษณะเป็นกลุ่มน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนที่ทำให้กับเรื่องต่าง ๆ ใน ลีซอแรกและได้หันมาสนใจเรื่องของเพื่อนมนุษย์เมื่อไม่นานมานี้โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้แก่วิธีการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันระหว่างมนุษย์กับสังคม ภาระหน้าที่ความผูกพันที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสังคม ลักษณะของชีวิตสังคม แนวโน้มทางสังคม ปัญหาสังคมหลักการการศึกษาวิเคราะห์สังคมอันเป็นความคิดพื้นฐานของสังคมศาสตร์ในสังคมสมัยใหม่

ตัวอย่างความคิดทางสังคม อาจแยกออกเป็นกลุ่ม ดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2534, น. 34)

1. ปรัชญาชีวิตสังคมไทยหรือสังคมอื่นความคิดทางสังคมอาจแสดงออกในรูปแบบของปรัชญาชีวิต หมายถึง เป้าหมายสูงสุดของชีวิต รวมทั้งแนวทางการไปสู่เป้าหมาย สังคมแต่ละสังคมจะมีปรัชญาชีวิตของสังคมด้วย เช่นกรณีของสังคมไทย ปรัชญาชีวิตจะเป็นแบบเรียบง่าย รักอิสระ เสรี โอบอ้อมอารี มีศีลธรรม

2. ศาสนา ความคิดทางสังคมจากศาสนาประจำชาติ ประจำสังคม สังคมไทยคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เรียกว่า พุทธศาสตร์ ครอบคลุมความคิดด้านต่าง ๆ ของสังคม ทั้งครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษา หรือการเมืองการปกครอง

3. ประวัติศาสตร์ เป็นอีกแหล่งหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความคิดทางสังคม เป็นข้อมูลที่ประมวลเรื่องราวความเป็นมาของชนชาตินั้น ๆ เช่น การจัดชุมชน การทำมาหากิน การปกครองบังคับบัญชา วิธีต่อสู้ การป้องกันการรุกราน

4. วรรณคดี เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ข้อมูลทางสังคม เป็นการบันทึกเรื่องราวทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นิทาน ตำนาน จะมีแง่มุมแสดงให้เห็นถึงความละเอียดลออต่าง ๆ

5. ภูมิปัญญาไทย หรือความรู้พื้นบ้าน ศึกษาได้จากค่านิยม ทัศนคติ เช่น ยาสมุนไพร ความรู้เกี่ยวกับฤดูกาล เกี่ยวกับต้นไม้ เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ การช่างประเภทต่าง ๆ การรบ การกีฬา

6. สุภาษิต เป็นคติ คำพังเพย ปริศนาคำทาย มีอยู่ในแหล่งต่าง ๆ ที่เป็นสังคมชุมชน

2.6.3 ทฤษฎีสังคม (Social Theory)

ความหมายของทฤษฎี คือ คำอธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดสำหรับนักวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีจะต้องเป็นคำอธิบายตามหลักเหตุผลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของสิ่งนั้นอย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์สิ่งนั้นในอนาคตได้ (อุบล เสถียรปภิรณกรณ์, 2528, น. 44-45)

ดังนั้น ความหมายของทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายเรื่องของคนและความสัมพันธ์ระหว่างคนตามหลักเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของคน หรือระหว่างคนต่อคน คนต่อกลุ่ม คนต่อสภาพแวดล้อม อย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์ได้

ทฤษฎีสังคมตามความหมายดังกล่าว จึงมีขอบเขตกว้างขวาง เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับคนแต่ละบุคคล กลุ่มคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่าง ๆ รวมไปถึงคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ข้อสำคัญนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเหตุผล มีระบบระเบียบพอที่จะเป็นฐานในการพยากรณ์เรื่องทำนองเดียวกันในอนาคตได้ James Miley โดยทั่วไป ความพยายามที่จะอธิบายส่วนหนึ่งส่วนใดของสังคม (Social Life) ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีสังคมและ Henry P Fairchild ให้ความหมายว่า ทฤษฎีสังคม คือ การวางนัยทั่วไป หรือข้อสรุปที่ใช้ได้ทั่วไป เพื่ออธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.6.3.1 ทฤษฎีทางสังคมกับแนวคิดทางสังคม มีความคล้ายคลึงกันแต่ไม่เหมือนกัน ดังนี้

ประการแรก ทฤษฎีทางสังคมเป็นคำอธิบายเรื่องเกี่ยวกับคน หรือความสัมพันธ์ระหว่างคน ซึ่งเป็นการรู้ระดับหนึ่งที่ยังไม่ถึงขั้นอธิบาย

ประการที่สอง ทฤษฎีทางสังคม แสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของคนหรือระหว่างคนต่อคนอย่างมีระบบ แต่ความคิดทางสังคมไม่กำหนดว่าต้องเป็นเช่นนั้น

ประการที่สาม ทฤษฎีทางสังคมมีความสามารถพยากรณ์อนาคตได้ แต่ความคิดทางสังคมไม่ถึงขั้นนั้น

ประการที่สี่ ทฤษฎีทางสังคม อาจมีรูปของข้อความที่เตรียมไว้สำหรับการพิสูจน์ด้วยข้อมูลประจักษ์ ทฤษฎีทางสังคมอาจมีทั้งที่เคยตรวจสอบด้วยข้อมูลประจักษ์ หรือยังไม่เคยผ่าน แต่ได้มีการเตรียมหรือมีลักษณะที่พร้อมจะให้พิสูจน์

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเหตุผล โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์สังคมนั้น จนสามารถที่จะพยากรณ์ปรากฏการณ์สังคมในอนาคตได้ ทฤษฎีสังคมมีความหมายกว้างเป็นทฤษฎีของจิตวิทยา ซึ่งอาจหมายถึงเรื่องของคนแต่ละคนก็ได้ (Psychology Studies Human Interaction of Individuals) หรืออาจหมายถึงทฤษฎีรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจของคนหลายคนที่เกี่ยวข้องกัน หรืออาจหมายถึงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ อันเป็นเรื่องของคนหลายคนกับวัตถุในการผลิตการจำหน่ายแจกผลิตภัณฑ์และบริการในการอุปโภคบริโภคได้ และอาจเป็นทฤษฎีสังคมวิทยา เป็นเรื่องของรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ หรืออาจจะเป็นทฤษฎีของมานุษยวิทยาเป็นเรื่องของคนที่มีแบบแผนการคิดการกระทำหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีทางสังคมจึงคล้ายกับแนวคิดทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับคนและความสัมพันธ์ระหว่างคนรวมทั้งระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม แต่ก็มี ความแตกต่างกันที่ทฤษฎีเป็นข้อความที่เป็นไปตามหลักเหตุผล มีระบบและพยากรณ์ปรากฏการณ์ในอนาคต

2.6.4 ตัวแบบสังคม(Model of Society)

ทฤษฎีนี้ถือว่า สังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (Biological Organism) Herbert Spencer เป็นบิดาทฤษฎีนี้ เขาจะมัดระวังในการใช้ตัวแบบแบบนี้ คือ เพียงบอกว่าสังคมมนุษย์เสมือนอินทรีย์อย่างหนึ่ง แต่ศิษย์ของเขา เช่น Paul Von Lilienfield และ Bene Worms เน้นชัดว่าสังคม คือ อินทรีย์อย่างหนึ่ง (An actual Living Organism) ในปัจจุบัน นักสังคมวิทยาเข้าใจว่าตัวแบบ เป็นเพียงอุปมาเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สังคมเท่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่เป็นจริง (Reality) ซึ่งข้อเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้ตั้งเป็นสมมติฐานเกี่ยวกับสังคมได้ 3 ประการ (อานนท์ อภาภิรม, 2548, น. 18)

1. สังคมเป็นระบบๆหนึ่ง
2. ระบบนั้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
3. ระบบมีขอบเขตแน่นอน พร้อมทั้งมีกระบวนการรักษาบูรณาการของอาณาเขตนั่นไว้เสมอ ต่อจากนั้นก็ได้มีการขยายต่อเติมความคิดนี้ให้ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามแต่ความคิดของนักสังคมวิทยาที่นิยมอินทรีย์อุปมานี้ แบบที่สาคโด่งกว่าแบบอื่นในหมู่นักโครงสร้าง –

หน้าที่นิยามมองเห็นสังคมมีลักษณะ ดังนี้ (อานนท์ อากาภิรม, 2548, น. 20)

3.1 สังคมในฐานะที่เป็นระบบ ที่มีอาณาเขตแน่นอนเป็นสังคมที่วางระเบียบตนเอง ควบคุมตนเอง (Self-Regulating) โดยมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่าง ๆ พึ่งพาอาศัยกันและรักษาคุณภาพไว้ได้

3.2 ในฐานะที่เป็นระบบที่บำรุงรักษาตนเองทำนองเดียวกับอินทรีย์ทั้งหลาย สังคมมีความต้องการจำเป็นจำนวนหนึ่ง (Needs or Requisites) ซึ่งเมื่อสนองได้แล้ว จะทำให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ ส่วนต่าง ๆ สามารถพึ่งพากันได้ (Homeostasis) และสามารถรักษาสมดุลภาพไว้ได้

3.3 เมื่อเป็นดังนั้น การวิเคราะห์ระบบที่บำรุงรักษาตนเอง (สังคม) ซึ่งสังคมวิทยาจึงควร ต้องมุ่งสนองความต้องการ จำเป็นของส่วนประกอบต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งการทำเช่นนี้ จะส่งผลให้เป็นการรักษาความพึ่งพากันและคุณภาพด้วย

3.4 ในระบบที่มีความต้องการ จำเป็นสังคมจึงต้องมีโครงสร้างแบบใดแบบหนึ่งขึ้นมาเป็นหลักประการให้มีการพึ่งพา (Homeostasis) คุณภาพ (Equilibrium) และการมีชีวิต (Survival)

2.6.5 ธรรมชาติของสังคม

สังคมมนุษย์เกิดขึ้นอย่างไร และทำไมจึงดำรงอยู่ได้ปัญหานี้ นักปรากฏการณ์นิยมตอบว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมขึ้น โดยการที่มนุษย์มีการกระทำระหว่างกันในชีวิตประจำวัน สังคมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์คิดหรือจินตนาการว่า มีสังคมให้คำจำกัดความ หรือความหมายต่าง ๆ แก่สิ่งทีประกอบกันเป็นสังคมมนุษย์ ทุกคนยอมรับและเข้าใจความหมายเหล่านี้ร่วมกันแล้วใช้ความหมายร่วมกัน สังคมก็เกิดขึ้นกล่าวอีกนัยคือ การกระทำปกติประจำวันจะค่อย ๆ กลายเป็นความเคยชิน แล้วกลายเป็นสถาบันในที่สุด เมื่อมาถึงคนชั่วอายุต่อไป ดังนั้น ในแง่หนึ่ง (ปรากฏการณ์นิยม) สังคมมนุษย์ก็คือ กลุ่มสถาบันที่มนุษย์ที่มีการกระทำระหว่างกันให้ความหมายและสร้างสรรค์ขึ้น (สุพัตรา สุภาพ, 2533, น. 29-30)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีปรากฏการณ์ทางสังคม คือ คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเหตุผล โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์สังคมนั้น ทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมต่อวิถีการดำเนินชีวิตที่ให้ความเคารพในสิ่งสำคัญร่วมกัน มีค่านิยมร่วมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างกลุ่มคน พื้นที่ จนสามารถที่จะพยากรณ์ปรากฏการณ์สังคมในอนาคตได้ ทฤษฎีสังคมมีความหมายกว้างเป็นทฤษฎีของจิตวิทยา ซึ่งอาจหมายถึงเรื่องของคนแต่ละคนก็ได้ หรืออาจหมายถึงทฤษฎีรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจของคนหลายคนที่เกี่ยวข้องกัน หรืออาจหมายถึงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ อันเป็นเรื่องของคนหลายคนกับวัตถุในการผลิต การจำหน่ายแจกผลิตภัณฑ์และบริการในการอุปโภคบริโภคได้ และอาจเป็นทฤษฎีสังคมวิทยา

เป็นเรื่องของรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์หรืออาจจะเป็นทฤษฎีของมานุษยวิทยาเป็นเรื่องของคนที่มีแบบแผนการคิด การกระทำหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีทางสังคมจึงคล้ายกับแนวคิดทางสังคม ที่เกี่ยวข้องกับคนและความสัมพันธ์ระหว่างคน รวมทั้งระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม แต่ก็มี ความแตกต่างที่ทฤษฎีเป็นข้อความที่เป็น ไปตามหลักเหตุผล มีระบบและพยากรณ์ปรากฏการณ์ในอนาคต

2.7 ทฤษฎีการพึ่งพาตนเอง

การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามความเหมาะสมกับสภาพ และสิ่งแวดล้อมเมื่อชุมชนเข้มแข็งแล้ว ก็จะออกมาสู่สังคมภายนอกได้อย่างสะดวกในเรื่องนี้มีพระราชดำรัสว่า การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้แน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอน

2.7.1 การพึ่งตนเอง

การพัฒนา คือ ให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้และอยู่ในสังคมได้ตามอัตภาพ พระราชดำรัสตอนหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้คือในการช่วยเหลือแต่ละครั้งแต่ละกรณี จำเป็นที่เราจะต้องพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็นก่อนและต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่จะช่วยให้เข้าใจด้วยว่าเขาอยู่ในฐานะอย่างไร สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างไร เพียงใดอีกประการหนึ่งในการช่วยเหลือนั้นควรยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเหลือเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ต่อไป โครงการพึ่งตนเองมีหลายโครงการ เช่น โครงการธนาคารข้าว โครงการธนาคารโค-กระบือและโครงการจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ หุบกะพงอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

2.7.2 การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาสมัยใหม่ที่เหมาะสม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า ชาวนานบพที่ขาดแคลนควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรู้ในสาขาวิชาที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ และควรจะต้องรู้

เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่อาจนำไปใช้เพื่อเพิ่มพูนผลิตผล เพื่อให้ชาวชนบทได้เห็นตัวอย่างและเกิดความเชื่อมั่นในวิธีการพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสมจึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นสถานที่ศึกษาทดลอง และแสวงหาความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ราษฎรอาจรับได้และรับไปปฏิบัติเองได้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อยู่ในพื้นที่ของพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ตำบลห้วยทราย และตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน บ้านนาบกเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสแต่ละศูนย์มีหน่วยราชการเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานและมีศูนย์สาขาในแต่ละพื้นที่สาขาของการพัฒนาทั้งโครงการ (บุญหลง ศรีกนก, 2556)

2.7.3 ทฤษฎีการพึ่งพา

เป็นแนวคิดของกลุ่ม (Neo-Marxist Conflict Model) ที่พิจารณาเรื่องทางเศรษฐกิจกับเรื่องทางสังคมและสถาบันการเมืองว่าเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกพิจารณาจากกัน ระบบเศรษฐกิจ จะต้องพิจารณาในวงกว้างออกไปคือ พิจารณาว่า เมืองมีส่วนกำหนดชนบทอย่างไร หรือประเทศด้อยพัฒนา ถูกกำหนดโดยประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างไรและสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มีรูปแบบความสัมพันธ์กันอย่างไร เครื่องมือวิเคราะห์ที่สำคัญในทฤษฎีนี้ มักจะใช้ระเบียบวิธีประวัติศาสตร์ โครงสร้างสถาบันในการพิจารณา การที่ชาวชนบทถูกความจำเป็นบีบบังคับให้เข้าไปหางานทำในเมือง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการด้อยพัฒนาในชนบท ขณะเดียวกัน ศูนย์กลางหรือเมืองจะเกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นระบบทุนนิยมจะเอารัดเอาเปรียบแรงงานจากชนบทและดูดซับมูลค่าส่วนเกินทางเศรษฐกิจไปสู่เมือง ตลาดแรงงานจะถูกผูกขาด แรงงานจากชนบทจะทำอาชีพชั้นต่ำลงไปจากชาวเมืองและต้องอาศัยอยู่ในสลัมหรือที่ไม่เหมาะสมอื่น ๆ มีความแปลกแยก ไม่สามารถผสมผสานกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองโดยพิจารณาจากการย้ายถิ่นในลักษณะที่ เป็นผลของระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งในระดับชนบท ระดับเมืองศูนย์กลาง ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ ในลักษณะของระบบความสัมพันธ์แบบศูนย์กลางและปริมณฑล ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นในแนวคิดนี้คือ มาตรการในการพัฒนาประเทศ หากเป็นการพัฒนาในลักษณะรวมศูนย์ และพึ่งพา ก็จะทำให้เกิดการย้ายถิ่นมากขึ้นและเกิดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างชนชั้น โดยการกดราคาผลผลิตการเกษตรให้ต่ำลง ในทางกลับกัน สินค้าอุตสาหกรรมกลับมีราคาสูง เป็นสาเหตุทำให้เกิดการย้ายถิ่นของชาวชนบท มาหางานทำในเมือง

มากขึ้น

สรุปได้ว่า การพึ่งพาตนเองเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคล ครอบครัวและชุมชนชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งจะต้องประสานกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ชุมชนจึงต้องไม่หวังพึ่งความช่วยเหลือแต่อย่างใดที่สำคัญคือ การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเองในทุก ๆ ด้าน ย่อมนำไปสู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืน

2.8 หลักปรัชญาของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

2.8.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2544, น. 286-287) ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า หมายถึงเศรษฐกิจ ที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ (Relative Self - Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความสำเร็จก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547, น. 1-2) ได้ให้ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุค โดยความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงจำเป็นจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

อำพล เสนาณรงค์ (2546, น. 6) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงการพยายามพึ่งตนเองช่วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ให้พอมีพอกิน โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัยส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้างแต่ควรซื้อและใช้ของจากที่

ผลิตเองได้ในท้องถิ่น หรือในประเทศมากที่สุดพยายามก่อกำหนดให้น้อยที่สุดและควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเรียบง่ายพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรมไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับ

อภิชาติ พันธเสน (2546, น. 9) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่าโดยเนื้อแท้ก็คือ พุทธเศรษฐศาสตร์เนื่องจากเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยกล่าวได้ถึงทางสายกลางว่าเป็นเส้นทางที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์ปัญญาซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิตที่สำคัญที่สุด โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การเข้าสู่นิพพานในท้ายที่สุด

เพ็ญญา หัสรงค์, 2553 (อ้างถึงใน ประเวศ วะสี, 2547, น. 4-7) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นเศรษฐกิจที่มีรูปแบบเป็นทางสายกลางหรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้ามาด้วยกันทั้งเศรษฐกิจจิตใจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง คำว่าเศรษฐกิจเป็นคำที่มีความหมายในทางที่ดีที่หมายถึงความเจริญที่เชื่อมโยงกายใจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันแต่ได้มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแยกส่วนที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกเป็นส่วนๆก็ทำลายส่วนอื่น ๆ จนเสียสมดุลและวิฤติ สรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนทางสายกลางนั้นให้คนรู้จักพึ่งตนเองก่อน โดยใช้ทุนต่าง ๆ เช่น ทุนทางสังคมทุนทรัพยากร ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยที่ต้องรู้จักพอประมาณมีเหตุผลเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของความรู้ความคู่คุณธรรมเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกันคือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง สามารถที่จะรักและเอื้ออาทรต่อผู้อื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง ได้แก่ การรู้จักที่จะอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการยังชีพและทำมาหากินในชีวิตประจำวันได้
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง คือ การที่ชุมชนสามารถรวมตัวกัน มีความสามัคคีต่อกัน เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคง รวมตัวกันเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะทำได้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ง่ายดาย ส่งผลให้ชีวิตมีความสุข มีชีวิตที่ดี
5. ปัญหาพอเพียงมีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน และสามารถปรับตัวต่อสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม คือการที่กลุ่มชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและรากฐานทางวัฒนธรรมของตน ซึ่งการดำเนินชีวิตภายใต้รูปแบบของการมีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนนั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใด ๆ ที่

ร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนได้ เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นล้วนแต่เอื้อประต่อครองชีวิตของตนทั้งสิ้น

7. มีความมั่นคงในชีวิตพอเพียง ไม่ใช่รูดวาบ เดี่ยวจนเดี๋ยวรวย เดี่ยวมีเดี๋ยวไม่มี เพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางจิตใจของมนุษย์เราทั้งสิ้น เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์เรามีความมั่นคงในชีวิตพอเพียง ก็ส่งผลให้เป็นบุคคลที่สุขภาพจิตดี สามารถอดทนต่อสภาวะที่เกิดขึ้น และผันผวนมั่นคงได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานใน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร, 2545, น. 123-126) เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2529 มี 3 ข้อดังต่อไปนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรมในระดับครอบครัว เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งโดยแบ่งพื้นที่ทำกินออกเป็น 4 ส่วน โดยอาศัยสูตร 30 : 30 : 30 : 10 แบ่งสัดส่วนการใช้พื้นที่ขุด สระน้ำ ปลูกผลไม้ยืนต้นและผักต่าง ๆ ปลูกข้าว ที่อยู่อาศัย และถนนหนทาง ซึ่งในกรณีที่เกษตรกรครองพื้นที่ 15 ไร่ 30 ของพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าวก็จะคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 4 – 5 ไร่ผลิตอาหารบริโภคเองเหลือขายทำให้มีกินไม่อดหนี้ยืมเงินออม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 การรวมตัวในรูปสหกรณ์ เป็นองค์กรชุมชนทำเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่นเกษตรหัตถกรรม อุตสาหกรรม แปรรูปอาหาร ทำธุรกิจป้อนน้ำมัน ขายอาหาร ขายสมุนไพร ตั้งศูนย์การแพทย์แผนไทย จัดการท่องเที่ยวชุมชน มีกองทุนชุมชนหรือธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นการสร้างความสามัคคีภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวสู่โลกภายนอก

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เป็นการสร้างความร่วมมือกับแหล่งทุนและแหล่งพลังงานภายนอก เพื่อสนับสนุนการลงทุนเชื่อมโยงกับบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่รวมทั้งการส่งออก ความเป็นประชาคมจะให้ความสุข สักดิ์ศรีและศักยภาพ ในการแก้ไขและพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ทุกท่านสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างความเป็นประชาคม ซึ่งเป็นอนาคตของมนุษยชาติร่วมกันทั้งโลก อย่างไรก็ตาม แนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเป็นตัวอย่างภาคปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างหนึ่ง ในขณะที่เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่โดยเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการและแนวทางการปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถนำประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นได้นอกเหนือจากภาคเกษตรกรรม

เพ็ญญา หัสรังค์ (2553, น. 24) เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนทางสายกลางเน้นให้คนรู้จักพึ่งตนเองก่อน โดยใช้ทุนต่าง ๆ เช่นทุนทางสังคมทุนทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยที่คนต้องรู้จักพอประมาณมีเหตุผลเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจ

เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของความรู้ควบคู่คุณธรรม

จากทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาการดำเนินชีวิตบนทางสายกลางที่สามารถเป็นศูนย์รวมได้ทุกเรื่องคือ เรื่องพุทธศาสตร์ จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่ยึดหลักการ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับรัฐบาลและระดับประเทศ เน้นการพึ่งพาตนเองด้วยความรอบคอบ รอบรู้ ความเพียรและความอดทน

2.8.2 หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณา 5 ส่วนคือ

2.8.2.1 กรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2.8.2.2 คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

2.8.2.3 คำนิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.8.2.4 เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานกล่าวคือ

1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2.8.2.5 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี (วรัญญู สุจิรวพันธ์พงศ์, 2556)

2.8.3 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547, น. 40-41) ได้กล่าวว่าเราสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชนและระดับรัฐ ดังนี้

1. ในระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเองสามารถพึ่งตนเองได้และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นทำให้เกิดความสุขและความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้ในทุกสถานการณ์

2. ความพอเพียงในระดับชุมชน เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกชุมชนมีความเพียงพอในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐานแล้วสมาชิกสามารถนำหลักปรัชญามาขยายผลในทางปฏิบัติ ไปสู่ระดับชุมชนได้รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถที่ตนมีอยู่เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิต มีความช่วยเหลือแบ่งปันกันจนเป็นพื้นฐาน ให้เกิดการรวมกลุ่มในสังคม สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกันต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวมในการดำเนินชีวิตที่สมดุลอย่างแท้จริง

3. ความพอเพียงในระดับรัฐหรือระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจแบบก้าวหน้า เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นและประสบการณ์ตลอดจนร่วมมือพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนด้วยหลักการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนเกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียง ในที่สุดเมื่อรู้แจ้งเห็นจริงด้วยเหตุผลที่ว่าพื้นฐานของประเทศเป็นอย่างไรก็สามารถวางนโยบายและกลยุทธ์ การพัฒนาให้สังคมเจริญก้าวหน้าได้ โดยไม่เสี่ยงว่าการพัฒนาจะไม่ยั่งยืน

ดังนั้นการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากการมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไรและหลักการสำคัญอะไรบ้างที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตลอดจนเห็นถึงประโยชน์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ จึงจะเกิดความสนใจที่จะทดลองนำปรัชญาฯ ไปใช้ในการดำเนินชีวิต หลังจากที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วก็จำเป็นต้องทดลองนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยคำนึงถึงการพึ่งตนเองเป็นเบื้องต้น การเดินทางสายกลางที่ไม่สุดโต่ง การใช้เหตุผลในการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ การทำอะไร ที่ไม่เสี่ยงจนเกินไปที่จะทำให้ตนเองหรือครอบครัวอื่นในภายหลัง การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบและระมัดระวังความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความ

ขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน การรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยใช้ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ความรู้และคุณธรรม เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็น “เศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอดีก็มีกิน หมายความว่าอัฐมัฐตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

2.9 แนวคิดบริบทชุมชนตำบลยางตลาด

ชุมชนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ (สถานที่ตั้งอำเภอยางตลาดในปัจจุบัน ซึ่งอำเภอนี้เคยเปลี่ยนชื่อ 2 ครั้งคือ อำเภอประจิมและอำเภอภูแล่นช้าง และยังคงต่อยาวไปถึงคงมูล ซึ่งเป็นที่ตั้งอำเภอห้วยเม็ก หนองกุงศรี ท่าคันโท ในปัจจุบัน) ตามสถิติประชากรจากทะเบียนบ้านของตำบลยางตลาด แยกชายพื้นที่ ในระดับตำบลมีประชากรทั้งหมด 12,177 คน จำนวน 20 หมู่บ้าน เพศชายมีจำนวน 5,854 คน เพศหญิงจำนวน 6,323 คน ปัจจุบันผู้คนโดยส่วนใหญ่มองยังมีอาชีพทำนาและเกษตรกรรม ยามว่างจากการทำนาหากคนที่ยังมีกำลังแข็งแรงก็พากันไปทำงานก่อสร้าง ส่วนผู้เฒ่าผู้แก่ก็ค่อยเลี้ยงดูหลาน จะมีบางครอบครัวที่มีพื้นที่สำหรับการทำสวน ทั้งปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก ดอกแค กระจับปี่ ฝั่จิมซุง ชะอม มะนาว ข้าวโพด ขิง ข่า ตะไคร้ เป็นต้น ปลูกผลไม้ เช่น มะม่วง ชมพู่ มังคุด ฝรั่ง กระท้อน อินทผาลัม มะยม เป็นต้น ดันไม้ให้ร่มเงาและกินผลไปได้ เช่น จามจรี พุง มะคาโมง ดันท่อน(ภาษาอีสาน) มะกอก เพกา เป็นต้น รวมถึงการเลี้ยงปลาและสัตว์ชนิดต่าง ๆ เพื่อเลี้ยงชีพเหลือใช้ก็นำไปขาย จึงทำให้มีรายได้เสริมจากพื้นที่เพิ่มขึ้น สภาพชุมชนส่วนใหญ่เป็นสภาพสังคมผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาวต่างเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น สิ่งที่มองเห็นจึงมีเพียงเด็กและคนชรา แต่มีบางส่วนน้อยที่วัยรุ่นหนุ่มสาวจะเลือกทำงานที่ใกล้บ้าน ตำบลยางตลาดถือได้ว่าเป็นตำบลที่มีความความเจริญพอสมควรหากเปรียบเทียบกับพื้นที่ในชนบทที่ทุระกันดาร ทั้งทางด้าน การขนส่งคมนาคมในแต่ละชุมชนหมู่บ้าน ด้านความสะดวกในการอุปโภคบริโภค ทั้งตลาดสดตอนเช้าและบ่าย ต่างหาซื้อและจับจ่ายได้อย่างง่ายดาย ในด้านทรัพยากร ชุมชนตำบลยางตลาดถือได้ว่าเป็นความอุดมสมบูรณ์มากเช่นกัน มีน้ำที่ส่งถึงแต่ละหมู่บ้านอย่างไม่ขาด น้ำมากปลาที่มากการออกหากินตามห้วย หนอง คลอง บึงสาธารณะ จึงพบเห็นจันคูน ชินดา หากแต่ปีนั้นจะเกิดภัยแรงหนักอย่างรุนแรงชุมชนตำบลยางตลาดถึงจะได้รับผลกระทบส่วนมากจะเห็นผลกระทบในด้านน้ำท่วมมาข้าวแทบทุกปี (จะพบปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ติดลำห้วยส่งน้ำ

เป็นส่วนใหญ่) หากจะเกิดความเสียหายมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับชาวบ้านทำนาช้าหรือเร็ว เพราะ อัตรารอดของต้นข้าวก็ขึ้นอยู่กับความสูงของต้นข้าวด้วยเช่นกัน ส่วนความสมบูรณ์ในด้านป่าไม้ ตำบลยางตลาดจะมีโคก (ที่เนินสูงคล้ายเนินมีความสมดุลในด้านทรัพยากร) ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในช่วงหน้าฝนชาวบ้านจะพากันขึ้นไปเก็บเห็ดมีทั้งเห็ดดิน เห็ดเผ่าง เห็ดตะไคร้ เห็ดก่อ เห็ดปลวก เห็ดขาปอก ต่าง ๆ มากมาย เพื่อนำมาประกอบอาหารและนำไปจำหน่ายตามตลาดหรือตามหมู่บ้าน บริบทของชุมชนยางตลาดจึงมีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินชีวิต

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.10.1 งานวิจัยในประเทศ

สมศรี จินะวงษ์ (2544) “ การวิเคราะห์กระบวนการการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง” จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยแนวความคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านสุขใจ จังหวัดกาฬสินธุ์ และ ชุมชนพอเพียง จังหวัดมหาสารคาม เป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐศาสตร์ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรโดยมีความรู้จักพอการไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และ สิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐาน ด้านการผลิตเป็นไปเพื่อสนองความต้องการในการบริโภคของครัวเรือน เป็นลำดับแรก และเพื่อการค้าในลำดับถัดไป ด้านการบริโภคเป็นไปเพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการแลกเปลี่ยนเป็นไปในระดับชุมชน ระดับประเทศ และ ระดับโลก โดยอาศัยเครือข่ายและกระบวนการ กลุ่ม ด้านการจัดสรรหรือการแบ่งปันเป็นไปทั้งในระดับชุมชนและระดับรัฐกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน 2 แห่งนี้ มีองค์ประกอบการเรียนรู้ที่ คล้ายคลึงกันประกอบด้วยปัจจัยภายในภายนอกและสภาพแวดล้อมแต่แตกต่างกันบนพื้นฐาน ศักยภาพของแต่ละชุมชนโดยชุมชนบ้านสุขใจใช้ศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์เป็นเครื่องหนุนนำ การเรียนรู้ นำคำสอนทางศาสนา มาสอดแทรกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนชุมชนพอเพียง ใช้ความศรัทธาในตนเองและกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นเครื่องหนุนนำ การเรียนรู้ โดยมี กระบวนการกลุ่มที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ใน 2 ชุมชนนี้เป็นสิ่งที่สะท้อนชีวิตจริงของชาวบ้านส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยตรง ชาวบ้านยอมรับและเปลี่ยนวิถีคิดใหม่ โดยให้ความสำคัญกับธรรมชาติและพึ่งตนเองมากขึ้นวิถี การผลิตเพื่อการค้าแบบเดิมทำให้เดือดร้อนเมื่อเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนเป็น หลักแล้วนำส่วนที่เหลือไปขายให้แก่สหกรณ์หรือกลุ่มที่ชุมชนจัดตั้งขึ้นทำให้ชีวิตเป็นสุขขึ้นและ สามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังจากชุมชนใช้แนวทางการ

พัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงสามารถกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นในชุมชนดีกว่าเดิมด้วย

ศิริกุล คำรงมณี (2546) “เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตแบบพุทธ” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ไม่ใช่ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเฉพาะกำไรสูงสุดหรือประโยชน์สูงสุด แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงอาจไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจที่ดีที่สุดที่จะสามารถนำพาให้คนในสังคมนั้น ๆ ประสบกับความอยู่ดีมีสุขได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด แต่เศรษฐกิจพอเพียงสามารถอุ้มชูให้เศรษฐกิจพื้นตัวได้นำไปสู่การแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมก่อนที่จะเกิด ด้วยการให้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เช่น ภาคการเกษตรใช้วิถีชีวิตแบบไทยที่มีเป้าหมายเน้นความพออยู่พอกิน ความพอประมาณ ความสมดุลและทางสายกลางสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต ภาคอุตสาหกรรมมีการผนวกแนวคิดการคืนประโยชน์ให้แก่สังคมและสิ่งแวดล้อม ภาคการค้าระหว่างประเทศประกอบด้วยความพอประมาณและมีเหตุผล ภาคการบริการควรมีผู้ดำเนินการที่มีคุณภาพ ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเสริมส่วนที่เป็นข้อดีของเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ทั้งด้านการกระจายรายได้ ความมั่นคงในอาหาร ปัญหาการผูกขาด และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สหทัย พลบัตย์ (2548) “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การวิจัยนี้ได้เลือกชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 ชุมชน ในพื้นที่ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ กำหนดชื่อเป็นชุมชนพอเพียง 1, 2 และ 3 โดยเน้นการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณกับศักยภาพตนเองสภาพแวดล้อมและความไม่โลภเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น ความมีเหตุผล ได้แก่ การไม่ประมาท การรู้ถึงสาเหตุพิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำและความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีครอบคลุมถึงการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ สังคม การคำนึงถึงผลระยะยาว การรู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงพบว่าชุมชน 3 แห่งมีความคล้ายคลึงกันในลักษณะความเป็นชุมชนเกษตรกรรมพึ่งตนเองมีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแต่แตกต่างกันที่พื้นที่ตั้งและสภาพปัญหาของชุมชน ในด้านการเรียนรู้ของชุมชนมี 2 ระดับ คือ ระดับบุคคลและระดับกลุ่ม/ชุมชน ผ่านการทำกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ ซึ่งคุณลักษณะของคนในชุมชนดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความรู้และคุณธรรมที่จะเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการพัฒนาคนให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีการเรียนรู้ของชุมชน 4 ด้าน คือ ความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและจิตใจ อาจเริ่มต้นที่ความพอเพียงด้านจิตใจเป็นลำดับแรกสานต่อด้วยความสามัคคีและเอื้ออาทรในสังคมและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างมั่นคงแล้วจึงพัฒนากิจกรรมด้าน

เศรษฐกิจเพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน

พลั้ง สิทธิถาวร (2548) “ภูมิทัศน์ท้องถิ่นกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดน่าน” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยการศึกษาเรื่ององค์ประกอบทางภูมิทัศน์ได้แก่ ลักษณะทางภูมิทัศน์ พืชพรรณน้ำ สัตว์ในพื้นที่ สิ่งก่อสร้าง วัสดุ พื้นที่ว่าง ระบบการสัญจรและผลกระทบทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงความพอเพียงของบุคคลและครอบครัวของหมู่บ้าน 3 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านปางสา หมู่บ้านต้นฮ่าง และหมู่บ้านคอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน เช่น พื้นที่ราบ พื้นที่ลาดชัน พื้นที่ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน พืชท้องถิ่น เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นส่วนหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกัน ดังนั้น องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่ตอบสนองต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นก็คือองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่ตอบสนองต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านมีความพอเพียงในปัจจุบันพื้นฐานเรื่องอาหารและเครื่องคั้นแต่ปัจจัยเรื่องเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคยังไม่พอเพียงต่อความต้องการในหมู่บ้าน พบเพียงหมู่บ้านคอนมูลที่มีการผลิตและจัดการปัจจัยพื้นฐานได้เพียงพอสำหรับคนในหมู่บ้าน โดยมีการทำนา ปลูกพืชไร่พืชสวนพืชสวนครัวให้ความสำคัญกับการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค มีการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน การสืบทอดวิธีการทอผ้าใช้วัสดุท้องถิ่นในการก่อสร้างบ้าน มีการรวมกลุ่มกันในการใช้ภูมิปัญญาจากพืชสมุนไพรรักษาโรคสามารถเพิ่มผลผลิตในครัวเรือนเพื่อสร้างรายได้ มีความแข็งแรงและภูมิใจในวัฒนธรรมของชาวไทลื้อหมู่บ้านคอนมูลจึงเป็นแบบอย่างในการพัฒนาหมู่บ้านอื่น ๆ

กฤษ อดตมะเวทิน (2550) “การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร ” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้ศึกษาวิสาหกิจชุมชน 2 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน อำเภอปะทิว (กลุ่มอนุรักษ์ข้าวเหลืองปะทิว 123) และวิสาหกิจชุมชนบ้านทอนอม อำเภอทุ่งตะโก (กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้านปลอดสารพิษ) จังหวัดชุมพร ซึ่งจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบในการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาพบว่า ชุมชนไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติแนวคิดหรือการปฏิบัติการดำเนินงานไม่แตกต่างไปจากเมื่อครั้งยังไม่จดทะเบียน ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงของทั้งสองชุมชนมีความสอดคล้องกัน คือ สร้างความเข้มแข็งด้วยการผลิตโดยเน้นการใช้ทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่เพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอในครัวเรือนและชุมชนก่อน ผลผลิตที่เกินไปจากความต้องการบริโภคในชุมชน

จะนำมารวมกันเพื่อจัดสรรออกไปภายนอกผ่านระบบตลาด ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อขยายตัวในระบบตลาดเพื่อให้มีรายได้มากขึ้นจึงพยายามแนะนำให้เกิดการรวมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนรองรับนโยบายส่งเสริมการกู้ยืมเงินทุนในการดำเนินงาน แต่ทั้งสองชุมชนมีความคิดแตกต่างกันที่วิสาหกิจชุมชนบ้านบางสนสามารถขยายกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนได้หลากหลายและมีการเชื่อมโยงกับระบบตลาดมากกว่า เมื่อจดทะเบียนแล้วทำให้ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนสินค้า ความรู้ ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีการผลิต ส่วนวิสาหกิจชุมชนบ้านทอนอนมีนโยบายไม่ขอรับความช่วยเหลือทางการเงินที่ก่อให้เกิดหนี้สิน มุ่งสร้างแกนนำที่เข้มแข็งและความสามัคคีแต่ผลดีที่ได้รับทางอ้อมคือ โครงการบ้านต้นแบบได้รับความสนใจมีผู้มาเยี่ยมชมและเรียนรู้อยู่เสมอทำให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของทั้งสองชุมชนมีการพึ่งพาตนเองและความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้วโดยไม่ต้องอาศัยข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน 2548

พิรภาว บุญเพลิง (2550) “การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการปีการศึกษา 2550 จำนวน 119 โรงเรียน พบว่า ตัวบ่งชี้ความสำเร็จจำนวน 82 ตัวบ่งชี้ ครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน ตัวบ่งชี้สำคัญที่บ่งบอกถึงความสำเร็จในการดำเนินงานและมีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ดังนี้

1. ด้านงานวิชาการ คือ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบติดตาม และประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา
2. ด้านงบประมาณคือ ความสามารถในการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ให้เป็นไปตามกฎหมายของผู้บริหาร
3. ด้านงานบุคคล คือความสม่ำเสมอในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของบุคลากร
4. ด้านงานบริหารทั่วไป คือการบำรุงดูแล อาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ
5. ด้านการจัดการเรียนการสอนคือ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวัดและประเมิน ผลของครู
6. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการวางแผนการจัดกิจกรรม /ชุมนุม / ชมรมของสถานศึกษา
7. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนคือ ความสามารถในการสร้างรายได้หรืออาชีพด้วยตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งค่าเฉลี่ยเลขคณิตของตัวแปรที่ใช้ในการ

พัฒนาความสำเร็จทุกด้านมีค่าใกล้เคียงกันมาก แสดงว่าองค์ ประกอบทุกด้านมีความสำคัญใกล้เคียงกันจึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นแบบในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมทุกด้านต่อไป ทั้งนี้ จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทำการขับเคลื่อนไปพร้อมกัน และสามารถนำตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบไปใช้ในการพัฒนา กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ชนิดดา ภูหงส์ทอง (2551) “ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในเกษตรกร” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิง อัตวิสัย หมายถึง การที่บุคคลประเมินชีวิตในภาพรวมของตนเองตามมาตรฐานของตนประกอบด้วย ความพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบในกลุ่มอาชีพเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่าการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัยกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนตัวอย่างในด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกรทั่วไป กลุ่มเกษตรกรทั้งหมด กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป การดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขนาดของที่ดินในการทำเกษตร รายได้ของครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้โดยการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงสุด ดังนั้น กลุ่มอาชีพเกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมและการเรียนรู้เรื่องการยึดหลักปรัชญาดำรงชีพของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นรวมถึงระดับบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันอื่น ๆ ในสังคม ควรได้รับการสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง

วารางคนาง ชูแก้ว (2551) “การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหาร จัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและโรงเรียนนำร่องทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 67 แห่ง พบว่านักเรียนมีค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงมีค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทยสูงสุด นักเรียนเพศหญิงมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมสูงกว่านักเรียนชายและนักเรียนที่เป็นทั้งโรงเรียนต้นแบบและนำร่องมีระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนต้นแบบและนักเรียนในโรงเรียนนำร่อง ส่วนผลการ

วิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่ามีความสอดคล้องกัน โดยตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่านิยมและพฤติกรรมได้ สรุปภาพรวมพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาเป็นผลมาจากปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสมประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากครอบครัวมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในลักษณะมุ่งอนาคตนอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูการจัดบรรยากาศภายใน โรงเรียนที่เหมาะสมจะทำให้ นักเรียนมีค่านิยมที่ดีและพฤติกรรมที่เหมาะสมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ศุภกร ประทุมถีน (2551) “การศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือตั้งอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ต้องมีความเข้าใจในสถานภาพความสามารถด้านต่าง ๆ ของตนเอง ทั้งด้านงบประมาณ สภาพแวดล้อมรวมถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและความพร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีการวางแผนอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามขีดความสามารถของตนเองและนำเสนออย่างถูกต้องไม่เกินจริงตามวาระและโอกาสที่เหมาะสมมีจิตสำนึกรักวัฒนธรรมของตนสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนที่สำคัญมีคุณธรรมในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน ด้านที่ 2 หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ต้องเข้าใจในด้านความพร้อมและความต้องการของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตามความยินยอมของท้องถิ่น ส่งเสริมด้านความรู้โดยการจัดอบรม แนะนำการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยไม่เข้าไปแทรกแซง และไม่มองการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจจนเกินไป ส่งเสริมด้านอาชีพให้กับคนในชุมชนเป็นอันดับแรก ด้านที่ 3 นักท่องเที่ยวควรตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน โดยปฏิบัติตามข้อตกลงของแหล่งท่องเที่ยว เคารพต่อชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่าง ไม่ดูหมิ่นหรือมองวัฒนธรรมที่ต่างจากตนเองเป็นเรื่องตลก สร้างจิตสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทางวัฒนธรรม และร่วมกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ ดังนั้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจึงมีความสอดคล้องกันทั้งในด้านการประเมินศักยภาพ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน สร้างกระบวนการเรียนรู้ และมีคุณธรรม จึงเป็นการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชนกพร ไผทสิทธิกุล (2554) “การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย” พบว่า ชุมชนที่ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับแม่น้ำทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ตลอดจนการค้ารงชีพเนื่องจากส่วนใหญ่ชุมชนค้ารงชีพด้วยเกษตรกรรมและกสิกรรมตลอดจนมีประเพณีและพิธีกรรมทางด้านความเชื่อต่าง ๆ และเมื่อชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงก็ทำให้เกิดปัญหาด้านวัฒนธรรมซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ฉะนั้นควรกำหนดแนวทางและรูปแบบของชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจตระหนักต่อคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณค่าทางวัฒนธรรมและเพื่อความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

อาทิตย์ บำรุงเอื้อ (2557) ได้ศึกษาเรื่องชุมชนการะตะธรรม:กระบวนการเรียนรู้สู่ชีวิตและสังคมที่ดิงาม พบว่า เกิดปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมแก่ชุมชน มีสัญญาณว่า คนจำนวนไม่น้อย เริ่มเสื่อมถอยคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่เป็นปัจเจกมากขึ้น เริ่มไม่พึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังที่ ประเวศ วะสี (2547) กล่าวว่าความเป็นชุมชนล่มสลายเพราะการพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้งไม่คำนึงถึงวัฒนธรรมของแต่ละสังคมความยั่งยืนย่อมไม่เกิดขึ้น กลายเป็นการฆ่าตัวตายทางวัฒนธรรม (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2543, น. 72-73) เมื่อก่อนมีการลงแขกทำนา การขอแรงสร้างบ้านงานบวช งานแต่ง ปัจจุบันล้วนต้องจ่ายค่าจ้างแรงงาน ขาดการแบ่งปันเอื้ออาทร พึ่งพากันยากขึ้น อาหารเคยผลิตบริโภคเอง กลับขาดการพึ่งพาตนเอง ตามวิถีทุนนิยมอย่างวัฒนธรรมเมืองมากขึ้น ความสัมพันธ์ ระหว่างญาติสูญหาย การรักษาโรค เคยใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ปัจจุบันสูญหาย ทั้งยังมีค่านิยมที่มุ่งแสวงหาความสุขส่วนตัวและคำนึงถึงประโยชน์แต่พวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติถดถอย สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมมากขึ้น ทั้งยังเกิดแนวโน้มคนในชุมชนขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม เด็กและเยาวชนขาดความรู้สึกรักชอบซื่อสัตย์ ไม่หวงแหนในวัฒนธรรมที่มีรากเหง้าอันงดงามของตนขาดความเคารพตนเองและผู้อื่น อันเป็นความเสื่อมถอยทางคุณธรรม

สัญญา เคนาภูมิ (2559) “บทวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ความเชื่อมโยงแนวปฏิบัติทฤษฎีอื่น” มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาซึ่งถึงทั้งแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการและผลของการกระทำบนพื้นฐานความสมดุลพื้นฐานในการพัฒนากรอบทฤษฎีสายกลางที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนพร้อมรับและก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านจากปรากฏการณ์ที่ผ่านมาได้มีความพยายามขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนให้หันมามานำมาใช้ในการดำเนินภารกิจทุกอย่าง ทว่ายังไม่เกิดผลในวงกว้างเท่าที่ควร บุคคลยังขาดความเข้าใจในแก่นแท้หรือเข้าใจคลาดเคลื่อนไม่สามารถ

มองเห็นคุณค่าที่แท้จริงซึ่งส่งผลต่อการกำหนดนโยบายตลอดจนกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนที่เทียบคม การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องตรวจสอบแนวปฏิบัติว่าสอดคล้องหรือเป็นไปตามแก่นของปรัชญาหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามปรัชญาดังกล่าวก็ย่อมจะทำให้ไม่ไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นอาจพิจารณาความเชื่อมโยงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวปฏิบัติทฤษฎีอื่น ดังนี้ 1) ความพอประมาณเป็นเรื่องการวิเคราะห์ความสมดุลกับศักยภาพของตน 2) มีเหตุผลเป็นแนวปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎี 3) มีภูมิคุ้มกันเป็นการบริหารความเสี่ยง 4) ความรู้จำเป็นต้องเข้าใจในทฤษฎี/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และ 5) คุณธรรมตั้งอยู่บนของจริยธรรม “เราอยู่ได้ เขาอยู่ได้ - ไม่เบียดเบียน”

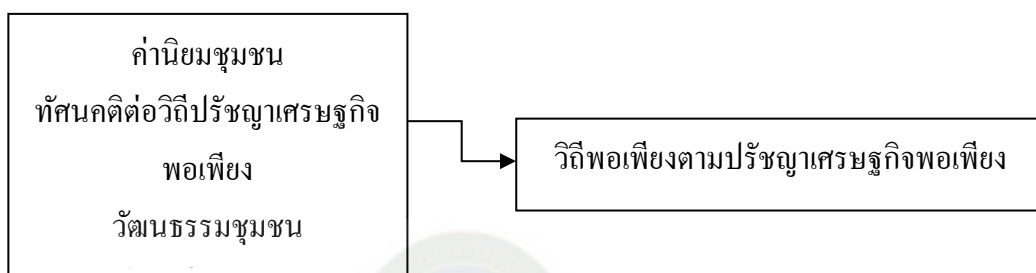
2.10.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Di Giacomo, (2000, p. 178) ได้ทำการศึกษาพบว่า วิธีการสอนจริยธรรมให้แก่ นักศึกษาวัยรุ่นให้ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการสอนว่าอะไรถูก อะไรผิด อาจารย์ผู้สอนต้องให้ความสำคัญต่อบัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ด้านวัฒนธรรม 2) ด้านปรัชญาและความเชื่อ 3) ด้านศาสนา นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงแรงผลักดันทางสังคมเป็นสำคัญ นอกจากนี้สื่อต่างก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมหรืออาจจะขัดแย้งต่อการปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ คำสอนที่เกี่ยวกับจริยธรรมจากคำสอนที่มาจากครอบครัวศาสนาและสถานศึกษา

Lanier, 1993 (อ้างถึงใน พระครูประโชติจันทร์วิมล, 2555, น. 67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง จริยธรรมและการพัฒนาความคิดรวบยอดในเด็กหนุ่มสาวชาวชนบทเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม นักเรียนในชนบท จุดประสงค์ ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาจริยธรรม นักเรียนระดับชั้นที่ 11 และ 12 ในโรงเรียนชนบท เด็กนักเรียนในชนบทได้รับการอบรมให้คิดและปฏิบัติตามต่อ ๆ กันมา ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในยุคใหม่ การทดลองได้แบ่ง นักเรียนออกกลุ่ม ควบคุมให้ได้รับการฝึก การให้คำแนะนำและการจัดประสบการณ์ และอีกกลุ่ม หนึ่งเป็นนักเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียนตั้งอยู่โรงเรียนระดับกลางถึงโรงเรียนระดับสูง ผลการวิจัย พบว่าการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในตำบลยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งกรอบแนวคิดในการศึกษาประกอบไปด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ ค่านิยมชุมชน, ทักษะคิดต่อวิถีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, วัฒนธรรมชุมชน, ปัจจัยส่วนบุคคล และตัวแปรตามคือวิถีพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในตำบลยางตลาด โดยเป็นการผสมผสานวิธี คือ วิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน (Mixed Methodology) และประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research : CBR) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการและขั้นตอน ดังนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง เป็นแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมายึดถือปฏิบัติที่มุ่งเน้นเพื่อความยั่งยืนของคนในชุมชน โดยมีหลักสามประการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีเงื่อนไขเป็นฐานรองรับที่สำคัญสองประการ คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ทั้งหมด 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชากรในชุมชนตำบลยางตลาด อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อเสนอแนะในการพัฒนา การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชากรในชุมชนตำบลยางตลาด อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) คือ การวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณควบคู่กันเนื่องจาก ข้อค้นพบบางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณที่มีอยู่ในกรณีเช่นนี้ นักวิจัยอาจใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่อหาข้ออธิบายให้แก่ข้อค้นพบนั้น หรือมิเช่นนั้นนักวิจัยจะดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพไปพร้อม ๆ กับการศึกษาเชิงปริมาณเลยก็ได้ ชาย โพธิ์สิตา (2554, น. 45-46) และประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิทยา(Methodology) ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – Based Research หรือ (CBR) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น กาญจนนา แก้วเทพ (2553, น. 49-56) ซึ่งมีวิธีวิทยา 7 ขั้นตอน คือ

1. แสวงหาตัวนักวิจัยนั้นคือชาวบ้านสามารถเป็นนักวิจัยได้ไม่จำกัดเพศอายุ การศึกษาอาชีพ ฯลฯ

2. การพัฒนาโจทย์วิจัย/พัฒนาโครงการวิจัย คือการเข้าใจงานวิจัยแบบ CBR เพื่อเชื่อมโยงปัญหา/ประเด็น (Text) ให้สัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม (Context)

3. การออกแบบวิจัย

4. การทำความเข้าใจร่วม

5. การจัดการข้อมูล

ซึ่งในขั้นตอน 3), 4), 5) นี้ เป็นไปตามวิธีวิทยาของการวิจัยทั่วไป โดย CBR เป็นงานวิจัยแบบ Participatory Action Research (PAR) ที่สร้างความเข้าใจร่วมกันที่มีขอบเขตกว้างขวาง ได้สิ่งอื่น ๆ มากกว่าได้ข้อมูล

6. การใช้ประโยชน์จากข้อมูลคือ นำไปเป็นแนวทางแก้ปัญหาในพื้นที่/องค์กร คั้นข้อมูลให้ชุมชน นำไปขยายผลสู่กลุ่มอื่น/พื้นที่อื่น เป็นหลักสูตรท้องถิ่น เป็นเนื้อหาการสร้างกลไกการจัดการของชุมชน เป็นนโยบายท้องถิ่น

7. การถอด/สรุปบทเรียน ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมของวิธีวิทยา เพราะเป็นการพัฒนาปัญญา/วิธีคิดของคน

3.2 แผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3.3 ขั้นตอนการดำเนินการ

ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพื้นที่ชุมชนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมุ่งเน้นที่ปรากฏการณ์ทางสังคมว่าคนในชุมชนดำเนินชีวิตด้วยวิถีใดที่ชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องการค้าดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ขณะเดียวกันนั้น ได้สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชุมชนเพื่อการค้นพบข้อมูลจริงมือหนึ่ง โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ เสนวนาสาธิต เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันผ่านกระบวนการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ตลอดจนการใช้เทคนิคและเครื่องมือ จำแนกตามระยะขั้นตอนดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 สารสำคัญโดยมุ่งเน้นศึกษา ปรัชญาการณทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับบริบทสภาพแวดล้อมในชุมชนตำบลยางตลาดที่เกิดขึ้นทั้งทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมและทัศนคติในวิถีดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง โดยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนในเขตตำบลยางตลาด ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทั้ง 20 หมู่บ้าน จำนวน 581 คน

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชนด้วยการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ประชาชนในเขตตำบลยางตลาด ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 581 คน โดยใช้เครื่องมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามด้านทัศนคติต่อวิถีพอเพียง แบบสอบถามค่านิยมในชุมชน แบบสอบถามวัฒนธรรมชุมชน และแบบสอบถามการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง

1.4 ระยะเวลา ตั้งแต่ กรกฎาคม 2559 – กันยายน 2559

1.5 สิ่งที่จะได้รับ ประชาชนในเขตตำบลยางตลาดมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงอยู่ในระดับกลาง

1.6 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.6.1 ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในตำบลยางตลาด ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 5,810 คน (ข้อมูลพื้นฐานอำเภอยางตลาด, 2559, น. 9)

1.6.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอยางตลาดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 581 คน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดย ขนาดตัวอย่างอย่างน้อยที่ต้องนำมาศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแทนหมู่บ้าน โดยการคัดเลือกตัวแทนหมู่บ้าน จำนวน 10% ของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปทั้งหมด ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่าง (581)ซึ่งถือว่ามีความสูงกว่ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้ ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างนี้ (581) ซึ่งสอดคล้องกับ (Kerlinger, 1986, pp. 117-119) ระบุว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยขึ้นอยู่กับระดับความถูกต้องของการวิจัยและจำนวนตัวแปรในการวิจัยกล่าวคือถ้าต้องการให้การวิจัยมีความถูกต้องมากและคลาดเคลื่อนน้อยต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่และถ้าประชากรมีลักษณะที่หลากหลายจะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่กว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประชากรมีลักษณะใกล้เคียงกันและถ้าการวิจัยมีตัว

แปรจำนวนหลายตัวจะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างมากกว่าการวิจัยที่มีจำนวนตัวแปรน้อยกว่าดังนั้นการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก (581) คน จึงถือว่าเป็นการกำหนดขนาดตัวอย่างที่ฝ่าฝืนเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3.1

การสุ่มจำนวนประชาชนในเขตตำบลยางตลาดจังหวัดกาฬสินธุ์

ลำดับ	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ทั้งหมด (คน)	กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (คน)
1	หมู่บ้านยางตลาด	220	22
2	หมู่บ้านขวัญเมือง	388	39
3	หมู่บ้านค้อ	499	50
4	หมู่บ้านโคก	551	55
5	หมู่บ้านเปลือย	163	16
6	หมู่บ้านยางน้อย	289	29
7	หมู่บ้านห้วยจั่ว	375	38
8	หมู่บ้านห้วยจั่วเหนือ	385	38
9	หมู่บ้านอร่ามมงคล	392	40
10	หมู่บ้านดงบ่อ	479	48
11	หมู่บ้านสว่างอารมณ์	219	22
12	หมู่บ้านคอนยูงน้อย	182	18
13	หมู่บ้านฮ่องฮี	316	32
14	หมู่บ้านฮ่องฮี	351	35
15	หมู่บ้านจอมศรี	105	11
16	หมู่บ้านคอนยูง	244	24
17	หมู่บ้านคอนยูงสวรรค์	133	13
18	หมู่บ้านไทยเจริญ	134	13
19	หมู่บ้านดงบ่อใต้	201	20
20	หมู่บ้านปอแดง	184	18
รวม		5,810	581

1.7 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1.7.1 ลักษณะเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิดเป็นประเภทสอบถามรายการ (Check List) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติต่อวิถีพอเพียง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามค่านิยมในชุมชน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัฒนธรรมในชุมชน

ตอนที่ 5 แบบสอบถามวิถีพอเพียงสู่การดำเนินชีวิต

1.7.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.7.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง

1.7.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมครอบคลุมคิด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงแล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม

1.7.2.3 นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข และเสนอแนะปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม

1.7.3 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective congruence) ตามวิธีของโรวินลลี (Rovinelli) และแฮมเบิลตัน (Hambleton) (สมนึก ภัททิยธานี, 2544, น. 219 - 233)เกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
 $\sum x$ แทน ผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์

1. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงสูง ใช้ได้

2. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.66 ต้องปรับปรุงยังใช้ไม่ได้การตรวจสอบ

ครอบคลุมความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ความถูกต้องของรูปแบบแบบสอบถามและการใช้ภาษาเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาและเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถามโดย ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

2.1 ดร.อาทิตย์ บำรุงเชื้อ คุณวุฒิ ปรินญาปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

2.2 นางสาวเกวลี อ่อนเรื่องคุณวุฒิ ปรินญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา

2.3 ดร.สันติ ฤาไชยคุณวุฒิ ปรินญาปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ

1.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทุกด้าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2. ให้มีผู้ช่วยผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย

3. เก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตนเอง

1.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้ว ลงรหัสตามแบบ (Coding Form)

3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อมากำหนดเกณฑ์ของการให้คะแนน ดังนี้

การจัดกระทำคะแนนวิธีพอเพียงโดยแบ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Lilert's Scale) มี 5 ระดับ ได้แก่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	กำหนดให้	5	คะแนน
เห็นด้วย	กำหนดให้	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	กำหนดให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	กำหนดให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	กำหนดให้	1	คะแนน

จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำมาเทียบกับเกณฑ์การให้ความหมายค่าเฉลี่ย (รังสรรค์ สิงหเลิศ, 2551, น. 186) ตามสูตร ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้นของเกณฑ์}}$$

$$\text{แทนค่าในสูตร} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

เกณฑ์คะแนนระดับการปฏิบัติ 5 ระดับดังนี้

ระดับคะแนน 1.00-1.80 หมายถึง การดำเนินชีวิตตามวิธีพอเพียง อยู่ในระดับต่ำมาก

ระดับคะแนน 1.81-2.60 หมายถึง การดำเนินชีวิตตามวิธีพอเพียง อยู่ในระดับต่ำ

ระดับคะแนน 2.61-3.40 หมายถึง การดำเนินชีวิตตามวิธีพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง

ปานกลาง

ระดับคะแนน 3.41-4.20 หมายถึง การดำเนินชีวิตตามวิธีพอเพียง อยู่ในระดับสูง

ระดับคะแนน 4.21-5.00 หมายถึง การดำเนินชีวิตตามวิธีพอเพียง อยู่ในระดับสูงมาก

สูงมาก

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 สารระสำคัญมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่พึงใส่ใจและปฏิบัติแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรเป็นโดยพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นจากการรอดพ้นจากภัยวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2.2 กลุ่มเป้าหมาย เป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกันจากในขั้นตอนที่ 1 และกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่มีคุณลักษณะตามที่กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่หนึ่งกำหนด โดยเจาะจงเลือกจากความเต็มใจเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน จำนวน 20 หมู่บ้าน

2.3 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากประเด็นที่สำรวจความคิดเห็นในระยะที่ 1 ถึงการศึกษาการดำเนินชีวิตต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาดที่เหมาะสมในการพัฒนาวิถีพอเพียงผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

2.4 ระยะเวลา ตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ. 2559 – ธันวาคม พ.ศ. 2559

2.5 สิ่งที่จะได้รับ เข้าใจการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ที่เหมาะสมในการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงสามารถปฏิบัติได้และเป็นที่ยอมรับ

ตารางที่ 3.2

แผนการจัดกิจกรรม

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่จะได้รับ
ศึกษาแนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียง	ตัวแทนชุมชน ทั้ง 20 หมู่บ้าน	การสนทนา กลุ่ม	ตุลาคม 2559 – ธันวาคม 2559	เข้าใจการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ที่
ของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด	หมู่บ้านละ 1 คน	เชิงลึกการ สอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การเขียนบันทึก		ที่เหมาะสมในการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงสามารถปฏิบัติได้และเป็นที่ยอมรับ

2.6 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกันจากในขั้นตอนที่ 1 และกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่มีคุณลักษณะตามที่กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่หนึ่งกำหนด โดยเจาะจงเลือกจากความเต็มใจเข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 20 คน จำนวน 20 หมู่บ้าน

2.7 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ 3.3

เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือ/เทคนิค	วัตถุประสงค์
เสวนาวางแผน ปฏิบัติ อย่างมีส่วนร่วม	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการจัดการและสร้างขีดความสามารถในการคิด วางแผน ปฏิบัติ
การจัดกระบวนการ การเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม	มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยตรงของคนในชุมชน ด้วยการเรียนรู้ปฏิบัติสร้างความหลากหลายในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
การสนทนาแบบมีส่วนร่วม อย่างพึงพอใจ	สร้างความพึงพอใจให้ผู้มีส่วนร่วมตระหนักถึงการมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันสามารถใช้ติดตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการร่วมมือ

2.8 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.8.1 วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ แบบการบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด โดยจัดทำดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.8.1.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ และการสร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มของ ไพศาล วรคำ (2552, น. 211)

2) กำหนดประเด็นเนื้อหาและสร้างประเด็นเนื้อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการสนทนากลุ่ม และจัดทำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มให้สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่จะ

ศึกษาขึ้นมา โดยครอบคลุมเนื้อหาเรื่อง แนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชากรในเขตตำบล
ยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3) นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนลักษณะการใช้ภาษา เพื่อแก้ไข
ปรับปรุง

4) นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่ได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงแล้ว
นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการ
วัด โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และให้คำแนะนำในการแก้ไขและปรับปรุงให้ถูกต้อง
สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการภาษา

5) นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มปรับปรุงแก้ไข แล้วจัดพิมพ์เพื่อ
นำไปใช้ในบันทึกการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

2.8.1.2 แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและการ
สร้างแบบสัมภาษณ์ของ ไพศาล วรคำ (2552, น. 211)

2) กำหนดประเด็นเนื้อหาและสร้างประเด็นเนื้อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องใน
การสัมภาษณ์ และจัดทำแบบบันทึกการสัมภาษณ์ให้สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่จะศึกษา
ขึ้นมา โดยครอบคลุมเนื้อหาเรื่อง แนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชากรในเขตตำบลยาง
ตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3) นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนลักษณะการใช้ภาษา เพื่อแก้ไขปรับปรุง

4) นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์ที่ได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงแล้ว
นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการ
วัด โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และให้คำแนะนำในการแก้ไขและปรับปรุงให้ถูกต้อง
สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการภาษา

5) นำแบบสัมภาษณ์ปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะ
ของผู้เชี่ยวชาญให้ถูกต้องสมบูรณ์ แล้วจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายและ
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

2.8.1.3 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบ เครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและการสร้างแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของ ไพศาล วรคำ (2552, น. 211)

2) กำหนดประเด็นเนื้อหาและสร้างประเด็นเนื้อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการสังเกตพฤติกรรม และจัดทำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม ให้สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่จะศึกษาขึ้นมา โดยครอบคลุมเนื้อหาเรื่อง แนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาดอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3) นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนลักษณะการใช้ภาษา เพื่อแก้ไขปรับปรุง

4) นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมที่ได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อความกับวัตถุประสงค์ของการวัด โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และให้คำแนะนำในการแก้ไขและปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการภาษา

5) นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้ถูกต้องสมบูรณ์ แล้วจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ในการสังเกตพฤติกรรมกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

2.8.2 วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงปริมาณ

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ แบบสำรวจความต้องการ แบบประเมินทักษะชีวิตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด โดยจัดทำดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.8.2.1 แบบสำรวจความต้องการ มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและการสร้างแบบสำรวจความต้องการของ ไพศาล วรคำ (2552, น. 211)

2) กำหนดประเด็นเนื้อหาและสร้างประเด็นเนื้อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการสำรวจความต้องการ และจัดทำแบบสำรวจความต้องการ ให้สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่จะศึกษาขึ้นมา โดยครอบคลุมเนื้อหาเรื่อง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาดอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3) นำแบบสำรวจความต้องการเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนลักษณะการใช้ภาษา เพื่อแก้ไขปรับปรุง

4) นำแบบสำรวจความต้องการที่ได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงแล้ว นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และให้คำแนะนำในการแก้ไขและปรับปรุงให้ถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการใช้ภาษา

5) นำแบบสำรวจความต้องการปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้ถูกต้องสมบูรณ์ แล้วจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ในการสำรวจความต้องการกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

2.9 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การศึกษาวิจัยเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์และข้อเขียนต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดฐานคิดในการศึกษา

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มต้นจากการลงพื้นที่สำรวจชุมชน พหุลักษณะท้องถิ่นร่วมกับชุมชน โดยผู้วิจัยและคณะผู้ช่วย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ครู ผู้ปกครอง และเยาวชน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้งยังใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อกำหนดคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้เตรียมเทคนิคที่ใช้ในกระบวนการและพร้อมจะปรับเปลี่ยนเทคนิคที่ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นจริงส่วนการเข้าถึงข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพร้อมด้วยคณะผู้ช่วยวิจัย ในขณะที่เดียวกันชุมชนในตำบลในฐานะผู้ให้ข้อมูลแล้วชุมชนในตำบลเป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ซึ่งข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะทำการเขียนบันทึก (Journal) ลงไว้ในกระดาศษารต์ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลหลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการถอดเนื้อหาที่ได้บันทึกไว้เป็นเอกสารทุกครั้งไป

ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงประกอบด้วย

- 2.1 ข้อมูลจากการสำรวจชุมชนในตำบล พหุลักษณะท้องถิ่น
- 2.2 ข้อมูลจากชาวบ้าน
- 2.3 ข้อมูลจากผู้รู้ (Key Success) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน
- 2.4 ข้อมูลจากเอกสารท้องถิ่น

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมุ่งเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยกระบวนการลงพื้นที่ที่กระบวนการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม(Observation)

ดังนั้นหลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลประเด็นเนื้อหาและความสำคัญของเอกสารแล้ว จากนั้นผู้วิจัยก็ได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง ซึ่งในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่จริงผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. การสนทนากลุ่มการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เป็นการนำประเด็นหรือแนวทางที่ได้จากการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มาดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุด โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในวงสนทนา ซึ่ง Stewart and Shamdasani (1990, p. 144) โดยเน้นพลวัตของกลุ่ม (Group Dynamics) ซึ่งถือว่าคนเราจะพูดหรือแสดงออกถึงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยในกลุ่มหรือในที่สาธารณะก็ต่อเมื่อเขารู้สึกสบายๆ ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย

1.1 สถานที่จัดสนทนา คือ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คือ ผู้วิจัย

1.3 การเลือกสมาชิกสนทนา เลือกผู้สนทนาโดยยึดจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก (Purposeful Sampling) โดยเลือกจากกลุ่มคนและครอบครัวเป็นผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชาวบ้านและผู้นำชุมชน จำนวน 20 คน ในเขตชุมชนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเลือกจากการสัมภาษณ์และเลือกจากการแนะนำต่อ ๆ กันไป โดยผู้วิจัยไปถามประชากรในแต่ละกลุ่มคนใดคนหนึ่ง หรือที่เรียกว่า การเรียนรู้และเข้าถึงชุมชนด้วยการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2551, น. 21-22) เช่น ถามว่า “ใครมีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องวิถีพอเพียง, เศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านนี้บ้าง” เมื่อได้ชื่อคนหนึ่งมา ก็ตามไปถามคนนั้นแบบเดียวกัน ต่อ ๆ ไปเรื่อย ๆ โดยวิธีนี้ได้มาจะมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ในจำนวนนี้คนที่ถูกคนอื่นเอ่ยชื่อมากที่สุดจะได้รับการคัดเลือกมาร่วมในการสนทนา ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีที่สุด โดยจุดมุ่งหมายที่เลือกตัวแทนแบบนี้ เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สามารถให้ความรู้หรือข้อมูลได้มากที่สุด

1.4 การติดต่อกับผู้ประสานงาน การติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนและกลุ่มคนและครอบครัวเป็นผู้ให้ข้อมูลชุมชนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมในการจัดการสนทนาสัมภาษณ์ พร้อมแจ้งวันและเวลา พร้อมสถานที่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ทราบล่วงหน้า

1.5 การจัดที่นั่งสนทนาสัมภาษณ์ ให้ชาวบ้านนั่งเรียงแถว โดยผู้วิจัยนั่งอยู่ด้านหน้าเพื่อให้ได้ยินการพูดคุยอย่างทั่วถึง และสามารถแสดงความคิดเห็นให้กับผู้อื่นผู้วิจัยได้รับฟังอย่างชัดเจน

1.6 การเริ่มสัมภาษณ์สนทนาในช่วงแรกของการสัมภาษณ์สนทนา ผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เริ่มจากการแนะนำตนเองและทีมงาน (ผู้บันทึกข้อมูล ผู้ประสานและบริการทั่วไป) โดยพยายามสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง จัดเตรียมอุปกรณ์ (กระดาษ ดินสอ ปากกา เครื่องบันทึกเสียง) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้พร้อม หลังจากนั้นจึงดำเนินตามขั้นตอน ต่อไป

1.6.1 อธิบายถึงวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์สนทนา

1.6.2 เกริ่นนำด้วยคำถามอุ่นเครื่องเพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลายเป็นกันเอง

1.6.3 เมื่อผู้ถูกสัมภาษณ์สนทนาเริ่มมีความคุ้นเคย จึงเริ่มคำถามซึ่งได้จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวทางประเด็นในการสนทนา

นอกจากประเด็นข้อคำถามเหล่านี้ ในการสัมภาษณ์สนทนาจะเกิดข้อคำถามที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาจะใช้ประเด็นคำถามเหล่านี้ซักถามเพื่อให้ได้รายละเอียดของประเด็นนั้น ๆ มากขึ้น การยุติการสัมภาษณ์สนทนา ขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สรุปสิ่งที่ได้พูดและเพิ่มเติมข้อมูล ความคิดเห็นของตน โดยผู้ดำเนินการสัมภาษณ์สนทนาอาจเป็นผู้เริ่มต้นสรุปก่อนก็ได้ แล้วจึงให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เพิ่มเติม การสรุปเป็นการทำความเข้าใจสาระสำคัญของข้อมูลให้ตรงกัน และปรับแก้ในประเด็นที่อาจเข้าใจผิด และจากการดำเนินการสัมภาษณ์สนทนาดังกล่าวจะทำให้ได้หัวข้อ หรือเรื่องที่จะนำมาใช้ในการต่อไป

2. เวทียืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลจัดเวทียืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลทั้งหมดในการวิจัยในครั้งนี้ โดยใช้รูปแบบการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เป็นรูปแบบการเปรียบเทียบข้อค้นพบเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ผู้วิจัยได้ร่วมกันนำไปปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมส่วนที่บกพร่อง ให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้นทำการทบทวนข้อค้นพบ (Review Triangulation) ทั้งด้านความแม่นยำ (Accuracy) ความสมบูรณ์ (Completeness) ความเป็นธรรม (Fairness) และความน่าเชื่อถือ (Credibility) (สุภางค์ จันทวานิช, 2549, น. 45)

2.10 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary) แผนที่เดินดินชุมชน การศึกษารายกรณี (Case study) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การเขียน

บันทึก (Journal) แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ทั้งในระหว่างการเก็บข้อมูลและหลังการเก็บข้อมูล โดยการจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) คือนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาจำแนกตามประเภทและจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้โดยการเชื่อมโยงข้อมูลกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายผลการศึกษาซึ่งอยู่ในรูปการพรรณนาข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพได้มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลนำข้อมูลมาวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ระดับความต้องการ การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์สรุปอุปนัยโดยมีการจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้

2.1 นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.2 นำข้อมูลมาจัดแบ่งกลุ่มย่อยตามลักษณะของข้อมูลในแต่ละประเภท

2.3 การอ่านทบทวนข้อมูลที่ได้จัดระเบียบไว้อีกครั้งหนึ่งเพื่อคัดเลือกข้อความที่มีความหมายตรงประเด็นกับเรื่องที่ต้องการวิเคราะห์ พร้อมกับตั้งชื่อกำกับข้อความ

2.4 การแสดงข้อมูลนำข้อมูลย่อยกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความหมายสัมพันธ์กันเข้ามารวมกันตามประเด็นหัวข้อการวิเคราะห์ เพื่อบรรยายเรื่องราวที่มีความหมาย เพื่อนำไปสู่คำตอบในการวิจัย

บทที่ 4

ผลการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 4) สังกะหรูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผลการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

n	แทน	กลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient)
R^2	แทน	ค่าที่แสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีต่อตัวแปรตาม
R Square Adjusted	แทน	ค่า R Square ที่ปรับแก้แล้ว
S. E.	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่เกิดจากการใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมดมาพยากรณ์ตัวแปรตาม
b_0	แทน	ค่าคงที่ขอสมการถดถอยพหุคูณในรูปของสมการตัวอย่าง

bi	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระ
β_i	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานแสดงถึงน้ำหนักของความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อตัวแปรตาม
df	แทน	ระดับความอิสระ (Degrees of Freedom)
F	แทน	ค่าสถิติ F ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
t	แทน	ค่าสถิติ t ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
Sig.	แทน	ค่าความน่าจะเป็นที่คำนวณได้จากค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
*	แทน	มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.2 ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการวิจัย เรื่อง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 ผลการวิเคราะห์แสดงจำนวน และ ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 4.1

จำนวนร้อยละจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	228	39.2
หญิง	353	60.8
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 และเป็นเพศชาย จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2

ตารางที่ 4.2

จำนวนและร้อยละจำแนกตามช่วงอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18-25	77	13.2
26-35	102	17.5
36-45	164	28.4
46-55	155	26.8
56-65	65	11
76-75	12	2
76-85	6	1.1
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 36-45 ปี จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4 และช่วงอายุระหว่าง 46-55 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8

ตารางที่ 4.3

จำนวนและร้อยละจำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	9	1.5
ประถมต้น(ป.4)	223	38.4
ประถมปลาย(ป.6)	139	23.9
มัธยมต้น มัธยมปลาย หรือ ปวช. หรือเทียบเท่า	107	18.4
อนุปริญญาหรือ ปวส.	55	9.5
ปริญญาตรี	43	7.4
ปริญญาโท,เอก	5	.9
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในช่วงประถมต้น (ป.4) จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 38.4

ตารางที่ 4.4

จำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือนประมาณ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	417	71.8
10,000-15,000 บาท	118	20.3
15,000-20,000 บาท	15	2.6
มากกว่า 20,000 บาท	31	5.3
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 417 คน คิดเป็นร้อยละ 71.8

ตารางที่ 4.5

จำนวนและร้อยละจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพที่แน่นอน	78	13.5
รับจ้างทั่วไป	218	37.8
ลูกจ้างเอกชน	63	10.9
เกษตรกรกรรม	146	25.3
ประกอบธุรกิจหรือการค้า	55	9.5
รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	17	2.9
ไม่ตอบ	4	-
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 และทำอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3

ตารางที่ 4.6

จำนวนและร้อยละจำแนกตามหนี้สิน

หนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
มีหนี้สิน	478	83.0
ไม่มีหนี้สิน	95	17.0
ไม่ตอบ	5	-
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหนี้สิน จำนวน 478 คน คิดเป็นร้อยละ 83.0

ตารางที่ 4.7

จำนวนและร้อยละจำแนกตามช่วงสมาชิกในครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ

สมาชิกในครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ	จำนวน	ร้อยละ
1	9	1.7
2	61	11.2
3	101	18.6
4	173	31.9
5	115	21.2
6	47	8.7
7	33	6.1
8	2	.4
10	2	.4
ไม่ตอบ	38	-
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดู จำนวน 173 คน สมาชิกในครอบครัวจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 และจำนวน 115 คน สมาชิกในครอบครัว จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2

ตารางที่ 4.8

จำนวนและร้อยละจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	120	20.7
เป็นหม้ายหรือหย่าร้าง	52	9.0
สมรส	409	70.4
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 409 คน คิดเป็นร้อยละ 70.4

ตารางที่ 4.9

จำนวนและร้อยละจำแนกตามบทบาทในชุมชน

บทบาทในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	49	8.4
กรรมการกลุ่มอาชีพ	35	6.0
กรรมการหมู่บ้าน	53	9.1
กรรมการวิสาหกิจชุมชน	5	.9
กรรมการสหกรณ์ชุมชน	4	.7
กรรมการวัด	39	6.7
กรรมการสถานศึกษา	2	.3
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	10	1.7
สมาชิก อบต.	1	.2
เป็นสมาชิกในหมู่บ้าน	379	65.2
อื่น ๆ	4	.7
รวม	581	100

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่เป็นสมาชิกในหมู่บ้าน จำนวน 379 คน คิดเป็นร้อยละ 65.2

โดยสรุป พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาดนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นเพศหญิง ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 60.8 จำนวน 353 คน มีช่วงอายุระหว่าง 36 - 45 ปี ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 28.4 จำนวน 164 คน และคนช่วงอายุระหว่าง 46-55 ปี ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 26.8 จำนวน 155 คน ที่มีจำนวนและร้อยละที่ใกล้เคียงกัน มีช่วงการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ป.4) ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 38.4 จำนวน 223 คน มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 71.8 จำนวน 417 คน มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 37.8 จำนวน 218 คน มีหนี้สิน ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 83.0 จำนวน 478 คน มีสมาชิกในครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบในช่วงจำนวน 4 คน ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 31.9 จำนวน 173 คน มีสถานภาพสมรส ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 70.4 จำนวน 409 คน มีบทบาทในหมู่บ้านเป็นสมาชิกในหมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวนมาร้อยละ 65.2 จำนวน 379 คน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จะใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นทำการแบ่งช่วงระดับคะแนนด้วยวิธีการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น (รังสรรค์ สิงหเลิศ, 2551, น. 335) ออกเป็น 5 ช่วงเพื่อแปลผลจากผลคะแนนเฉลี่ยดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงที่ต้องการ}}$$

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{5-1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

จึงทำการแปลผลของค่าเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.10

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านทัศนคติต่อวิถีพอเพียง

ทัศนคติต่อวิถีพอเพียง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. เข้าใจต่อวิถีพอเพียงเป็นอย่างดี	4.63	.556	สูงมาก
2. สามารถนำหลักวิถีพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างง่ายดาย	4.57	.576	สูงมาก
3. คนทุกคนก็สามารถนำวิถีพอเพียงไปใช้กับชีวิตประจำวันได้	4.62	.551	สูงมาก
4. วิถีพอเพียงสามารถไปใช้กับทุก ๆ เรื่องได้จริง	4.52	.580	สูงมาก
5. วิถีพอเพียงใช้ในกิจกรรมครอบครัวได้เป็นอย่างดี	4.57	.552	สูงมาก
6. วิถีพอเพียงใช้ได้กับทุกกิจกรรมของชุมชน	4.54	.591	สูงมาก
7. วิถีพอเพียงเกิดประโยชน์กับข้าพเจ้า/ครอบครัว/ชุมชน	4.62	.530	สูงมาก
8. ตรึกตรองแล้ววิถีพอเพียงสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต	4.58	.547	สูงมาก
9. วิถีพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาที่เป็นผลดี	4.61	.512	สูงมาก
10. ในครอบครัว/ชุมชนมีสมาชิกเห็นด้วยกับหลักวิถีพอเพียง จึง สามารถนำไปใช้ได้	4.57	.555	สูงมาก
11. วิถีพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติที่น่าสนใจ	4.59	.527	สูงมาก
12. วิถีพอเพียงเป็นหลักในการพัฒนาประเทศได้ดี	4.55	.569	สูงมาก
13. วิถีพอเพียงเป็นการปลูกฝังความรู้สึกที่ดีต่อการพัฒนาตนเองให้มี คุณธรรมจริยธรรมเพิ่มความรู้และทักษะในการทำงาน	4.65	1.720	สูงมาก
14. หากปฏิบัติตามวิถีพอเพียงก็สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแน่นอน	4.56	.574	สูงมาก
15. วิถีพอเพียงทำให้รู้จักการทำแผนการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็น	4.51	.559	สูงมาก
16. การนำวิถีพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตทำให้มีครอบครัว ที่อบอุ่น	4.56	.550	สูงมาก
17. เชื่อว่าปัญหาความยากจนสามารถแก้ไขได้ด้วยวิถีพอเพียง	4.51	.592	สูงมาก
รวม	4.574	.411	สูงมาก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านทัศนคติต่อวิถีพอเพียง พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ เข้าใจต่อวิถีพอเพียงเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.63$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มากที่สุด คือ วิถีพอเพียงเป็นการปลูกฝังความรู้สึกที่ดีต่อการพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มความรู้และทักษะในการทำงาน (S.D.= 1.72) ผลการวิเคราะห์รวมทั้งหมด ด้านทัศนคติ ($\bar{X} = 4.57$) (S.D. = .411) แสดงว่าอยู่ในระดับสูงมาก

ตารางที่ 4.11

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านค่านิยมในชุมชน

ค่านิยมในชุมชน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. วิธีพอเพียงทำให้ชุมชนพึ่งพาอาศัยกันร่วมมือกันช่วยเหลือ กันเอื้อกัน	4.48	.606	สูงมาก
2. วิธีพอเพียงสอนให้คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ สุจริต	4.46	.643	สูงมาก
3. วิธีพอเพียงสร้างคนให้มีความขยันขันแข็งมีมานะอดทน	4.53	.567	สูงมาก
4. คนในชุมชนมีความเคารพต่อผู้อาวุโส	4.47	.631	สูงมาก
5. วิธีพอเพียงสอนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4.51	.574	สูงมาก
6. เชื่อในเรื่องเหตุผลความเป็นจริงรู้จักคิดใช้ปัญญาแก้ปัญหาที่มีเหตุผลมากขึ้น	4.46	.573	สูงมาก
7. การศึกษาการจะพาตนเองให้รอดจากปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ	4.52	.597	สูงมาก
8. วิธีพอเพียงทำให้ทุกคนกล้าตัดสินใจและกล้าแสดงออกทาง ความคิดและการกระทำ	4.45	.618	สูงมาก
9. รักความสบาย ใช้จ่ายเกินตัวเป็นการนำไปสู่การมีหนี้สิน	4.35	.872	สูงมาก
10. ขอบอิสระ ไม่ชอบอยู่ภายใต้อำนาจของใคร	4.40	.678	สูงมาก
รวม	4.462	.454	สูงมาก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านค่านิยมในชุมชน พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ วิธีพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติที่น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.59$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มากที่สุด คือ รักความสบายใช้จ่ายเกินตัวเป็นการนำไปสู่การมีหนี้สิน (S.D. = .872) ผลการวิเคราะห์รวมทั้งหมดด้านค่านิยมในชุมชน ($\bar{X} = 4.46$) และ (S.D. = .454) แสดงว่าอยู่ในระดับสูงมาก

ตารางที่ 4.12

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านวัฒนธรรมในชุมชน

วัฒนธรรมชุมชน			แปล
	\bar{X}	S.D.	ผล
1. บอกเล่าถึงความภูมิใจในวิถีพอเพียงแก่ผู้อื่นเสมอ	4.46	.594	สูงมาก
2. แต่งกายแบบเรียบง่ายและมีความเคารพต่อผู้อื่น	4.46	.564	สูงมาก
3. ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีพอเพียง	4.45	.572	สูงมาก
4. ร่วมอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญา โดยนำภูมิปัญญามาใช้ในชีวิตประจำวัน	4.44	.574	สูงมาก
5. การรวมตัวกันแก้ปัญหาในชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น	4.49	.577	สูงมาก
6. แสวงหาความรู้แบบใหม่เพื่อสืบทอดจิตวิญญาณและการพึ่งตนเอง	4.43	.605	สูงมาก
7. มีจิตสำนึกที่แจ่มชัดในวัฒนธรรม	4.46	.605	สูงมาก
8. ปัญญาชนของชาวบ้านคือ ผู้เฒ่า ขจ่า แถน	4.32	.710	สูงมาก
9. โดยพื้นฐานชุมชนคือผู้ครอบครองทรัพยากรในพื้นที่	4.36	.664	สูงมาก
10. ฐานวัฒนธรรมเป็นปราการที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน	4.44	.601	สูงมาก
รวม	4.452	.465	สูงมาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านวัฒนธรรมในชุมชน พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ การรวมตัวกันแก้ปัญหาในชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น ($\bar{X} = 4.49$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มากที่สุด คือ ปัญญาชนของชาวบ้านคือ ผู้เฒ่า ขจ่า แถน (S.D. = .710) ผลการวิเคราะห์รวมทั้งหมดด้านวัฒนธรรมในชุมชน ($\bar{X} = 4.45$) และ (S.D. = .465) แสดงว่าอยู่ในระดับสูงมาก

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง 5 ด้าน ประกอบไปด้วย การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณการดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกันการดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้ด้านการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม และผลรวมการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงทั้ง 5 ด้าน

ตารางที่ 4.13

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ

การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ระดับรายได้ที่ข้าพเจ้าได้รับมีความพอดี	4.38	.661	สูงมาก
2. ทุกวันข้าพเจ้าบริโภคด้วยความพอประมาณ	4.42	.590	สูงมาก
3. แสวงหาความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบพอประมาณอยู่เสมอ	4.45	.590	สูงมาก
4. มีบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง	4.35	.657	สูงมาก
5. บังคับตนเองด้านวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	4.44	.609	สูงมาก
รวม	4.497	.483	สูงมาก

ตารางที่ 4.14

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล

การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในตัวเอง เช่น การลดและเลิกอบายมุข	4.46	.573	สูงมาก
2. ได้ยึดหลักความมีเหตุผลในการทำงานร่วมกับเพื่อน	4.43	.621	สูงมาก
3. ควบคุมการใช้จ่ายของตัวเองในชีวิตประจำวัน	4.41	.630	สูงมาก
4. ทำกิจกรรมพิเศษ เช่น การเล่นกีฬา ทำงานพิเศษอย่างสม่ำเสมอ	4.35	.699	สูงมาก
5. ได้ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและประหยัด	4.44	.606	สูงมาก
รวม	4.409	.516	สูงมาก

ตารางที่ 4.15

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน

การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. พยายามสร้างครอบครัวให้อบอุ่นอยู่เสมอ	4.52	.571	สูงมาก
2. หมั่นฝึกสมาธิให้มั่นคง เที่ยงธรรมและตั้งมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม	4.45	.619	สูงมาก
3. วางแผนเตรียมพร้อมกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดซึ่งอาจเกิดขึ้น ในอนาคต	4.40	.589	สูงมาก
4. ยึดมั่นในวินัยของตน เช่น การฝากเงินออม ฯลฯ	4.44	.604	สูงมาก
5. ได้ใช้เวลาว่างในการทำอาชีพเสริมเป็นประจำ	4.46	.588	สูงมาก
รวม	4.415	.512	สูงมาก

ตารางที่ 4.16

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้

การดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. วิธีพอเพียงทำให้สามารถพึ่งตนเองได้	4.60	.550	สูงมาก
2. วิธีพอเพียงเป็นเรื่องการเดินสายกลาง	4.52	.555	สูงมาก
3. ความพอเพียงคือไม่ฟุ่มเฟือยระเบียบเคร่งเครียด	4.48	.620	สูงมาก
4. วิธีพอเพียงเป็นเรื่องพุทธธรรม	4.42	.618	สูงมาก
5. วิธีพอเพียงสามารถมีของหรูหราได้แต่ไม่ควรมีมากเกินไป	4.46	.644	สูงมาก
รวม	4.455	.476	สูงมาก

ตารางที่ 4.17

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม

การดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. พยายามเพิ่มพูนความรู้ โดยการติดตามข่าวสารทำให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน	4.51	.565	สูงมาก
2. พยายามทำความคิดให้ถูกต้องเที่ยงธรรมมั่นคงอยู่ในเหตุผล	4.48	.534	สูงมาก
3. รู้จากการปฏิบัติจริงและประเมินผลของการปฏิบัติ	4.45	.563	สูงมาก
4. ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์และสุจริตอยู่เสมอ	4.50	.547	สูงมาก
5. ดำเนินชีวิตด้วยหลักคุณธรรมนำความรู้เสมอ	4.49	.543	สูงมาก
รวม	4.488	.466	สูงมาก

ตารางที่ 4.18

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมทั้ง 5 ด้าน

รวมการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงทั้ง 5 ด้าน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ	4.497	.483	สูงมาก
2. การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล	4.409	.516	สูงมาก
3. การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน	4.415	.512	สูงมาก
4. การดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้	4.455	.476	สูงมาก
5. ด้านการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม	4.488	.466	สูงมาก
รวม	4.453	.422	สูงมาก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ผลวิเคราะห์จากมากไปน้อยตามลำดับ พบว่า ค่าเฉลี่ยที่ได้ คือ การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ ($\bar{X} = 4.497$) ด้านการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม ($\bar{X} = 4.488$) การดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้ ($\bar{X} = 4.455$) การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 4.415$) การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.409$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้ คือการดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล (S.D. = .516) การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน (S.D. = .512) การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ (S.D. = .483) การดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้ (S.D. = .476) ด้านการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม (S.D. = .466) อยู่ในระดับสูงมาก

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้สถิติ ด้วยสถิติพหุคูณถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis) โดยเลือกวิธีการแบบ Stepwise พร้อมกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ .05 ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกระทำตัวแปร ดังนี้

1. กำหนดรหัสตัวแปรสำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังแสดงในตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19

การกำหนดรหัสตัวแปรที่จะใช้ในการนำเข้าสู่สมการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ตัวแปร	ประเภทตัวแปร	รหัส
เพศ	Interval scale	X1
อายุ	Interval scale	X2
การศึกษา	Interval scale	X3
รายได้ต่อเดือนประมาณ	Interval scale	X4
อาชีพ	Interval scale	X5
หนี้สิน	Interval scale	X6
สมาชิกในครอบครัวที่ท่านต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู	Interval scale	X7
สถานภาพการสมรส	Interval scale	X8
บทบาท หรือ ตำแหน่งภายในชุมชนที่ท่านเป็นอยู่	Interval scale	X9
ทัศนคติต่อวิถีพอเพียง	Interval scale	X10
ค่านิยมในชุมชน	Interval scale	X11
วัฒนธรรมในชุมชน	Interval scale	X12
การดำเนินชีวิต ตามวิถีพอเพียง	Interval scale	Y

2. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษารายได้ต่อเดือนประมาณ อาชีพหนี้สิน สมาชิกในครอบครัวที่ท่านต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู สถานภาพการสมรสบทบาท หรือ ตำแหน่งภายในชุมชนที่ท่านเป็นอยู่ ทัศนคติต่อวิถีพอเพียง ค่านิยมในชุมชนวัฒนธรรมในชุมชนกับ การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ระหว่างตัวแปรทั้งหมดเพื่อเป็นการทดสอบว่าตัวแปรใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ก็จะนำเฉพาะตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่สมการการวิเคราะห์พหุคูณถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)

ตารางที่ 4.20

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ชื่อตัวแปร (X)	ประเภทของ ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ความสัมพันธ์ (r) กับ การดำเนินชีวิตตาม วิถีพอเพียง(Y)
เพศ (X1)	Interval scale	.043
อายุ (X2)	Interval scale	.006
การศึกษา (X3)	Interval scale	-.260**
รายได้ต่อเดือนประมาณ (X4)	Interval scale	-.153**
อาชีพ (X5)	Interval scale	-.181**
หนี้สิน (X6)	Interval scale	-.084*
สมาชิกในครอบครัวที่ท่านต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู (X7)	Interval scale	-.039
สถานภาพการสมรส (X8)	Interval scale	.099*
บทบาท หรือ ตำแหน่งภายในชุมชนที่ท่านเป็นอยู่ (X9)	Interval scale	-.441**
ทัศนคติต่อวิถีพอเพียง (X10)	Interval scale	.673**
ค่านิยมในชุมชน (X11)	Interval scale	.718**
วัฒนธรรมในชุมชน (X12)	Interval scale	.802**

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ตัวแปรอิสระ (X1-X12) ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 9 ตัวแปร ได้แก่ การศึกษา(X3) รายได้ต่อเดือนประมาณ (X4) อาชีพ (X5) หนี้สิน (X6) สถานภาพบทบาทหรือตำแหน่งภายในชุมชน (X7) ทัศนคติต่อวิถีพอเพียง (X10) ค่านิยมในชุมชน (X11) และวัฒนธรรมในชุมชน (X12) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง -.084 ถึง .802 ตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปรจึงเหมาะสมที่จะนำไปเข้าสู่สมการพหุคูณถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear Regression) เพื่อหาการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ทำการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิเคราะห์ถดถอย

พหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปร โดยใช้ Multiple Linear Regression และเลือกวิธีแบบ Stepwise ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21

ลำดับตัวแปรพยากรณ์ของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง	Unstandardized		Standardized		Collinearity		
	Coefficients		Coefficients		Statistics		
	B	S.E.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
(Constant)	.884	.154		5.757	.000		
การศึกษา (X3)	-.007	.009	-.021	-.743	.458	.653	1.530
รายได้ต่อเดือนประมาณ (X4)	.013	.014	.023	.892	.373	.766	1.305
อาชีพ (X5)	-.012	.008	-.039	-1.572	.117	.854	1.172
หนี้สิน (X6)	.074	.028	.065	2.659	.008*	.885	1.130
สถานภาพการสมรส (X8)	.012	.013	.023	.918	.359	.823	1.214
บทบาทหรือตำแหน่งใน ชุมชนที่ท่านเป็นอยู่ (X9)	-.011	.003	-.104	-3.845	.000*	.716	1.397
ด้านทัศนคติ (X10)	.183	.035	.176	5.160	.000*	.450	2.223
ด้านค่านิยม (X11)	.142	.037	.152	3.881	.000*	.343	2.917
ด้านวัฒนธรรมชุมชน (X12)	.478	.034	.527	14.136	.000*	.378	2.646

$$SE_{est} = \pm 0.23228$$

$$R = 0.839; R^2 = 0.704; \text{Adj. } R^2 = 0.700; F = 148.819; p\text{-value} = 0.000$$

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.21 พบว่า 1. การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก (ไม่เกิด Multicollinearity) ทำการตรวจสอบ Multicollinearity จะใช้ค่า Varianceinflationfactor (VIF) และค่า Tolerance โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบดังนี้ ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 10 หากเกินกว่านี้แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก และหากค่า Tolerance < 0.2 แสดงว่าเกิด Multicollinearity

จากผลการวิเคราะห์จะพบว่า ค่า VIF สูงสุดที่ได้มีค่า 2.917 ซึ่งไม่เกิน 10 และ ค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุด .343 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.2 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันระดับสูงหรือไม่ (ไม่เกิด Multicollinearity) 2. การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้ F-test (ANOVA) พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งห้าตัว ได้แก่ หนี้สิน บทบาทหรือตำแหน่งในชุมชนภาพรวมด้านทัศนคติภาพรวมด้านค่านิยม และ ภาพรวมด้านวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรตาม (การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง) ($F = 148.819$; $p\text{-value} = 0.000$) 3. ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญของค่าคงที่และสัมประสิทธิ์แต่ละตัวกับตัวแปรตามในสมการ พบว่า ตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าสมการปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม ($\text{Sig} \leq .008$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.839 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ร้อยละ 0.700 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.23228

สมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในรูปคะแนนดิบ เป็นดังนี้

$$Y = .884 + -.007 \text{ การศึกษา (X3)} + .013 \text{ รายได้ต่อเดือนประมาณ (X4)} + -.012 \text{ อาชีพ (X5)} + .074 \text{ หนี้สิน (X6)} + .012 \text{ สถานภาพการสมรส (X8)} + -.011 \text{ บทบาทหรือตำแหน่งในชุมชน (X9)} + .183 \text{ ทศนคติ (X10)} + .142 \text{ ค่านิยม (X11)} + .478 \text{ วัฒนธรรม (X12)}$$

$$Z = .065 \text{ หนี้สิน (X6)} + -.104 \text{ บทบาทหรือตำแหน่งในชุมชนที่ท่านเป็นอยู่ (X9)} + .176 \text{ ทศนคติ (X10)} + .152 \text{ ค่านิยม (X11)} + .527 \text{ วัฒนธรรมชุมชน (X12)}$$

ส่วนตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ได้แก่ การศึกษา, รายได้ต่อเดือนประมาณ, อาชีพ, และสถานภาพการสมรส

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบล ยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การศึกษาศึกษาแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลำดับดังนี้

1. จัดตั้งผู้ช่วยนักวิจัย โดยตั้งจากคนในชุมชนและคนในครอบครัวได้แก่นางสุภาภรณ์ ญบุญมา อายุ 46 ปี อาชีพเกษตรกรกรรม นางสาววีรยา ญบุญมา และนางสาวศศิธร ไชยพรม อายุ 23 ปี อาชีพครูสอนเด็กพิเศษ ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย และผู้คนในชุมชน ผู้วิจัยทำหน้าที่บันทึกข้อมูลและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย นายสันติ ญบุญมา อายุ 44 ปี อาชีพชวานาเกษตรกรรม ทำหน้าที่สำรวจชุมชนและให้ข้อมูล นางสาววีรยา ญบุญมา และนางสาวศศิธร ไชยพรม ทำหน้าที่

2. ค้นหากลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย โดยมีวิธีค้นหาจากหมู่บ้านประชาชนในตำบลยางตลาดที่เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญในเรื่องการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และนำผลที่ได้มาสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน

3. กำหนดปฏิทินศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 4.22

ปฏิทินการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

กิจกรรมการวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	ตัวแทนชุมชนของหมู่บ้านทั้ง 20	การสนทนา	ตุลาคม – ธันวาคม	เข้าใจการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงที่
ศึกษาแนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์	หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน	กลุ่มย่อย, การศึกษาหาแนวทาง	พ.ศ.2559	เหมาะสมในการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงสามารถปฏิบัติได้และเป็นที่ยอมรับ

ตารางที่ 4.22 การดำเนินการตามปฏิทินจากการดำเนินการตามปฏิทินที่กำหนด ผลการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

4.1 การสัมภาษณ์เสวนากลุ่มย่อย “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง

ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 โดยกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านทั้ง 20 หมู่บ้าน ตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน นายเสรี ภูสาย หมู่ 1 ยางตลาด (อาสาสมัคร อ.ส.ม.) นางละมุล หงส์สาวา หมู่ 5 บ้านเปลือย (ชาวบ้าน) นายไพบูลย์ ภูนัฒมะย์ หมู่ 3 บ้านค้อ (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) นางรัชนิวรรณเชาพานิช หมู่ 4 บ้านโคก (ชาวบ้าน) นางวาสนา ภูจืดตุ หมู่ 5 บ้านเปลือย (ชาวบ้าน) นายบุญเหลือ ภูพิพัฒน์ หมู่ 6 บ้านยางน้อย (ผู้ใหญ่บ้าน) นายสันติ นางสุภาภรณ์ ภูบุญมา หมู่ 7 บ้านหัวจัว (ผู้นำชาวบ้าน) นายสิทธิชัย ประทุมวัน หมู่ 8 บ้านหัวจัว (ชาวบ้าน) นายอุบล พันธุกุล หมู่ 9 บ้านอร่ามมงคล (ผู้ใหญ่บ้าน) นางประสิทธิ์ ภูเล่นทับ หมู่ 10 บ้านดงบ่อเหนือ (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) นายศักดิ์คำ โครตทาแก หมู่ 11 บ้านสว่างอารมณ์ (ผู้ใหญ่บ้าน) นางนารี คำศิลา หมู่ 12 บ้านดอนยูน้อย (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) นายสมประสงค์ ภูเจดีย์ หมู่ 13 บ้านสองฮี (ผู้ใหญ่บ้าน) นายเทวัน ภูคะฮา

หมู่ 14 บ้านสองสี (ผู้ใหญ่บ้าน) นางอรุณี ใจแก้ว หมู่ 15 บ้านจอมศรี (ผู้ใหญ่บ้าน) นายจันทร์โดย รัตนศรี หมู่ 16 บ้านดอนยุง (ผู้ใหญ่บ้าน) นายสุรศักดิ์ พรหม โครต หมู่ 17 บ้านดอนยุงสวรรค์ (ผู้ใหญ่บ้าน) นายปรีชา เครือสุวรรณ หมู่ 18 บ้านไทยเจริญ (ผู้ใหญ่บ้าน) นางจัน ภูบึง หมู่ 19 บ้าน ดงบ่อใต้ (ชาวบ้าน) นางกรรณิกา ละม้าย หมู่ 20 บ้านดอนปอแดง (ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้สนใจเข้าร่วม รับฟังแสดงความคิดเห็น โดยได้ค้นหาการหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติ รวมทั้งค้นหาปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนต่อการพัฒนา ในการเสวนากลุ่มเชิงลึกของ ชาวบ้านพบว่า ในชุมชนมีค่านิยมที่เป็นปัจเจกมากขึ้น ไม่พึ่งพากันทั้งยังขาดการพึ่งพาตนเอง ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมีความเปราะบาง ทั้งปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชนที่ไม่ดีนัก ปัญหานี้ต้องหาแนวทางในการแก้ไข

ภาพที่ 4.1 การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน

ในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559 การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน อาจารย์หลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งให้เห็นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณค่า มีพลังต่อการ ออกแบบการดำเนินชีวิตของผู้คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนำมาใช้ดำเนินชีวิตและมันสามารถเชื่อมโยง กับการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืนได้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวชี้้นำให้คนได้คิด แบบ ชีวิตของคนในชุมชนมันเคลื่อน ไปด้วยชุดความรู้ ถ้าเราจะออกแบบชีวิตเราต้องเริ่มถามว่า “วันนี้เรา

ดำรงชีวิตอยู่ด้วยชุดความรู้ชุดใด” นี่เป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้นเงื่อนไขหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมี 2 เงื่อนไข คือความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ตัวนี้เป็นตัวที่นำพาให้คนออกแบบวิถีชีวิตได้ชุดความรู้ของคนในชุมชนจะมีคุณธรรมกำกับอยู่ในรูปของคำบอกสอน ข้อห้าม คำพึงเพย หรือแม้แต่จารีต วัฒนธรรมและประเพณี ท่านอาจารย์ชี้ว่าคุณธรรมที่บอกเข้ากับความรู้จะเป็นตัวนำให้ผู้คนใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผน คือมีเหตุผล มีพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน

ภาพที่ 4.2 การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน และกลุ่มคนชาวบ้านตำบลยางตลาด

ในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559 การเสวนาเชิงลึก “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.อาทิตย์ บำรุงเชื้อ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต “ชุมชนการวะตะธรรม” ผู้ก่อตั้งศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียงชี้ให้เห็นสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงไปในทุกด้านอย่างรวดเร็ว มีสัญญาณบ่งบอกว่าคนเริ่มเสื่อมถอยคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดึงมาความสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลงสร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัวและการมีส่วนร่วมในสังคมลดลง อันเกิดจากคนขาดภูมิคุ้มกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผู้คนขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต การสร้างสถาบันของชุมชนให้เข้มแข็งเป็นพลังร่วมในการทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่ยึดหลักผลประโยชน์ของชุมชนโดยส่วนรวม การดำเนินชีวิตตามปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง การทำการเกษตรตามแนวปรัชญาทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ต้องเคารพธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และลดต้นทุนด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ เพราะการเกษตรก็คือปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติที่สืบเนื่องมาจากอดีต ท่านเห็นว่า การเกษตรจะต้องเริ่มต้นจากการเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติคือเคารพในความเชื่อ ความศรัทธาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งยังต้องให้ความเคารพกันในครอบครัว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 4.3 การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.อาทิตย์ บำรุงเชื้อ

ในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559 การเสวนาเชิงลึก “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.ยีนยง โอภากุล (แอด คาราบาว) ซึ่งให้เห็น การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้คน การเรียนรู้ธรรมชาติ จะก่อให้เกิดการพึ่งพิงกันอย่างสมเหตุสมผล และวิถีพอเพียงนั้นสร้างความสงบให้ชีวิต เป็นวิถีที่ให้ผลกำไรอย่างยั่งยืนไม่พุ่มพุยกับปัจจัยภายนอก ทั้งยังสร้างสถาบันครอบครัวให้แข็งแรงด้วยการร่วมมือปฏิบัติกับคนในครอบครัว จะเกิดการเข้าใจกันมากขึ้น คุยกันมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าวิถีพอเพียงคือเกาะป้องกันที่ดี คือภูมิคุ้มกันที่ดีของคนในครอบครัวและชุมชน

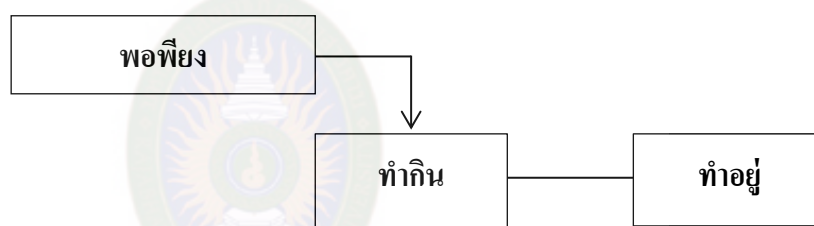

ภาพที่ 4.4 การเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจพอเพียง” โดยวิทยากร ดร.ยีนยง โอภากุล (แอดคาราบาว)

ภาพที่ 4.5 นายสมประสงค์ ภูเจดีย์ หมู่ 13 บ้านสองสี (ผู้ใหญ่บ้าน)

แนวทางการพัฒนาเริ่มด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยเริ่มต้นจากครอบครัว อีกทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน การเริ่มต้นทำสิ่งที่ยั่งยืนให้ยั่งยืนอย่างแท้จริงได้นั้น ต้องเริ่มจากความรัก ความศรัทธา ที่คนในครอบครัวร่วมกันปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก มีคุณธรรม มีเหตุและมีผล มีการ “ทำอยู่ ทำกิน” โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น สถาบันครอบครัวคือภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดในการเลือกดำเนินชีวิต วิธีพอเพียงเป็นวิธีที่น่าครอบครัวมาอยู่ ดังนั้นหากสถาบันครอบครัวเริ่มต้นจากคนในครอบครัว วิธีชีวิตที่ยั่งยืนที่แท้จริงก็จะตกสู่ลูกหลาน การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับทุก ๆ สิ่งให้ความสำคัญของคุณค่าของชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตต้องพึ่งพากันระหว่าง คน พืช และสัตว์ พึ่งพิงโดยไม่เบียดเบียนจนเกินขอบเขต การดำรงชีวิตที่ยั่งยืนย่อมนำพาชีวิตดีเสมอ

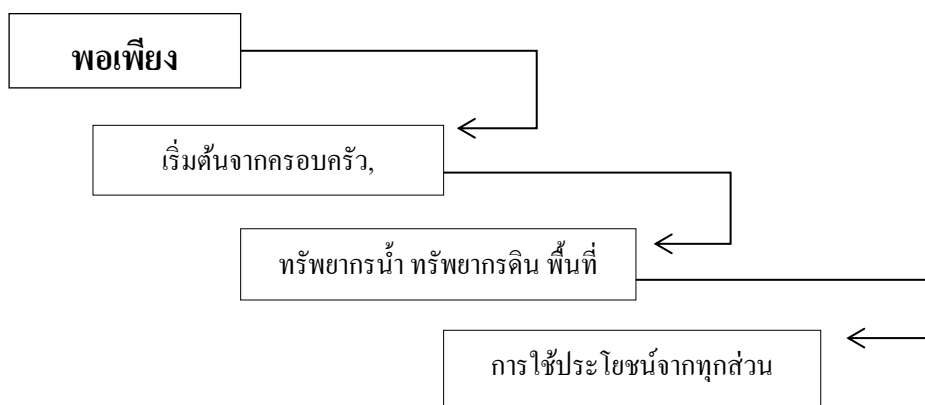

ภาพที่ 4.6 พอเพียงคือการทำอยู่ ทำกิน สัมเคราะห์จากการแสดงความคิดเห็นของตัวแทนคนในหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.7 นายศักดิ์ดา โครตทาแก หมู่ 11 บ้านสว่างอารมณ์ (ผู้ใหญ่บ้าน)

รูปธรรมที่เป็นตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ในพื้นที่ บางพื้นที่ยังไม่กล้าพอที่จะมีความคิดปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ความเปลี่ยนแปลงเป็นคำที่ชาวบ้านเข้าใจว่าเป็นเรื่องใหญ่ ดังนั้นการให้ลงมือปรับเปลี่ยนอะไรง่าย ๆ มักไม่เป็นผล ในพื้นที่นั้น ๆ ต้องมีผู้ที่กล้าทำเพื่อ “ขายตัวเองก่อน” คือทำเป็นแบบอย่างให้ชาวบ้านได้เห็น หากมีคนที่ยืนทำก่อนแล้วเห็นผล ชาวบ้านมักจะทำตาม เช่นพื้นที่ของนายสันติ ภูบุญมา หมู่ 7 บ้านห้วยจั่ว ปรับเปลี่ยนที่นาให้เป็นไร่นวนเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้รับความรู้และการเรียนรู้จากศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง และนำมาต่อยอดและปรับเปลี่ยน ในเนื้อที่ของตน ขนาดเนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน ด้วยการขุดบ่อ ขนาด 1,260 ลบ.ม. สองบ่อ และทำคูให้มีขนาดใหญ่พอ เพื่อให้รถยนต์สามารถวิ่งได้ และสำหรับปลูกบ้าน และมีท่อมะนาวปลูกเรียงตามไหล่คูทั้งสองฝั่งรวม 60 ท่อ รวมทั้งปลูกไม้ยืนต้นที่ให้ผลผลิตในการบริโภคและจำหน่าย แซมสลักกันไปจากรูปธรรมตัวอย่างที่เห็นผลชัดเจน ชาวบ้านในหมู่บ้านก็เริ่มกล้าคิดที่จะปรับเปลี่ยนพื้นที่ของตนให้เป็นพื้นที่ของวิถีพอเพียง โดยการเพิ่มมูลค่าพื้นที่ จากเดิมที่พึ่งพาดลาดเป็นหลัก ปัจจุบันก็ลดการพึ่งพาดลาดได้น้อยลง

ภาพที่ 4.8 ลำดับวิธีพอเพียงสังเคราะห์จากการแสดงความคิดเห็นของตัวแทนคนในหมู่บ้าน

ข้อสรุปจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ปัญหาใหญ่ของสังคมคือปัญหาครอบครัว การแก้ปัญหาต้องเริ่มจากต้นเหตุคือครอบครัว แบบอย่างในการดำเนินชีวิต ในปัจจุบันคนในชุมชนขาดการพึ่งพาตนเอง ขาดการพึ่งพิงอาศัยกัน ไม่ว่าในด้านบุคคล และด้านทรัพยากร เกิดการเบียดเบียนจนเกินขอบเขต คนในชุมชนมักจะกระทำโดยการลอกเลียนแบบคนในครอบครัวหรือสภาพแวดล้อมของสังคม ภูมิคุ้มกันสร้างได้จากคนในครอบครัว ดังนั้นการกำหนดวิถีชีวิตสามารถกำหนดโดยการปลูกฝังให้เป็นแบบอย่างหรือกระทำให้เป็นแบบอย่าง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง จะต้องใส่ใจควบคู่กับการเรียนรู้อยู่เสมอ และเป็นการพึ่งพาตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมากเกินไป วิถีพอเพียงจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ คน พืช และสัตว์อยู่ร่วมกัน ได้อย่างยั่งยืน และสร้างความสมดุลให้วัฏจักรของสิ่งมีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติได้

4.2 สังเคราะห์คุณลักษณะของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้การจัดการเสวนากลุ่มย่อยและจากการใช้คำถามนำที่ปรับมาจากหลักสามประการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีเงื่อนไขเป็นฐานรองรับที่สำคัญสองประการ คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด

จังหวัดกาฬสินธุ์ ในช่วงเดือนตุลาคม – เดือนธันวาคม พ.ศ.2559 ซึ่งมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านทั้ง 20 หมู่บ้าน นายเสรี ภูสาย หมู่ 1 ยางตลาด (อาสาสมัคร อ.ส.ม.) นางละมุล หงส์สาวา หมู่ 5 บ้านเปลือย (ชาวบ้าน) นายไพบูลย์ ภูนัฒมัย หมู่ 3 บ้านค้อ (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) นางรัชนีวรรณเชาพานิช หมู่ 4 บ้านโคก (ชาวบ้าน) นางวาสนา ภูจืด หมู่ 5 บ้านเปลือย (ชาวบ้าน) นายบุญเหลือ ภูพิพัฒน์ หมู่ 6 บ้านยางน้อย (ผู้ใหญ่บ้าน) นายสันติ นางสุภาภรณ์ ภูบุญมา หมู่ 7 บ้านห้วยจ้าว (ผู้นำชาวบ้าน) นายสิทธิชัย ประทุมวัน หมู่ 8 บ้านห้วยจ้าว (ชาวบ้าน) นายอุบล พันธุกุล หมู่ 9 บ้านอร่ามมงคล (ผู้ใหญ่บ้าน) นางประสิทธิ์ ภูเล่นทับ หมู่ 10 บ้านคงบ่อเหนือ (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) นายศักดิ์ดา โครตทาแก หมู่ 11 บ้านสว่างอารมณ์ (ผู้ใหญ่บ้าน) นางนารี คำศิลา หมู่ 12 บ้านดอนยางน้อย (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) นายสมประสงค์ ภูเจดีย์ หมู่ 13 บ้านสองสี (ผู้ใหญ่บ้าน) นายเทวัน ภูสะอาด หมู่ 14 บ้านสองสี (ผู้ใหญ่บ้าน) นางอรุณี ใจแก้ว หมู่ 15 บ้านจอมศรี (ผู้ใหญ่บ้าน) นายจันทร์ไคย รัตนศรี หมู่ 16 บ้านดอนยาง (ผู้ใหญ่บ้าน) นายสุรศักดิ์ พรหมโครต หมู่ 17 บ้านดอนยางสวรรค์ (ผู้ใหญ่บ้าน) นายปรีชา เครือสุวรรณ หมู่ 18 บ้านไทยเจริญ (ผู้ใหญ่บ้าน) นางจัน ภูปึง หมู่ 19 บ้านคงบ่อใต้ (ชาวบ้าน) นางกรรณิกา ละม้าย หมู่ 20 บ้านดอนบ่อแดง (ผู้ใหญ่บ้าน) และชาวบ้านอีก 40 คน โดยได้ค้นหาการหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ ในการเสวนาสังเคราะห์ดังกล่าวได้บทสรุปว่าหนึ่งคนทำ ก็จะมีสองและสามต่อๆกัน ไป ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ และสิ่งมีชีวิตต้องพึ่งพากันระหว่าง คน พืช และสัตว์ ความสมดุลของวัฏจักรชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

4.3 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อสรุป จากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประเด็นสำคัญคือชุมชนกำลังเผชิญกับความเสี่ยงต่อการสูญเสียของทรัพยากร และการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งค่านิยมในชุมชนที่เปลี่ยนไป ยึดถือค่านิยมที่เป็นปัจเจกบุคคล วัตถุนิยม ขาดความพอประมาณในการดำเนินชีวิต จากการวิเคราะห์ร่วมกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า หนึ่งคนเป็นแบบอย่างก็จะมีสองและสามต่อ ๆ ไป ต้องมีคนในชุมชนมีการปฏิบัติที่เห็นผลเป็นรูปธรรมและสามารถให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง โดยได้มองเห็นว่าการดำเนินชีวิตพอเพียงนั้นเป็นวิถีของความยั่งยืน ชุมชนมีจุดแข็งอยู่ในเรื่องของการเปิดใจเรียนรู้และยอมรับฟังและมีความคิดที่จะเริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตน หากมีคนนำเดินยังแบ่งปัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี จึงต้องนำจุดแข็งนี้ไปสู่การพัฒนาการดำเนิน

ชีวิตตามวิถีพอเพียงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนอยู่ดีต่อไป

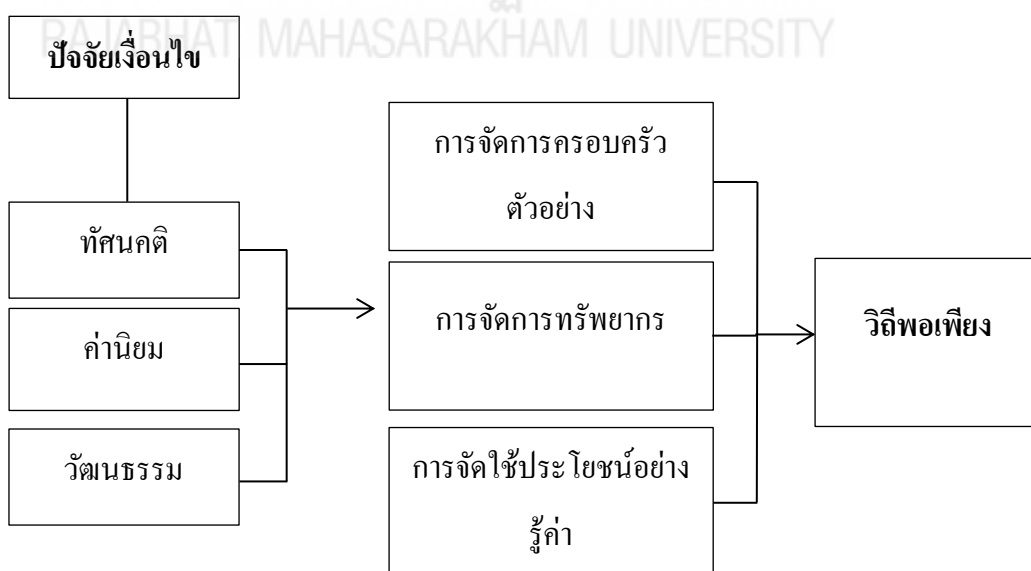
4.4 การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การสังเคราะห์ผลการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ หนี้สิน บทบาทในชุมชน ทักษะคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม

ผลการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดการครอบครัวแบบอย่าง การจัดการทรัพยากร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างรู้ค่า

ผู้วิจัยสังเคราะห์ผลการวิจัยสองระยะเข้าด้วยกัน ดังนี้

ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับค่านิยม ซึ่งมีความสำคัญในการเลือกดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ยึดมั่นในค่านิยมที่มีเหตุและมีผล การดำเนินชีวิตก็ดำเนินไปด้วยความไม่ประมาท และวัฒนธรรมชุมชน เป็น โครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมของคนในชุมชน

การจัดการครอบครัวแบบอย่าง ครอบครัวคือรากฐานสำคัญในการก่อตัวของความสุขในการดำเนินชีวิต แบบอย่างการกระทำย่อมชี้ทางให้คนในครอบครัวปฏิบัติตาม จุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเรียนรู้คือครอบครัว ครอบครัวที่ดีก็จะเกิดขึ้นได้ ร่วมกันปลูกฝังให้ความรู้ในทางที่ถูกควรคู่กับการปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง รวมถึงการปลูกฝังให้รู้จักรักและหวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การดูแลควบคู่กับพึงพา ก็จะทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่มีความสมบูรณ์ตลอดฤดูกาล การใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่า ก็จะทำให้เราเข้าถึงขีดจำกัดในการพึ่งพาทรัพยากร และรู้จักการดูแลรักษาให้คงอยู่วิถีพอเพียงจึงเป็นวิถีที่ให้ความสุขโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นและตัวเอง และยังสร้างภูมิคุ้มกันให้การดำเนินชีวิต และครอบครัวให้ดำเนินชีวิตไปด้วยความไม่ประมาท และมีเหตุมีผลในการตัดสินใจ วิถีพอเพียงให้ความยั่งยืนแก่ทุก ๆ สรรพสิ่ง ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต ที่ยังคงต้องพึ่งพิงอาศัยกันและกันอยู่เสมอ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด เป็นกระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้น 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ดำเนินการโดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนในเขตตำบลยางตลาดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ด้วยการทำแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ทั้ง 20 หมู่บ้าน จำนวน 581 ชุดระยะที่ 2 เพื่อศึกษาการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ดำเนินการโดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมายเจาะจงเลือกจากผู้ที่มิคุณลักษณะงานวิจัยโดยมีวิธีค้นหาจากผู้คนที่เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญในเรื่องการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงการเสวนาเชิงลึกโดยตัวแทนชุมชนแต่ละหมู่บ้านทั้ง 20 หมู่บ้าน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ได้แก่ การเสวนาทางวิชาการ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ ที่สำคัญคือใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) เชิงปริมาณเพื่ออธิบายคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายและวัดระดับความรู้ความเข้าใจการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ระยะเวลาที่ใช้ศึกษา ระหว่างเดือนกรกฎาคมพ.ศ.2559 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559

สาระสำคัญ มุ่งเน้นศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาดจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมแนวทางการพัฒนาในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบนหลักการสำคัญที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมตลอดจนยึดมั่นในค่านิยมที่ดี โดยยึดหลักการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของคนในชุมชนบนฐานคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในตำบลยางตลาดดังนี้

5.1.1 การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ผลวิเคราะห์จากมากไปน้อยตามลำดับ พบว่า ค่าเฉลี่ยที่ได้ คือ การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ ($\bar{X} = 4.497$) ด้านการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม ($\bar{X} = 4.488$) การดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้ ($\bar{X} = 4.455$) การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 4.415$) การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.409$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้ คือ การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล (S.D. = .516) การดำเนินชีวิตด้วยการมีภูมิคุ้มกัน (S.D. = .512) การดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ (S.D. = .483) การดำเนินชีวิตด้วยการมีความรู้ (S.D. = .476) ด้านการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม (S.D. = .466) อยู่ในระดับสูงมาก

5.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม (Sig \square .008) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.839 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ร้อยละ 0.700 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.23228

5.1.3 แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

5.1.3.1 ประเด็นสำคัญคือชุมชนกำลังเผชิญกับความเสี่ยงต่อการสูญสลายของทรัพยากร และการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งค่านิยมในชุมชนที่เปลี่ยนไป ยึดถือค่านิยมที่เป็นปัจเจกบุคคล วัตถุนิยม ขาดความพอประมาณในการดำเนินชีวิต จากการวิเคราะห์ร่วมกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย เห็นว่า หนึ่งคนเป็นแบบอย่างก็จะมีสองและสามต่อ ๆ ไป ต้องมีคนในชุมชนมีการปฏิบัติที่เห็นผลเป็นรูปธรรมและสามารถให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง โดยได้มองเห็นว่าการดำเนินชีวิตพอเพียงนั้นเป็นวิถีของความยั่งยืน ชุมชนมีจุดแข็งอยู่ในเรื่องของการเปิดใจเรียนรู้และยอมรับฟังและมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนยังแบ่งปันยึดมั่นในขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี จึงต้องนำจุดแข็งนี้ไปสู่การพัฒนาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนอยู่ดี

5.1.3.2 กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และมีท่าทีตอบรับในแนวความคิดการพัฒนาเป็นอย่างดี มีการคิดปรับประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตและเปิดใจเรียนรู้ศึกษา แต่จะถึงขั้นลงมือปฏิบัติตามหลักการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงหรือไม่นั้นไม่สามารถคาดเดาได้

5.1.4 รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงได้นั้นสิ่งสำคัญคือต้องมีทัศนคติที่ดีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเปิดรับการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ การมีทัศนคติที่ดีจะทำให้เปิดกว้างทางความคิด และนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับค่านิยม ซึ่งมีความสำคัญในการเลือกดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ยึดมั่นในค่านิยมที่มีเหตุและมีผล การดำเนินชีวิตก็ดำเนินไปด้วยความไม่ประมาท และวัฒนธรรมชุมชน เป็น โครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมของคนในชุมชน การจัดการครอบครัวแบบอย่าง ครอบครัวคือรากฐานสำคัญในการก่อตัวของความสุขในการดำเนินชีวิต แบบอย่างการกระทำย่อมชี้ทางให้คนในครอบครัวปฏิบัติตามจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเรียนรู้คือครอบครัว ครอบครัวที่ดีก็จะเกิดขึ้นได้ ร่วมกันปลูกฝังให้ความรู้ในทางที่ถูกควรคู่กับการปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง รวมถึงการปลูกฝังให้รู้จักรักและหวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การดูแลควบคู่กับพึ่งพา ก็จะทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่มีความสมบูรณ์ตลอดฤดูกาล การใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่า ก็จะทำให้เรารู้ถึงขีดจำกัดในการพึ่งพาทรัพยากร และรู้จักการดูแลรักษาให้คงอยู่ วิถีพอเพียงจึงเป็นวิถีที่ให้ความสุขโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นและตัวเอง และยังสร้างภูมิคุ้มกันให้กับการดำเนินชีวิต และครอบครัวให้ดำเนินชีวิตไปด้วยความไม่ประมาท และมีเหตุมีผลในการตัดสินใจ วิถีพอเพียงให้ความยั่งยืนแก่ทุกๆสรรพสิ่ง ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต ที่ยังคงต้องพึ่งพิงอาศัยกันและกันอยู่เสมอ

5.2 อภิปรายผล

การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ท้องถิ่นนั้นเป็นระบบความสัมพันธ์ที่มีคน พืช และสัตว์ ที่ต้องอยู่ด้วยการพึ่งพิงอาศัยกัน เป็นการดำเนินชีวิต ด้วยความพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน ควบคู่กับการมีความรู้และคุณธรรม เพื่อให้วิถีชีวิตที่ยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น รวมทั้งสร้างโครงสร้างครอบครัวให้แข็งแรงและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับคนในครอบครัว การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงจึงเป็นวิถีแห่งความยั่งยืนของวิถีชีวิต

5.2.1 การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ การศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ และศึกษาผ่านการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชน พบว่า การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนนั้นเป็นการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย พึ่งพาทรัพยากรเป็นหลักในการดำรงชีวิต ในปัจจุบันจะพบว่า คนในชุมชนขยันออกหากิน คือ ออกหาเก็บพืชผักที่เกิดมาตามธรรมชาติ หาปลาหาสัตว์น้ำตามลำห้วย คูคลอง และตัดไม้เพื่อนำมาเผาให้เป็นถ่าน สิ่งเหล่านี้นำไปขายเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครัวเรือนซึ่งการดำเนินชีวิตแบบนี้เป็นการดำเนินชีวิตที่ไม่ยั่งยืน ซ้ำยังเบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติจนเกินขอบเขต เป็นการทำลายระบบความสมดุลของวัฏจักรของสิ่งมีชีวิตทางอ้อม โดยจะส่งผลกระทบและปัญหาในอนาคต คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่สูงมาก แต่ขาดการลงมือปฏิบัติที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตให้วิถีชีวิตมีความยั่งยืนได้ เนื่องจากคนในชุมชนในปัจจุบันยึดมั่นค่านิยมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สร้างความฟุ่มเฟือย และขาดความสมดุลสมผลในการดำเนินชีวิต ขาดภูมิคุ้มกันที่ดีในครอบครัว คนในชุมชนสามารถบอกเล่าความรู้ในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชนรุ่นหลังได้ แต่จะมีประโยชน์อะไรหากขาดการปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่าง ดังสุภาษิตไทยที่ว่า “แบบอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” การปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างนั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดสังคมสีเขียว

อีกทั้งแนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงยังสอดคล้องในประเด็นที่ สังคมสีเขียว กล่าวถึงคือ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตไทย และความตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนไทย เป็นภูมิคุ้มกันนำไปสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการเปลี่ยนพฤติกรรมจากการบริโภคเกินพอดีไปสู่วิถีแห่งการผลิตและการบริโภคที่มีความพอดี ประหยัด รู้คุณค่าและยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนยังขาดความตระหนักและห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการที่ชุมชน ภาคประชาชน และประชาสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น จนสามารถรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนได้อย่างเหมาะสมสามารถทำให้อนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบคือ ศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านปรากฏการณ์ทางสังคม โดยผ่านวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้สามารถประเมินสถานการณ์ เห็นความเสี่ยง และการสร้างภูมิคุ้มกัน ได้ตามทิศทางแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จุดเสี่ยงคือความทันสมัย การยึดถือค่านิยมที่ฟุ่มเฟือย การดำเนินชีวิตให้เป็นแบบอย่าง ถูกลดทอนความสำคัญลง สิ่งเหล่านี้หากมีการเคลื่อนตัวเข้าในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงแล้ว จะทำให้การลดทอนความสำคัญเหล่านั้นเป็นการร่วมสมัย การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน ภูมิคุ้มกันที่ดีต้องเริ่มบนฐานหรือก่อรูป ตัวอย่างที่ดีก็นำสู่กฎเกณฑ์ที่ดีและสร้างคุณค่าที่ดี

5.2.2 แนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ข้อค้นพบจากการหาแนวทางการพัฒนาต่อวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ การจะพัฒนาวิถีพอเพียงในชุมชนให้ได้นั้นต้องปลูกฝังคนในชุมชนให้มีความภูมิใจในวิถีชีวิตแบบพอเพียง ภูมิใจในเกษตรกร และต้องปลูกฝังคนในชุมชนให้รู้ถึงการพึ่งพากัน ระหว่าง คน พืช และสัตว์ หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปวงจรของสิ่งมีชีวิตก็จะไม่สมบูรณ์การเปลี่ยนความคิดของคนในชุมชนนั้นอาจต้องใช้เวลาในการยอมรับและเรียนรู้กับการเปลี่ยนแปลง วิถีพอเพียงคือวิถีที่น่าครอบครัวให้มาอยู่ร่วมกันด้วยการช่วยเหลือกันและกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตัดสินใจผ่านความคิดเห็นของคนในครอบครัวการรวมกันคิด ร่วมกันทำ จะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับคนในครอบครัว การทำให้เป็นตัวอย่างก็คือจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ ในวันนี้ แต่มันคือผลของความยั่งยืนของชีวิตในวันข้างหน้า เราเชื่อว่าพลังของคนในชุมชนและครอบครัวสามารถเปลี่ยนแปลงความยั่งยืนที่แท้จริงของวิถีชีวิตได้ ด้วยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด

5.3.1.1 จะต้องไม่คาดหวังว่าการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของแต่ละพื้นที่นั้น ต้องดำเนินตามแบบเดียวกันเพราะชุมชนพื้นที่อื่นอาจมีบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน แต่เชื่อว่าการนำการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชุมชนหรือพื้นที่

สามารถสร้างความยั่งยืนให้ชุมชนได้ หากสามารถค้นหากระบวนการอันเหมาะสมกับบริบทชุมชนของตนเอง

5.3.1.2 จะต้องเข้าใจว่าการศึกษาคำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ นั้น ล้วนผ่านการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติของคนในชุมชนด้วยวิถีชีวิตที่ต่างกัน ดังนั้นการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติของคนในชุมชนด้วยวิถีชีวิตที่ต่างกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาคำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง

5.3.1.3 จะต้องเข้าใจว่างานวิจัยนี้เป็นงานมุ่งเปลี่ยนวิถีชีวิตค่านิยม เปลี่ยนความคิด ผู้ทำวิจัยคงต้องอาศัยการอ่อนน้อมถ่อมตนและความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติตน สามารถเข้าถึงคนในชุมชน เพราะการศึกษาคำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงเป็นการประยุกต์ของกลุ่มคนที่ใช้ความรู้คู่การปฏิบัติ หากปราศจากการใช้ความรู้คู่การปฏิบัติแล้ว จะกลายเป็นการใช้ความรู้ที่ไม่เกิดผลอะไรเลย

5.3.1.4 จะต้องเข้าใจว่าการศึกษาคำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงนั้นมีการบ่มงานด้วยความพยายามอย่างสูง และเข้าใจในความจริงด้วยการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเรื่องค่านิยม และการปฏิบัติตามวิถีพอเพียง ต้องใช้ระยะเวลา เพราะสิ่งที่ยากคือการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วกลับมาทำงานเลียนแบบกิจกรรมที่ไปเรียนรู้มา แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาของชุมชนตรงจุดได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 หากมีงานวิจัยที่จะนำผลงานวิจัย การศึกษาคำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ไปใช้ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยอยากเห็นงานวิจัย “ทำอย่างไร ให้คนไทยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มากขึ้น” เพราะจากศึกษาคำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ทำให้พบว่า คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง แต่ขาดการปฏิบัติอย่างจริงจังในชุมชน

5.3.2.2 หากมีงานวิจัยที่จะนำผลงานวิจัย การศึกษาคำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ไปใช้ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยอยากเห็นงานวิจัย “ทำอย่างไร ทำให้ผู้คนต้องการชีวิตที่พอเพียง” เพราะการศึกษาคำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง เป็นแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชนและคนในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ : สภาคทอเล็กแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *คุณลักษณะ : วิธีวิทยา งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- กฤษ อุตตมะเวทิน. (2550). *การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ก่อ สวัสดิ์พานิช. (2535). *แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม*. สืบค้นจาก www.th.wikipedia.org/wiki.
- กัลป์ยานี ปฎิมาพรเทพ. (2548). *รากแก้วแดนใต้ : ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2537). *การเสริมสร้างวินัย : คู่มือแนะแนวทางการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2547). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2545-2550*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2555). *อนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว*. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2555 ของ สศช. คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สำนักงาน. (2545). *เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2547). *การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.

- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). *การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. (2540). *สังคมวิทยา*. พระนคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชนกพร ไผทพิทักษ์กุล. (2554). *การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ริมน้ำกก*
จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ชนิดดา ภูหงส์ทอง. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*
กับความสุขเชิงอัตวิสัยในเกษตรกร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โปธิธิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง
- จิตยา สุวรรณะชญ. (2547). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- จิตติมา จำปรัตน์. (2533). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิง*
จริยธรรม ของนักศึกษาพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2544). *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง*. ขอนแก่น : คลังวิทยา
- นุชนาฏ รัตนรังสรรค์. (2549). *การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระ*
การเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัด
กิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้.
ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- บัณฑิต อ่อนดำ และสามารถ ศรีจำนงค์. (2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม*.
เชียงใหม่ : บีเอสการพิมพ์
- บุญเทียน ทองประสาน. (2531). *แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในงานชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ :
สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- บุญหลง ศรีกนก. (2556). *การพึ่งตนเอง*. สืบค้นจาก <http://www.guru.sanook.com>
- ประเวศ วะสี. (2540). *เศรษฐกิจแห่งการพึ่งตนเอง : ความเข้มแข็งจากฐานล่าง*. กรุงเทพฯ :
หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม*. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2548). *ยุทธศาสตร์ชาติ : เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรม*
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- พนัส หันนาคินทร์. (2544). *หลักการบริหารการ โรงเรียน*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- พลัง สิทธิถาวร. (2548). *ภูมิทัศน์ท้องถิ่นกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดน่าน*. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พีรภาว บุญเพลิง. (2550). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2538). *เกิดมาทำไม*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, (ที่ระลึกเนื่องในวโรกาสที่ท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์ (หลวงปู่ปัญญาภิกขุ) เจริญชนมายุ ปีที่ 84 วันที่ 11 พฤษภาคม)
- ไพศาล วรคำ. (2552). *การวิจัยทางการศึกษา*. กทม. : ประสานการพิมพ์.
- เพ็ญภา หัสรังค์. (2553). *การทำเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดจันทบุรี*. จันทบุรี : คณะสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). *ปฏิบัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- วราง คนาง ชูแก้ว. (2551). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราคม ทีสุกະ. (2538). *ปัญหาสังคม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2548). *ขบวนการชุมชนใหม่ การพัฒนาแบบแผนใหม่ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วิรัตน์ คำศรีจันทร์และคณะ. (2554). *พลังความรู้จากการวิจัยแบบ PAR (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ : พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- วีระ บำรุงรักษ์. (2536). *การจัดการศึกษาของไทยในศตวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศิริกุล ดำรงมณี. (2546). *เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตแบบพุทธ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริมงคล ทนทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. (2544). *พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์.
- ศุภกร ประทุมถิ่น. (2551). *การศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยสังคม. (2539). *โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลัก*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถาบันวิจัยสังคม. (2547). *แผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลัก.*

กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2540 –

2559). *นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ :

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.

สหทยา พลบัตย์. (2548). *การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของ*

เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). *สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน.*

ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมศรี จินะวงษ์. (2544). *การวิเคราะห์กระบวนการการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจาย*

รายได้ชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

สมนึก ภัททิยธนี. (2544). *การวัดผลการศึกษา.* มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สัญญา เคนาภูมิ. (2559). *บทวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ความเชื่อมโยงแนวปฏิบัติทฤษฎี*

อื่น. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สามารถ จันทร์สุรย์. (2533). *ภูมิปัญญาคืออะไร อย่างไร ในวัฒนธรรมก้าวไปกับการเปลี่ยนแปลง.*

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สายสุนีย์ อุดมณา. (2541). *ค่านิยมต่อพฤติกรรมทางเพศของนิสิตปริญญาตรี คณะพลศึกษา*

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต),

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สีลาภรณ์ นาครทรรพและคณะ. (2538). *ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท : ประสพการณ์จาก*

นักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

สุนทรী โคมิน. (2552). *ผลกระทบของการพัฒนาในแง่มุมมองของจิตวิทยาสังคม. พัฒนบริหารศาสตร์.*

สุภางค์ จันทร์วานิช. (2549). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 7).* กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ ปะดังดาโต. (2543). *การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนา*

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสารจอกเคา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดชัยภูมิ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุพัตรา สุภาพ. (2538). *สังคมวิทยา.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2525). *การพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เสน่ห์ จามริก. (2546). *สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2529). *คืนสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทักษะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ.
- อดุล วิเชียรเจริญ. (2532). “รอยต่างในทฤษฎีรัฐชาติปดัยของไทย” ใน *วารสารธรรมศาสตร์*.
- อนุชาติ พวงสำลี และคณะ. (2539). *การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อำพล เสนาณรงค์. (2546). “การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ.” สมุทรปราการ : ภัคธรรศ.
- อภิชัย พันธเสน. (2546). *การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- อริยา เสวตามร์. (2542). *การสร้าง ความหมายเกี่ยวกับชุมชนในกระบวนการผ้าป่าข้าว ภายใต้บริบทของงานพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน ในจังหวัดพะเยา*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุบล เสถียรปภิรณกรณ์. (2528). *สังคมวิทยา*. นครปฐม : วิทยาลัยนครปฐม.
- อานนท์ อภาภิรม. (2525). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อาทิตย์ บำรุงเชื้อ. (2557). *ชุมชนการวะตธรรม: กระบวนการเรียนรู้สู่ชีวิตและสังคมงาม*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2536). *คำชี้แจงในภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- Brownell, Baker. (1950). *The Human Community: Its Philosophy and Practice for a time of Crisis*. New York : Harper and Row.
- Di Giacomo, James J., (2000) “*Teaching Right From Wrong : The Moral Education of today’s Youth*”, National Catholic Education,
- Gordon, Judith R. (1960). *Organizational Behavior : A Diagnostic Approach*. (6th ed). Upper Saddle River, New Jersery : Prentice-Hall International.
- Good, Cater V. (1973). *Dictionary of Education*. (3rd ed). New York : McGraw Hill.
- Greenberg, J. and Baron, R.B. (2000). *Behavior in organizations*. (7th ed.). Englewood Cliffs, NJ : Prentice- Hall, Inc.

- Kerlinger, F. N. (1986). *Foundations of behavioral research* (3rd ed.). New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Kohlberg, L. (1976). *Moral Stage and Moralization : Cognitive Development Approach in Moral Development and Behavior : Theory Research and Social Issues*. New York : Holt Rinehart and Wilson.
- Kohlberg, L. (1980). "High School Democracy and Educating for a Just Society," in *Moral Education : A First Generation of Research and Development*. p.98-99. New York : Praeger Publishers.
- Lanier, S.P.. (1990). *Promotion Moral and Conceptual Development in Rural Adolescents*, London : Routledge and Kegan Paul.
- Miller, L.D. ESL. (1990). *Reading Comprehension instruction*. RELC Jpurnal (21), 79-92.
- Nisbet, Robert A. (1992). *Community and Power: A study in the Ethics of Order and Freedom*. New York : Oxford University Press.
- Olsen, Marvin E. (1968). *The Process of Social Organization*. New York : Holt, Rine Hart and Winstion.
- Poplin, D.E. (1979). *Communities : A Survey of Theories and Methods of Research*. New York : Macmillan Publishing.
- Ruch, Willibald. (1992). *Assessment of appreciation of humor: Studies with the 3 WD humor test*. In : Charles D. Spielberger and James N. Butcher (eds.), *Advances in Personality Assessment*. Vol. 9 Hillsdale, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 27-75.
- Sanders, Irwin T. (1958). "Theories of Community Dommunity" *Rural Sociology*. 23 (1958) p.1-12.
- Schuler, R.S., Beutell, N.J. & Youngblood, S.A. (1989). *Effective Personal Management*. (3rd ed.). Minnesoa : Nest Publishing Company.
- Stewart, W.D.,and Shamdasani, N.P. (1991). *Focus Groups : Theoryand Practice*. (2nd ed.) NewburyPark : Sage, 1991.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York : Harper and Row.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด

จังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

แบบสอบถามเรื่อง การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการทำการวิจัยแบบสอบถามชุดนี้ ต้องการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำการวิจัยเท่านั้น โดยไม่ได้ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด และข้อมูลทั้งหมดของผู้ตอบแบบสอบถามจะถูกปกปิดเป็นความลับ ดังนั้นจึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามชุดนี้ตามความเป็นจริง และตรงตามรู้สึกนึกคิดของของท่านมากที่สุด โดยแบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติต่อวิถีพอเพียง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามค่านิยมในชุมชน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัฒนธรรมในชุมชน

ตอนที่ 5 แบบสอบถามการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง

ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องว่าง ที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ [1.] ชาย [2.] หญิง

2. อายุ ปี

3. การศึกษา [1.] ไม่ได้เรียนหนังสือ [2.] ประถมต้น (ป.4) [3.] ประถมปลาย (ป.6)

[4.] มัธยมต้น มัธยมปลาย หรือ ปวช. หรือเทียบเท่า [5.] อนุปริญญาหรือ ปวส.

[6.] ปริญญาตรี [7.] ปริญญาโท [8.] ปริญญาเอก

4. รายได้ต่อเดือนประมาณ [1.] ต่ำกว่า 10,000 บาท [2.] 10,000-15,000 บาท

[3.] 15,000-20,000 บาท [4.] มากกว่า 20,000 บาท

5. อาชีพ [1.] ไม่มีอาชีพที่แน่นอน [2.] รับจ้างทั่วไป [3.] ลูกจ้างเอกชน
 [4.] เกษตรกร [5.] ประกอบธุรกิจหรือการค้า [6.] รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
6. หนี้สิน [1.] มีหนี้สิน [2.] ไม่มีหนี้สิน
7. สมาชิกในครอบครัวที่ท่านต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู (ขนาดครอบครัว) จำนวน คน
8. สถานภาพการสมรส [1.] โสด [2.] หย่าร้างหรือเป็นหม้าย [3.] สมรส
9. บทบาท หรือ ตำแหน่งภายในชุมชนที่ท่านเป็นอยู่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [1.] กรรมการกองทุนหมู่บ้าน [2.] กรรมการกลุ่มอาชีพ
 [3.] กรรมการหมู่บ้าน [4.] กรรมการวิสาหกิจชุมชน
 [5.] กรรมการสหกรณ์ชุมชน [6.] กรรมการวัด
 [7.] กรรมการสถานศึกษา [8.] กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 [9.] สมาชิก อบต. [10.] นายก อบต.
 [11.] เป็นสมาชิกในหมู่บ้าน [12.] กรรมการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต.
 [13.] อื่นๆ (โปรดระบุ)
- 1.....
 2.....
 3.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติต่อวิถีพอเพียง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็นที่ตรงกับความรู้สึกของท่านที่แท้จริงที่สุด

ทัศนคติต่อวิถีพอเพียง	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย ยิ่ง
1. เข้าใจต่อวิถีพอเพียงเป็นอย่างดี					
2. สามารถนำหลักวิถีพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างง่ายดาย					
3. คนทุกคนก็สามารถนำวิถีพอเพียงไปใช้กับชีวิตประจำวันได้					

ทัศนคติต่อวิถีพอเพียง	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
4. วิถีพอเพียงสามารถไปใช้ในทุกๆ เรื่องได้จริง					
5. วิถีพอเพียงใช้ในกิจกรรมครอบครัวได้เป็นอย่างดี					
6. วิถีพอเพียงใช้ได้กับทุกกิจกรรมของชุมชน					
7. วิถีพอเพียงเกิดประโยชน์กับข้าพเจ้า/ ครอบครัว/ชุมชน					
8. ตรีศตรองดูแล้ววิถีพอเพียงสอดคล้องกับการ ดำเนินชีวิต					
9. วิถีพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาที่เป็นผลดี					
10. ในครอบครัว/ชุมชน มีสมาชิกเห็นด้วยกับ หลักวิถีพอเพียงจึงสามารถนำไปใช้ได้					
11. วิถีพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติที่น่าสนใจ					
12. วิถีพอเพียงเป็นหลักในการพัฒนาประเทศได้ดี					
13. วิถีพอเพียงเป็นการปลูกฝังความรู้สึกที่ดีต่อ การพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม จริยธรรม เพิ่มความรู้และทักษะในการทำงาน					
14. หากปฏิบัติตามวิถีพอเพียงก็จะสามารถพึ่งพา ตนเองได้อย่างแน่นอน					
15. วิถีพอเพียงทำให้รู้จัดการทำแผนการใช้ จ่ายเงินตามความจำเป็น					
16. การนำวิถีพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตทำ ให้มีครอบครัวที่อบอุ่น					
17. เชื่อว่าปัญหาความยากจนสามารถแก้ไขได้ ด้วยวิถีพอเพียง					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามค่านิยมในชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็นที่ตรงกับความรู้สึกของท่านที่แท้จริงที่สุด

ค่านิยมในชุมชน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. วิธีพอเพียงทำให้ชุมชนพึ่งพาอาศัยกันร่วมมือกัน ช่วยเหลือจุนเจือกัน					
2. วิธีพอเพียงสอนให้คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริต					
3. วิธีพอเพียงสร้างคนให้มีความขยันขันแข็ง มีมานะอดทน					
4. คนในชุมชนมีความเคารพต่อผู้อาวุโส					
5. วิธีพอเพียงสอนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่					
6. เชื่อในเรื่องเหตุผล ความเป็นจริงรู้จักคิดใช้ปัญญามีเหตุผลมากขึ้น					
7. การศึกษา การจะพาตนเองให้รอดจากปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ					
8. วิธีพอเพียงทำให้ทุกคนกล้าตัดสินใจและกล้าแสดงออกทางความคิดและการกระทำ					
9. รักความสบาย ใช้จ่ายเกินตัวเป็นการนำไปสู่การมีหนี้สิน					
10. ชอบอิสระ ไม่ชอบอยู่ภายใต้อำนาจของใคร					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัฒนธรรมในชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็นที่ตรงกับความรู้สึกของท่านที่แท้จริงที่สุด

วัฒนธรรมในชุมชน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. บอกเล่าถึงความภูมิใจในวิถีพอเพียงแก่ผู้อื่นเสมอ					
2. แต่งกายแบบเรียบง่ายและมีความเคารพต่อผู้อื่นเสมอ					
3. ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีพอเพียง					
4. ร่วมอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญา โดยนำภูมิปัญญามาใช้ในชีวิตประจำวัน					
5. การรวมตัวกันแก้ปัญหของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น					
6. แสวงหาความรู้รูปแบบใหม่เพื่อสืบทอดจิตวิญญาณและการพึ่งตนเอง					
7. มีจิตสำนึกที่เข้มชัดในวัฒนธรรม					
8. ปัญญาชนของชาวบ้าน คือ ผู้เฒ่า ขจ่า แถน					
9. โดยพื้นฐานชุมชนคือผู้ครอบครองทรัพยากรในพื้นที่					
10. ฐานวัฒนธรรมเป็นปรากฏการที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน					

ตอนที่ 5 แบบสอบถามการดำเนินชีวิต ตามวิถีพอเพียง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็นที่ตรงกับการดำเนินชีวิตของท่าน

การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. การดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ					
1.1 ระดับรายได้ที่ข้าพเจ้าได้รับมีความพอดี					
1.2 ทุกวันข้าพเจ้าบริโภคด้วยความ พอประมาณ					
1.3 แสวงหาความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบ พอประมาณอยู่เสมอ					
1.4 มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตัวเอง					
1.5 บังคับตนเองด้านวินัย ความรับผิดชอบต่อ ตนเองและสังคม					
2. การดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล					
2.1 ได้ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในตัวเอง เช่น การ ลดและเลิกอบายมุข					
2.2 ได้ยึดหลักความมีเหตุและผลในการ ทำงานร่วมกับเพื่อน					
2.3 ควบคุมการใช้จ่ายของตัวเองใน ชีวิตประจำวัน					
2.4 ทำกิจกรรมพิเศษ เช่น การเล่นกีฬาทำงาน. พิเศษ อย่างสม่ำเสมอ					
2.5 ได้ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและ ประหยัด					
3. การดำเนินชีวิตอย่างมีภูมิคุ้มกัน					
3.1 พยายามสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเสมอ					
3.2 หมั่นฝึกสมาธิให้มั่นคง เทียงธรรม และตั้ง มั่นอยู่ในหลักศีลธรรม					

การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
3.3 วางแผนเตรียมพร้อมกับเหตุการณ์ที่ไม่ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต					
3.4 ยึดมั่นในวินัยทางการเงินของตน เช่น การ ฝากเงินออมทรัพย์ การซื้อพันธบัตร รัฐบาลสลากออมทรัพย์ ฯลฯ					
3.5 ได้ใช้เวลาว่างในการทำอาชีพเสริมเป็น ประจำ					
4. การดำเนินชีวิตตามหลักด้านความรู้					
4.1 วิถีพอเพียงทำให้สามารถพึ่งตนเองได้					
4.2 วิถีพอเพียงเป็นเรื่องการเดินสายกลาง					
4.3 ความพอเพียงคือไม่ฟุ้งเฟ้อหรือระเบียด กระเสีयर					
4.4 วิถีพอเพียงเป็นเรื่องพุทธธรรม					
4.5 วิถีพอเพียงสามารถมีของหรรษาได้แต่ไม่ ควรมีมากเกินไปจนเกินความจำเป็น					
5. การดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรม					
5.1 พยายามเพิ่มพูนความรู้ โดยการติดตาม ข่าวสาร ทำให้ท่านรู้เท่าทันสถานการณ์ใน ปัจจุบัน					
5.2 พยายามทำความคิดให้ถูกต้องเที่ยงธรรม มั่นคงอยู่ในเหตุผล และพัฒนาองค์ความรู้					
5.3 เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและประเมินผล ของการปฏิบัติ					
5.4 ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์และสุจริต เสมอมา					
5.5 ดำเนินชีวิตด้วยหลักคุณธรรมนำความรู้ เสมอ					

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ รศรป. ว ๐๐๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศรป. ว ๐๐๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสาวเกวลี อ่อนเรือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕
โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศรป. ว ๐๐๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.สันติ ฤาไชย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๒๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศรป. ๐๐๒๖/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลยางตลาด

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาค)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศรป. ๐๔๓๒/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน กำนัน , ผู้ใหญ่บ้าน

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายสันติ ภูบุญมา

ด้วย สิบเอกวรรณิตา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายสิทธิชัย ประทุมวัน

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายอุบล พันธุ์กุล

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางประสิทธิ์ ภูแล่นทับ

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายศักดิ์ดา โกรตทาแก

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางนารี คำศิลา

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายสมประสงค์ ภูเจดีย์

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายเทวิน ภูกะฮาด

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญญา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๐

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางอรุณี ใจแก้ว

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายจันทร์ไฉย รัตนศรี

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายสุรศักดิ์ พรหมโคจรต

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายเสรี ภูสาย

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๔๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางละมุล หงส์สาวา

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายไพบูลย์ ภูณ์ละมัย

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๒๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางรัชนิวรรณ เขาวานิช

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๔๘๒๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางวาสนา กุจฉุ

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายบุญเหลือ ภูพิพัฒน์

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายปรีชา เกรือสุวรรณ

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ภูภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๕๔๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางจัน ภูบึง

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาค)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๓๒๕/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๕๐๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางกรรณิกา ละม้าย

ด้วย สิบเอกวรรณิศา ภูบุญมา รหัสประจำตัว ๕๘๘๒๖๒๐๙๐๑๐๖ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ทางคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอสัมภาษณ์ข้อมูลงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ภาคผนวก ค

ภาพประกอบการดำเนินการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ ค.1 ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวล วิทยากรแสดงการเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง”ที่ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.2 ตัวแทนชาวบ้านตำบลยางตลาด ร่วมเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรมพอเพียง(วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.3 ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ วิทยากรแสดงการเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.4 ดร.ธีรียง โอภากุล วิทยากรแสดงการเสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.5 ดร.เย็นยง โอภากุล (แอ๊ด คาราบาว) ร่วมถ่ายรูปกับตัวแทนในชุมชนตำบลยางตลาด บางส่วน ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง(วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.6 ดร.เย็นยง โอภากุล (แอ๊ด คาราบาว) ร่วมถ่ายรูปกับผู้วิจัย ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.7 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้าน เสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.8 นายสมประสงค์ ภูเจดีย์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 13 บ้านสองฮี เสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.9 นายสมประสงค์ ภูเจดีย์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 13 บ้านสองสี และนายอภิวัฒน์ ภูสำเภา ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 บ้านห้วยจ้ว เสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.10 นายศักดิ์ดา ไครตทาเก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 บ้านสว่างอารมณ์ เสวนา “แนวทางการพัฒนาวิถีพอเพียง” ณ ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง (วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.11 ตัวอย่างสวนก่อร่างสร้างฝัน พออยู่ พอดี (ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง) ของนายสันติ ภูบุญมา ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ 2 งาน ด้วยการทำให้เป็นพื้นที่เกษตรผสมผสาน (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

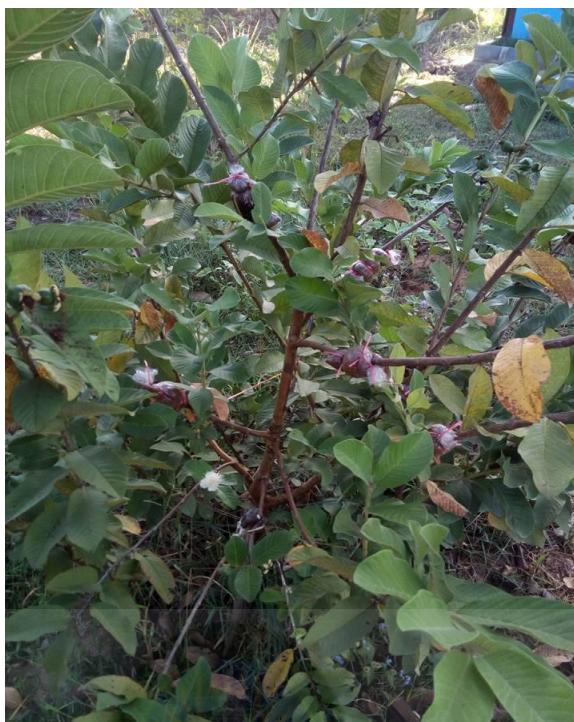
ภาพที่ 12 ตัวอย่างสวนก่อร่างสร้างฝัน พออยู่ พอดี (ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง) ของนายสันติ ภูบุญมา สระน้ำ ขนาด 1,260 ลบ.ม. (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.13 ตัวอย่างสวนก่อนรื้อสร้างฝืน พออยู่ พอดี (ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง) ของนายสันติ ภูบุญมา แปลงต้นแบบ โครงการ 1 ไร่ 1 แสน (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.14 ผลผลิตของพืชผัก ของนางสุภาภรณ์ ภูบุญมา (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.15 การตองกิ่งฝรั่ง (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.16 ผลผลิตของ ป่าไผ่ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.17 ผลผลิตของ มะนาว (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.18 พื้นที่อยู่อาศัย และผลผลิตของพืชผัก (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.19 ผลผลิตของ มะยม (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.20 ผลผลิตของ ดอกแค (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.21 ผลผลิตของ กระเจี๊ยบฝัก (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.22 ผลผลิตของ บวบอ่อน (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.23 ผลผลิตของ ผลอ่อนมะเขือขาวยักษ์ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ภาพที่ ค.24 ผลผลิตของ หน่อไม้กิมซุง (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.25 ผลผลิตของ ดอกมะนาวเสติ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.26 ผลผลิตของ ลูกข่อยอ่อน (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

ภาพที่ ค.27 ผลผลิตของ มะนาวเฮติ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY